

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Karolína Homolová

**Nahrazení vazby elektronickým kontrolním
systémem**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 05. 08. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 217 960 znaků včetně mezer.

Karolína Homolová

V Praze dne 05. 08. 2020

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Ingrid Galovcové, Ph.D, a to za ochotu při odborném vedení práce, za její cenné rady, pomoc i připomínky. Velký dík patří také mému příteli, který mi svou laskavostí byl oporou během studia i při tvorbě této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem elektronického monitoringu, jeho historie a současnost	3
1.1. Vývoj systému elektronické kontroly v trestním řízení a jeho současné využití.....	4
1.2. Technologie využívané k elektronickému monitorování.....	6
2. Základní východiska a aspekty elektronického monitorování plynoucí z analýzy případových studií	8
2.1. Vliv elektronického monitorování na pozdější opětovné spáchání trestné činnosti	9
2.2. Podmínky účinnosti a efektivity elektronického monitorování	9
2.2.1. Situační a behaviorální mechanismy	9
2.2.2. Moderátory	12
2.2.3. Implementace a provoz.....	13
2.3. Náklady a ekonomická náročnost elektronického monitorování.....	16
3. Vymezení institutu vazby v trestním řízení.....	18
3.1. Materiální vazební právo	22
3.1.1. Osoba obviněná	22
3.1.2. Základní důvody vazby; vazba útěková, koluzní a předstižná	22
3.1.3. Důvodnost trestního stíhání	25
3.1.4. Kvalifikované důvody vazby.....	27
3.1.5. Možnost dosáhnout účelu vazby jiným způsobem	28
3.2. Formální vazební právo	28
3.2.1. Orgány rozhodující o vazbě a postupy při jejich rozhodování.....	28
3.2.2. Obecné a zvláštní náležitosti rozhodnutí o vazbě.....	31
3.2.3. Vazební zasedání a vazební lhůty.....	32
4. Elektronické monitorování jako náhrada vazby v české právní úpravě a dosavadní aplikační praxi	36
4.1. Obecně k opatřením nahrazujícím vazbu.....	36
4.1.1. Záruka zájmového sdružení občanů	39
4.1.2. Záruka důvěryhodné osoby.....	40
4.1.3. Písemný slib obviněného	41
4.1.4. Dohled probačního úředníka nad obviněným.....	41
4.1.5. Uložení některého z předběžných opatření.....	42
4.1.6. Peněžitá záruka	43
4.2. Využívané technologie elektronického kontrolního systému	45
4.3. Zákonná úprava elektronické kontroly obviněného při nahrazení vazby	46

4.3.1.	Prvopočátky institutu elektronické kontroly v českém trestním řízení	48
4.3.2.	Zvažované modifikace praktické podoby současné úpravy	49
4.3.3.	Zákonná díkce a rozbor ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu	53
4.3.4.	Monitorované povinnosti u jednotlivých surrogátních opatření.....	54
4.4.	Dosavadní výsledky elektronického monitorování osob při náhradě vazby v ČR	57
4.5.	Praktické aspekty výkonu elektronické kontroly	60
5.	Nahrazení vazby spojené s využitím elektronického kontrolního systému ve vybraných zahraničních úpravách	63
5.1.	Elektronický monitoring jako náhrada vazby v Belgii	63
5.1.1.	Výkon a podmínky	64
5.1.2.	Skupiny obviněných, kterým lze předmětné opatření uložit	65
5.1.3.	Řešení technických potíží u monitorovacích zařízení, porušení stanovených podmínek obviněným a bezpečnost terénních pracovníků.....	65
5.1.4.	Specifika použité technologie a výdaje na její provoz	66
5.1.5.	Úspěšnost z hlediska míry řádného dokončení.....	67
5.1.6.	Praktické zkušenosti a problémy	67
5.2.	Elektronický monitoring jako náhrada vazby v Anglii a Walesu	68
5.2.1.	Výkon a podmínky	69
5.2.2.	Skupiny obviněných, kterým lze předmětné opatření uložit	71
5.2.3.	Řešení technických potíží u monitorovacích zařízení, porušení stanovených podmínek obviněným a bezpečnost terénních pracovníků.....	72
5.2.4.	Specifika použité technologie a výdaje na její provoz	73
5.2.5.	Praktické zkušenosti a problémy	75
6.	Kritické zhodnocení současné právní úpravy nahrazení vazby elektronickou kontrolou v českém trestním procesu.....	76
6.1.	Nahrazení vazby elektronickou kontrolou v souvislosti s peněžitou zárukou	77
6.2.	Nahrazení vazby koluzní.....	77
6.3.	Časové hledisko instalace monitorovacích zařízení.....	78
6.4.	Bezpečnost terénních pracovníků	80
6.5.	Možné rozšíření elektronické kontroly i mezi jiné instituty v přípravném řízení..	80
Závěr.....		82
Seznam použitých zdrojů		85

Úvod

Téma vazby je dlouhodobě jedním z nejdiskutovanějších a nejpodrobněji zpracovaných institutů trestního řádu. Důvody jsou poměrně pochopitelné. Těžko bychom hledali závažnější zásah do osobní svobody člověka a do jeho základních práv jako takových, než představuje faktické uvěznění osoby ještě před pravomocným vyslovením její viny. Někdy bývá vazba dokonce označována jako tzv. „nutné zlo“ trestního řízení.¹

Podle dostupných výzkumů tvoří celosvětový počet obviněných, kteří jsou momentálně v důsledku vzetí do vazby omezení na své osobní svobodě, až jednu třetinu z celkového počtu uvězněných osob². Aktuálnost a naléhavost problematiky vazby dokazuje mimo jiné skutečnost, že od roku 2000 se celkový počet vazebně stíhaných osob ve státech Evropy stále zvyšuje³. V souvislosti s tímto pozvolným růstem se nabízí otázka, zda je vzetí do vazby vždy pečlivě zvažováno a není nadužíváno. Institutem, jenž přitom může mít potenciál přespřílišnému ukládání vazby zamezit, je právě elektronická kontrola obviněného.

Elektronický kontrolní systém byl pro účely opatření spojených s nahrazením vazby zakotven do českého právního řádu novelou trestního řádu č. 150/2016 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 7. 2016. Na úvod je proto vhodné zdůraznit, že elektronické monitorování osob v trestním řízení se vyskytuje v českém právním řádu relativně krátkou dobu a skutečné zavedení tohoto institutu do praxe proběhlo teprve nedávno. Právě tato skutečnost se však ukazuje jako ideální výchozí bod k hlubšímu bádání nad současným právním zakotvením elektronického monitorování při opatřeních nahrazujících vazbu a ke srovnání uvedeného institutu se zahraničními zkušenostmi.

Cílem této práce je tedy rozebrat současný právní i praktický stav nahrazení vazby spojeného s využitím elektronického kontrolního systému v České republice, porovnat jej s úpravou stejných či obdobných institutů v zahraničí, navrhnout možná zlepšení české právní úpravy v této oblasti a v neposlední řadě také kriticky zodpovědět otázku, zda je elektronická kontrola obviněného způsobila řešit nadměrné využívání institutu vazby.

¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7, s.3

² FAIR, Helen and HEARD, Catherine. *Pre-trial detention and its over-use: Evidence from ten countries*. Institute for Crime and Justice Policy Research, University of London, 2019, s.7 [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné na <https://prisonstudies.org/news/pre-trial-detention-and-its-over-use-evidence-ten-countries>

³ FAIR, Helen and HEARD, Catherine. *Pre-trial detention and its over-use: Evidence from ten countries*. Institute for Crime and Justice Policy Research, University of London, 2019, s.7 [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné na <https://prisonstudies.org/news/pre-trial-detention-and-its-over-use-evidence-ten-countries>

Z hlediska struktury bude práce členěna do šesti základních kapitol. První dvě části se budou soustředit na systém elektronické kontroly jako takový, jeho vývoj, technické aspekty a základní atributy. Třetí kapitola bude věnována vymezení institutu vazby v trestním řízení a osvětlení základního právního rámce, s nímž se vazba v českém trestním procesu pojí. Čtvrtá část práce se bude zabývat současnou podobou naší právní úpravy a souvisejícími praktickými dopady elektronického monitorování při nahrazení vazby v soudobé praxi české trestní justice, aby je v páté kapitole konfrontovala s úpravami dvou zvolených evropských jurisdikcí. V poslední části pak uvádím doporučení české právní úpravě do budoucna, včetně úvah de lege ferenda.

Obsahové počátky a některé části této práce se pojí k mému stejnojmennému odbornému příspěvku z XII. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti, tzv. studentské soutěže SVOČ z akademického roku 2018/2019⁴. Přednesené zkušenosti z aplikační praxe stavím na své roční stáži na státním zastupitelství a též na svém následném působení v advokátní kanceláři. Právní stav práce je k 30. červnu 2020.

⁴ HOMOLOVÁ, Karolína. *Nahrazení vazby spojené s využitím elektronického kontrolního systému*. Studentská vědecká odborná činnost. Univerzita Karlova, Praha: 2019.

1. Pojem elektronického monitoringu, jeho historie a současnost

Elektronický monitorovací systém bývá nejčastěji vymezován jako zastřešující označení pro celou řadu omezení základních práv a svobod, která svou povahou využívají různých forem elektronických technologií pro účel kontroly dodržování stanoveného chování.⁵ Jak lze z předložené definice dovodit, systém elektronického monitorování se v současné době nevyužívá pouze v trestní justici. Své uplatnění elektronické sledování nachází například i v lékařské praxi pro osoby s psychickými poruchami či pro osoby vysokého věku, které trpí demencí⁶.

Masivní rozmach zaznamenal elektronický monitorovací systém v posledních měsících i v souvislosti se snahou čelit pandemii koronaviru SARS-CoV-2. Elektronická kontrola tak byla využita například pro sledování povinných rozestupů, kdy byl vybraným obyvatelům Belgie nainstalován monitorovací náramek, který ihned začal vibrovat, pakliže se sledovaná osoba přiblížila mimo svou domácnost k jiné osobě na vzdálenost menší než 3 metry. Elektronické monitorování v boji s koronavirem využilo také Lichtenštejnsko, kde každý desátý obyvatel obdržel monitorovací zařízení, které nepřetržitě sledovalo jeho teplotu, dech a srdeční frekvenci a naměřené údaje následně zasílalo výzkumným laboratořím a lékařům. Hong Kong a Jižní Korea zase využívala elektronický kontrolní systém pro sledování osob s nařízenou karanténou a vynucování nařízených podmínek v souvislosti s šířením nemoci Covid – 19.⁷

Pro účely této práce, jejíž obsahem však je pouze zkoumání systému elektronické kontroly v trestním řízení, konkrétně při nahrazení vazby, bych proto ráda nabídla své jednoduché vymezení tohoto klíčového pojmu. Systém elektronické kontroly, který je zároveň synonymem pro výraz elektronického monitoringu, bych tak osobně definovala jako *souhrnné označení pro digitální a elektronické sledování při vynucování uložených podmínek v trestním řízení*.

⁵ New Zealand Government. *Electronic monitoring for adult offenders: Evidence Brief*. Ministry Of Justice, December 2018, s.2-5 [online], [cit. 25. 02. 2020], dostupné na <https://www.justice.govt.nz/justice-sector-policy/about-the-justice-sector/>

⁶ HUGHES, C. Julian and LOUW, J. Stephen. *Electronic tagging of people with dementia who wander: Ethical considerations are possibly more important than practical benefits*. BMJ, October 2002, PMID: PMC1124366 [online], [cit. 23. 03. 2020], dostupné na <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1124366/>

⁷ BBC News. *Coronavirus: People-tracking wristbands tested to enforce lockdown*. BBC. April 2020, [online], [cit. 25. 06. 2020], dostupné z <https://www.bbc.com/news/technology-52409893>

1.1. Vývoj systému elektronické kontroly v trestním řízení a jeho současné využití

Za prvotního autora myšlenky⁸ sledovat polohu a nežádoucí chování konkrétních osob v trestním řízení je považován americký psycholog Ralph Kirkland Schwitzgebel.

Ralph Kirkland společně se svým bratrem Robertem Schwitzgebelem začal během 60. let v americkém městě Cambridge vyvíjet a testovat zprvu jednoduchou rádiovou detekci polohy u vybraných osob. Po prvotních neúspěšných pokusech vyvinuli oba bratři spolehlivý systém, který byl založen na signálu vycházejícím z centrální antény cambridgeského kostela a na přenosovém zařízení, které testované osoby nosily neustále při sobě. Velikost území, na němž detekce fungovala, činila přibližně 400 metrů čtverečních. Na tento ve své době zcela unikátní sledovací režim a technologii a byl dokonce oběma bratrům udělen v roce 1969 patent. Rádiové monitorování oba bratři testovali a využívali na dobrovolnících z řad podmíněně propuštěných vězňů, na psychicky nemocných osobách i na studentech. Pomocí zaznamenávání jejich polohy se snažili napravovat nežádoucí chování, předcházet páchaní trestné činnosti a v neposlední řadě také zkoumat celkové behaviorální aspekty kontroly. Reakce ostatních odborníků na tyto výzkumy a na celý navrhovaný systém sledování však byly převážně negativní, proto i zájem obou bratrů o implementaci monitorování a o další výzkumy postupně opadal.⁹

Za znovuobjevením ideje¹⁰ elektronické kontroly v trestním řízení stál po téměř deseti letech od jejího opuštění arizonský okresní soudce Jack. L. Love. Při úvahách nad otázkou přeplněných věznic ve Spojených Státech došel v roce 1982 k závěru, že klíčem k řešení tohoto problému by mohla být kombinace sledování pachatele pomocí rádiového náramku a zařízení vysílající centrální signál. Následně se neúspěšně pokoušel tuto myšlenku prodat několika počítačovým společnostem, až se mu podařilo o potenciálu monitorování přesvědčit Michaela

⁸ Pro zajímavost uvádím, že Ralph Kirkland Schwitzgebel později k dotazu, kde na nápad celého systému sledování přišel, uvedl, že se inspiroval slavným filmem *Westside Story* z roku 1961. Tento snímek patřil k jeho nejoblíbenějším a neboť jej mrzelo, že hlavní hrdina násilně zemřel, opakovaně přemýšlel, jak by se oné smrti dalo zamezit. Napadlo jej, že klíčovou roli by zde mohl sehrát jakýsi varovný rádiový signál, který by byl hlavnímu hrdinovi zaslán a pokud by na sobě hlavní hrdina navíc měl nainstalovaný i vysílač, bylo by díky okamžitému určení polohy možné zabránit jeho smrti. Právě na základě tohoto vnutnutí začal Kirkland Schwitzgebel přemýšlet o systému, který by umožňoval pomoc obětem trestných činů a také zamezoval opětovnému páchaní trestné činnosti obviněných.

⁹ GABLE, S. Robert. *The Ankle Bracelet Is History: An Informal Review of the Birth and Death of a Monitoring Technology*. The Journal of Offender Monitoring, Civic Research Institute. 2015, s.4-5 [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné z <https://www.civicrosearchinstitute.com/online/PDF/The%20Ankle%20Bracelet%20Is%20History.pdf>

¹⁰ Jack. L. Love přicházel k myšlence elektronického monitorování postupně, nejprve díky návštěvě knihovny, která měla u východu zprovozněno screeningové zařízení pro detekování knihy, kterou si čtenář řádně nevypůjčil a pokoušel se ji pronést z knihovny tajně. Nejsilnější impuls, díky kterému se Jack L. Love začal nápadem elektronické kontroly vážně zabírat, však pocházel ze srpnového vydání komiksu *Spidermana* v roce 1977, ve kterém byl *Spidermanovi* tajně nainstalován rádiový náramek, díky kterému mohla záporná postava neustále sledovat jeho polohu.

T. Gosse, obchodního zástupce slavné společnosti Honeywell Information Systems. Michael T. Goss se právě chystal opustit své zaměstnání a pro koncept systému elektronické kontroly v trestním řízení se nadchl. Oba muži společně dopracovali koncept elektronického monitoringu na bázi jednoduché technologie RF-ID, získali pro svůj projekt několik amerických investorů a zřídili společnost National Incarceration Monitor and Control Services, jejímž cílem bylo vyrábět potřebná zařízení a poskytovat monitorovací služby.¹¹

V roce 1984 obdržela nově založená společnost souhlas amerického Nejvyššího soudu k prvnímu oficiálnímu použití monitorovacích zařízení. Tento ostrý výzkum vešel ve známost na základě města, ve kterém probíhal, jako tzv. Albuquerque experiment. Pro spuštění monitorovacího programu byli zvoleni tři podmíněně propuštění odsouzení, jež byli z hlediska nebezpečí pro společnost vyhodnoceni jako nízkorizikovní. U vybraných osob pak byla po dobu tří měsíců v pravidelných časových intervalech sledována jejich poloha. Během pracovního týdne byli odsouzení pod dozorem monitoringu pouze v době od příchodu ze zaměstnání do rána, zatímco během víkendů nepřetržitě. Závěry pilotního výzkumu naznačovaly, že elektronická kontrola v době sledování je účinná, někteří pachatelé se však dopustili nedovoleného chování cíleně v čase, kdy měli být v zaměstnání a nebyli tak monitorováni. Zajímavou pozitivní externalitou monitorování bylo jisté stigma spojené s nošením monitorovacího zařízení. Jedna ze sledovaných podmíněně propuštěných osob, která byla závislá na heroinu a pro tento důvod se opětovně pokusila spojit se svými kompromitujícími kontakty, se v tomto směru setkala s neúspěchem. Oslovené osoby se nově testované technologie obávaly a měly strach, že zařízení je schopno také odposlouchávat a nahrávat jejich rozhovory s monitorovanou osobou, což je od další komunikace a zprostředkování požadované látky odradilo.¹²

Zájem o možnost provozování a technologického vyvíjení co nejlepšího systému pro elektronické sledování pachatele se díky kriminální krizi osmdesátých let, kdy se Spojené státy potýkaly s narůstajícím problémem přeplněných věznic a souvisejícími neustále se zvyšujícími náklady na provoz vězeňství, rychle rozšířil. Primárním cílem elektronického monitorování se stalo zabránit nutnosti omezení osobní svobody pachatele uvězněním, ať už ve fázi přípravného řízení nebo při výkonu trestu, a tím i snížit související náklady státu. Ukázalo se však, že

¹¹ GABLE, S. Robert. *The Ankle Bracelet Is History: An Informal Review of the Birth and Death of a Monitoring Technology*. The Journal of Offender Monitoring, Civic Research Institute. 2015, s.5-6 [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné z <https://www.civicrosearchinstitute.com/online/PDF/The%20Ankle%20Bracelet%20Is%20History.pdf>

¹² Tamtéž, s.6

elektronické monitorování může být spojeno také s nesčetným množstvím dalších pozitiv, jako je například snižování recidivy prostřednictvím zvýšeného působení na pachatele a pomoc při opětovném začlenění pachatele do běžného a sociálního života, či naopak udržení kontaktu pachatele s vnějším světem.¹³

Elektronický monitoring se časem stal velice rozšířeným a oblíbeným institutem trestního práva v mnoha zemích světa. Nyní se kromě řady evropských států využívá například v Austrálii, na Novém Zélandu, v Argentině, či v USA¹⁴. Elektronické sledování se napříč světovými jurisdikcemi aplikuje různým způsobem a v podstatě ve všech fázích trestního procesu, zejména v rámci předsoudní fáze a přípravného řízení, v řízení před soudem, při výkonu trestu domácího vězení, nebo v souvislosti s podmíněným propuštěním z věznice¹⁵.

1.2. Technologie využívané k elektronickému monitorování

V současné době existuje pět základních technologií, které mohou být v jednotlivých státech a jurisdikcích pro elektronické monitorování různým způsobem využívány.

Prvním a zároveň nejstarším druhem technologie je rádiový systém **RF-ID** skládající se ze dvou základních zařízení, které mezi sebou neustále udržují rádiový signál. V nařízeném místě pobytu pachatele je nainstalován základní aparát, který nepřetržitě přijímá signály od druhého aparátu umístěného na těle monitorované osoby. Pomocí vzájemné komunikace obou zařízení je tak kontrolováno umístění pachatele v rámci stanoveného místa pobytu.¹⁶

Druhým typem využívané technologie je systém tzv. **GPS**, tedy Globálního pozičního systému. Globální poziční systémy se obecně skládají ze tří skupin zařízení – satelitů, sítí pozemních stanic a zařízení mobilních uživatelů. Určování polohy probíhá prostřednictvím tří různých satelitních družic, přičemž rozhodující je právě konkrétní vzdálenost mobilního zařízení od každého ze tří satelitů. Systém GPS se jak známo nepoužívá pouze při elektronickém

¹³ BELUR, Jyoti, THORNTON, Amy, TOMPSON, Lisa, MANNING, Matthew, SIDEBOTTOM, Aiden and BOWERS, Kate. *What works crime reduction systematic review series: No. 13 A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders*. UCL Department of Security and Crime Science, University College London, UK & Australian National University, College of Arts and Social Sciences. June 2017, s.6, [online], [cit. 17. 02. 2020], dostupné online na:

https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Documents/Electronic_monitoring_SR.pdf

¹⁴ Tamtéž, s.7

¹⁵ Tamtéž, s.7

¹⁶ BELUR, Jyoti, THORNTON, Amy, TOMPSON, Lisa, MANNING, Matthew, SIDEBOTTOM, Aiden and BOWERS, Kate. *What works crime reduction systematic review series: No. 13 A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders*. UCL Department of Security and Crime Science, University College London, UK & Australian National University, College of Arts and Social Sciences. June 2017, s.10, [online], [cit. 17. 02. 2020], dostupné na

https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Documents/Electronic_monitoring_SR.pdf

monitoringu, nalézt jej v dnešní době lze takřka v každém mobilním telefonu a v mnoha elektronických zařízeních, rozsáhle jej pak využívají především ozbrojené síly při vojenských operacích, bezpečnostní a integrované složky při pátracích a záchranářských akcích, či policejní sbory při svých činnostech.¹⁷

Třetím dostupným typem technologie jsou speciálně naprogramované **kontaktní systémy**, fungující na principu hlasového ověření, ověření pomocí videa, automatické detekce obličeje nebo celkového ověření pomocí konkrétního přístroje (například tzv. chytrého mobilního telefonu). Jedná se o automatizované systémy určené pro ověření polohy a chování monitorované osoby prostřednictvím telefonického hovoru, jehož cílem je zjistit, zda se daná osoba v daném čase skutečně nachází na vytyčeném místě a jedná v souladu s nařízenými povinnostmi. Monitorovaný pachatel je povinen přijmout telefonát a učinit potřebné úkony pro rozpoznání hlasu, zajistit svou viditelnost pro ověření videem nebo být v blízkosti softwaru pro ověření svěřeného přístroje.¹⁸

Čtvrtým typem využívané technologie jsou zařízení určená k **detekci alkoholu** či jiných návykových látek. Tyto přístroje v pravidelných intervalech testují přítomnost stanovené látky v těle pachatele, přičemž jednou ze soudně určených podmínek výkonu elektronického monitorování bývá právě zdržení se konzumace stanovené látky.¹⁹

Posledním typem dostupné technologie jsou zařízení určená na **ochranu obětí**, která mohou být umístěna buďto přímo v domácnosti oběti, nebo jej oběť může nosit při sobě. Principem je včas notifikovat oběť a příslušné orgány o nedovolené blízkosti pachatele.²⁰

¹⁷ BLACK, Matt and SMITH, J. Russel. *Electronic Monitoring in the Criminal Justice System*. Trends and Issues in Crime and Criminal Justice, Australian Institute of Criminology, 2003, s.2, [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné na http://www.antoniocasella.eu/nume/Black_electronic_2003.pdf

¹⁸ BELUR, Jyoti, THORNTON, Amy, TOMPSON, Lisa, MANNING, Matthew, SIDEBOTTOM, Aiden and BOWERS, Kate. *What works crime reduction systematic review series: No. 13 A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders*. UCL Department of Security and Crime Science, University College London, UK & Australian National University, College of Arts and Social Sciences. June 2017, s.10, [online], [cit. 17. 02. 2020], dostupné z https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Documents/Electronic_monitoring_SR.pdf

¹⁹ Tamtéž, s.10

²⁰ Tamtéž, s.10

2. Základní východiska a aspekty elektronického monitorování plynoucí z analýzy případových studií

Z hlediska řádného zhodnocení právní úpravy, její funkčnosti, přiléhavosti a účinnosti, je dle mého názoru vždy vhodné nejprve v plné šíři porozumět praktickým souvislostem daného institutu. Aby tedy bylo možno náležitě posoudit, nakolik české zakotvení elektronické kontroly při nahrazení vazby řeší možné aplikační problémy, které se již vyskytly v jiných jurisdikcích a jakým způsobem bude současná úprava dlouhodobě fungovat a vyhovovat potenciálním rizikům, uvádím v této kapitole základní teoretické i praktické aspekty, jež lze v souvislosti s elektronickým monitorováním pojmenovat.

Pro účely určení základních východisek elektronického monitorování byly v této kapitole použity zejména informace ze zahraniční analytické publikace s názvem *No. 13 A Systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders*, kterou společně vypracovali a v červenci 2017 též publikovali odborníci z University College London ve Velké Británii a z Australian National University v Austrálii. Jejich společná činnost spočívala ve vyhledání, analýze, vzájemném propojení a zhodnocení již provedených studií o účinnosti a praktických dopadech elektronického monitorování.²¹ Výchozím pilířem celé práce bylo 33 různých výzkumů o elektronickém monitoringu v trestním řízení z let 2000–2017 z jurisdikcí Spojených států, Kanady, Velké Británie, Švédska a Švýcarska.²²

Uvedená souhrnná studie o elektronickém monitorování se zaměřovala na tři klíčové otázky, které se následnou analýzou již existujících výzkumů pokusila zodpovědět. Primárním cílem práce bylo zjistit, zda je elektronické monitorování pachatelů spojeno se snižováním recidivy, tedy zda může být elektronická kontrola příčinou následného upuštění pachatele od opětovného páčání trestné činnosti. Druhým nosným bodem analýzy bylo prozkoumat, zda a v jaké formě je elektronické monitorování skutečně účinným a efektivním institutem a za jakých podmínek vyvolává zamýšlené účinky. Třetí záměr pak spočíval ve shrnutí a sumarizaci informací o implementaci elektronického monitorování a s tím spojenými náklady.²³

Uvedenou souhrnnou studii jsem pro popsání základních východisek elektronické kontroly zvolila právě z důvodu její obsáhlosti a širokého záběru. Zhodnocení a porovnání 33 různých výzkumů z několika světových jurisdikcí považuji za dostatečně velký vzorek pro hledání obdobných aspektů elektronické kontroly, jež se následně v dalších částech této práce pokusím spojit s vlastními zjištěnými skutečnostmi a závěry.

²¹ Tamtéž, s. 5

²² Tamtéž, s.77-81

²³ Tamtéž, s.5

2.1. Vliv elektronického monitorování na pozdější opětovné spáchání trestné činnosti

Přestože téma možného omezování recidivy díky nařízenému elektronickému monitorování je podnětnou problematikou pro praxi, pro účely zhodnocení elektronického kontrolního systému při nahrazení vazby jej nepovažuji za příliš relevantní, neboť při nahrazení vazby sledujeme jiné cíle. Z uvedených důvodů se k této zkoumané otázce vyjádřím pouze v krátkosti, a to v rámci svého osobního předpokladu, že snížení pozdější recidivy pachatele a jeho související převýchovu můžeme považovat alespoň za potenciální vedlejší externalitu institutu nahrazení vazby.

Co se tedy týče vztahu mezi elektronickým monitorováním pachatele a jeho pozdějším opakováním trestné činnosti, ze studie překvapivě vyplývá, že elektronická kontrola pachatele na jeho pozdější recidivu po ukončení monitoringu nemá žádný prokazatelný a statisticky podložený účinek, alespoň ne na základě analýzy všech 33 studií. Neprokázalo se, že by monitorování svým vlivem a působením na pachatele zabránilo či jej odradilo od opětovného protiprávního jednání a z předložených statistik plyne, že žádné obecné pozitivum elektronického monitorování spočívající v jednoznačné prevenci recidivy nelze vyvozovat.²⁴ Uvedený závěr považuji za cenné a zajímavé zjištění, které může vyvolat diskuze o účincích elektronické kontroly v ostatních procesních institutech a fázích trestního řízení, v otázce nahrazení vazby jej však natolik významným neshledávám.

2.2. Podmínky účinnosti a efektivity elektronického monitorování

Klíčový problém, kterému se dále předložená studie věnovala, představovala celková účinnost, podmínky efektivity a žádoucí působení elektronického monitorování. Základními faktory, které na sebe mají vliv a hrají významnou roli v účinnosti elektronické kontroly u různých pachatelů, jsou přitom tzv. mechanismy elektronického monitorování, moderátory monitoringu, jeho implementace a provoz.²⁵

2.2.1. Situační a behaviorální mechanismy

V souvislosti s elektronickým monitorováním můžeme hovořit o dvou typech mechanismů, prostřednictvím kterých kontrola na pachatele působí. Těmito dvěma skupinami jsou situační mechanismy a dále behaviorální neboli sociální mechanismy.²⁶

²⁴ Tamtéž, s.25-27

²⁵ Tamtéž, s. 33-34

²⁶ Tamtéž, s.34

Situační mechanismy zahrnují způsoby, pomocí nichž elektronický monitoring po své aplikaci zabraňuje opětovné protiprávní činnosti pachatele během monitorování. Patří zde zejména zvýšení rizika odhalení protiprávního jednání a související potřeba vynaložení značného úsilí pro potenciální realizaci opětovné trestné činnosti ze strany pachatele. Studie potvrzuje, že situační mechanismy hrají při elektronickém monitorování prim. Pachatelé si uvědomují, že jejich poloha je sledována a riziko odhalení možného porušení podmínek monitoringu či pokusu o opětovné spáchání trestné činnosti je vysoké. Analýza dále poukazuje na skutečnost, že účinnější je v tomto ohledu monitorování pomocí technologie GPS, neboť pachatelé jsou si vědomi, že kontrola jejich pohybu probíhá nepřetržitě a veškerá historie jejich polohy je aktivně zaznamenávána a sledována.²⁷

Co se týče nutného **úsilí pachatele k opětovnému spáchání trestného činu** během elektronické kontroly, i to má v prevenci nežádoucího jednání nepostradatelný význam. Aby pachatel efektivně vykonal trestné jednání, musí obvykle nějakým způsobem nejprve odstranit monitorovací zařízení, které má připevněno na těle, nejčastěji na kotníku, nebo jinak přimět systém k domněnce, že se ve skutečnosti nachází na jiném místě. Studie poukazuje na to, že k tomuto účelu používají pachatelé množství smyšlených záminek, aby vysvětlili, proč monitorovací systém v daném čase poukazuje na skutečnost, že se monitorovaná osoba nachází na nesprávném místě. Nejčastějšími výmluvami jsou nedostatek signálu, technické poruchy, přítomnost pachatele ve vaně, nebo odpojení přijímače omylem při nabíjení či údržbě. Uvedené důvody jsou však zřídka kdy ospravedlnitelné.²⁸

Technologií, která ještě více napomáhá k účelnému odrazení prostřednictvím účinného zjištění nežádoucích snah pachatele již v samém počátku jeho jednání, je vymezení konkrétních míst a oblastí, která pachatel z určitého důvodu nesmí navštěvovat. Může se jednat například o místa, kde se zdržuje konkrétní poškozený, ale také o oblasti, ve kterých se často vyskytují typické potenciální oběti pachatelovy trestné činnosti. Jako příklad lze uvést sexuálně motivovanou trestnou činnost zaměřenou na mladistvé, kdy je pachateli zakázán vstup a přiblížení se oblastem, kde pobývají děti, jako jsou školy či dětská hřiště.²⁹

Důležitým aspektem účinnosti a efektivity situačních mechanismů elektronického monitorování je **individuální stanovení pravidel a konkrétních podmínek pro daného pachatele**, které mu budou srozumitelně a prokazatelně vysvětleny. Právě jasné a včasné pochopení celého systému pravidel monitoringu je dle studie klíčové k jejich řádnému

²⁷ Tamtéž, s.34-35

²⁸ Tamtéž, s.34-35

²⁹ Tamtéž, s.35

dodržování. Jako nutné se zde ukazuje seznámit pachatele se všemi stanovenými podmínkami ještě před zahájením elektronického monitorování, přičemž velmi vhodné je zejména u elektronického monitorování při nahrazení vazby také nechat pachatele potvrdit písemně, že všem vyžadovaným pravidlům a podmínkám porozuměl a souhlasí s nimi. Klíčovým požadavkem řádné efektivity elektronické kontroly je dále nutnost stanovit všechny podmínky monitoringu takovým způsobem, aby byl pachatel vůbec schopen je vzhledem ke svým vlastnostem a poměrům dodržet. V souvislosti s pravidly monitoringu předestírá studie také zajímavé závěry ohledně povahy stanovených podmínek monitoringu, kdy je výrazně účinným shledáváno předepsané pravidlo pro pachatele vykonávat během monitorování nějakou výdělečnou činnost. Právě povinnost opatřit si zaměstnání a řádně do něj docházet napomáhá dle studie dodržování stanovených pravidel, neboť pachatel musí řádně vykonávat své pracovní povinnosti a nemá tak potřebu ani časový prostor pro páchaní trestné činnosti.³⁰

Behaviorální mechanismy představují především sociální aspekty elektronického monitorování, jako je budování lepších vztahů s členy rodiny, zvýšení sebekázně díky pravidelnému režimu, ochranu před negativními vlivy uvěznění, či celkové zvýšení stability v životě pachatele prostřednictvím nařízených podmínek souvisejících s monitoringem. Z analýza případových studií vyplývá, že častým zjištěním jednotlivých šetření je především pozitivní dopad hojného trávení času monitorované osoby s rodinou, která se díky elektronické kontrole zdržuje často doma a dochází tak u ní ke zlepšení sociálních vazeb a k utužení vztahů. Za vyzdvihnutí stojí také možnost nařízení pravidelných terapeutických sezení, psychologických vyšetření či rozhovorů s probačními pracovníky. Studie ukazují, že prostřednictvím vhodné terapie nařízené při elektronickém monitoringu lze odstranit některé psychologické spouštěče páchaní trestné činnosti, včetně zneužívání návykových látek či protispolečenského chování.³¹

Přestože situační i behaviorální mechanismy elektronického monitorování mají pro pachatele a jeho život primárně pozitivní účinky, v praxi se lze samozřejmě setkat i s některými **negativními okolnostmi**, které elektronická kontrola přináší. Jedná se například o zvýšenou frustraci a stres plynoucí z neustálé nutnosti být ve stanovenou dobu na určeném místě a dodržovat leckdy přísně nastavené podmínky monitorování. Další obtíží, která postupně v některých státech vyvstává, je narůstající stigmatizace monitorovaných osob v očích

³⁰ Tamtéž, s.36

³¹ Tamtéž, s.37-38

společnosti a možné reakce okolí a veřejnosti na snadno rozeznatelný „náramek“, se kterým si lze snadno spojit, že jeho nositel je pravděpodobným pachatelem trestné činnosti.³² Jedná se však dle mého názoru o jisté vedlejší negativní účinky elektronického monitoringu, které samy o sobě zdaleka nemohou převýšit pozitiva a účinnost celého institutu. Dopady konkrétní události či opatření jsou navíc u každého pachatele individuální a nelze tedy paušalizovat či vyvozovat, že se dané mechanismy a účinky elektronického monitorování, ať už pozitivní nebo negativní, vyskytnou u všech pachatelů stejným způsobem.

2.2.2. Moderátory

Důležitým pojmem, který je dále nutno z hlediska vztahu účinnosti elektronického monitorování a jednotlivých mechanismů objasnit, je tzv. **moderátor**. Moderátor se týká podmínek, které jsou důležité k aktivaci a řádnému fungování situačních a behaviorálních mechanismů. Pod pojmem moderátor si lze představit všechny možné variace v kauzálních procesech, které monitoring vytváří. Studie pracuje se statistickou moderátorskou analýzou a generuje tak jednotlivé hypotézy o tom, jak mohou rozdílné okolnosti a specifické podmínky, ve kterých je monitoring implementován, ovlivnit očekávané výsledky celého opatření.

Moderátory, neboli kontextové faktory, které vstupují do elektronického monitorování, lze rozčlenit do následujících základních skupin: lokace stanoveného místa pobytu pachatele, pachatel a jeho povaha, typ zvolené technologie elektronického monitorování, podmínky nařízené v souvislosti s monitoringem a konečně také zvolené načasování dle fáze trestního procesu, ve kterém se řízení právě nachází.³³

Z hlediska této práce je zajímavý především moderátor **načasování institutu elektronického monitorování**, tedy konkrétní stádium trestního procesu, při kterém je elektronická kontrola ukládána. Právě v souvislosti s institutem elektronické kontroly při nahrazení vazby uvádí studie poměrně logický závěr zjištěný z analýzy těch pachatelů, kterým byla elektronická kontrola uložena pro obvinění z deliktů domácího násilí. Z výsledků této analýzy vyplývá, že elektronické monitorování není vhodné ukládat v případech, kdy je pachatel obviněn z domácího násilí, neboť elektronický monitoring generuje pachateli zcela ideální podmínky pro pokračování v této trestné činnosti.³⁴

Dále se zde budu věnovat v krátkosti také závěrům plynoucím ze **zkoumání povahy podmínek nařízených v souvislosti s uloženou elektronickou kontrolou**. Rozlišujeme dvě

³² Tamtéž, s.36-37

³³ Tamtéž, s.38

³⁴ Tamtéž, s.43

základní skupiny pravidel, která jsou obecně v souvislosti s ukládáním elektronického monitorování stanovována.

Do **první skupiny** patří podmínky týkající se trvání a konkrétních časových intervalů, ve kterých je monitorovaná osoba sledována. Monitorování pachatelů může probíhat v různých časových úsecích, osoba je například sledována pouze v čase povoleného vycházení či v určitých pravidelných intervalech, nebo může být sledování nepřetržité a osoba se tak nachází pod neustálou kontrolou 24 hodin denně. Rozhodnutí o tom, zda bude pachatel monitorován nepřetržitě, nebo pouze po stanovenou dobu, závisí dle studie především na typu pachatele a trestné činnosti, kterou vykonal nebo ze které je podezírán a také na typu dostupné technologie elektronického monitorování v dané jurisdikci.³⁵ Dle mého názoru nelze než doporučit, aby osoby podrobené elektronické kontrole při nahrazení vazby byly vždy sledovány, pokud možno nepřetržitě, neboť riziko útěku, zopakování či dokonání trestné činnosti, ze které je osoba obviněna, je zde logicky daleko vyšší. Obviněný se například může v obavě před výsledky soudního řízení a druhem trestu pokusit uprchnout, nebo mu může domácí prostředí a pobyt mimo věznici trestnou činnost ulehčit či jej k jejímu vykonání více pobízet. Z těchto důvodů se domnívám, že pro dostatečné eliminování všech rizik a hrozcích nebezpečí je nutné, aby obviněný při nahrazení vazby byl pečlivě sledován nepřetržitě 24 hodin denně.

Druhou skupinu podmínek, které jsou v souvislosti s elektronickou kontrolou ukládány, tvoří ostatní samostatná pravidla nebo komplex pravidel, které je při výkonu elektronického monitorování nutné dodržovat. Opět lze vyzdvihnout zejména podmínku podrobení se terapeutické léčbě, zdržení se konzumace některých látek a povinnost docházet pravidelně do zaměstnání.³⁶

2.2.3. Implementace a provoz

Posledním faktorem, který má výrazný vliv na účinnost a efektivitu elektronické kontroly je problematika její **implementace a provozu**. Mezi základní atributy implementace a provozu celého systému řadíme technologické záležitosti, personální otázky, fungování programu, problematika informací a reakce systému na porušení.³⁷

Technologickými záležitostmi a aspekty, které se dle studie nejčastěji podílejí na negativním ovlivnění účinnosti a kvality elektronického monitorování, jsou zejména nesprávná funkce monitorovacích zařízení, ztráta jejich signálu, nedostatečná kapacita, selhání baterie a

³⁵ Tamtéž, s.41-42

³⁶ Tamtéž, s.42

³⁷ Tamtéž, s.45-46

špatná komunikace zařízení se systémem. Některé nedostatky zabraňující technologickým problémům je přitom obtížné překonat, například dostatečnou elektrifikaci nutnou pro provoz monitoringu pod RFID technologií, nebo pohyb pachatele v místech se špatným signálem nutným k lokaci zařízení pomocí technologie GPS.³⁸

Neméně klíčové jsou pro řádnou funkci elektronického sledování pachatele také vhodně nastavené **personální záležitosti** v systému kontroly. Mezi osoby, které se podílejí na fungování a řízení programu elektronického monitorování, patří zaměstnanci probačních institucí, vězeňství, policie a jiných státních orgánů, přičemž v případě fungování systému pomocí soukromého sektoru zde patří také personál monitorovacích společností a zapojených agentur. Analyzované výzkumy ukazují, že všechny zapojené osoby musí svou práci vykonávat řádně a spolehlivě, jejich výběr by měl probíhat s patřičnou pečlivostí a měli by pro svou práci být v neposlední řadě také řádně proškoleni a připraveni na možná rizika. Klíčovým se ukazuje zejména pochopení správné instalace a funkce monitorovacích zařízení, příprava na krizové situace a postup následující po porušení monitorovacích podmínek pachatelem, stejně jako osvojení správných zásad dohledu nad pachateli. Nejčastější problémy se dle studie vyskytly například u probačních úředníků či zaměstnanců monitorovacích center, kteří řádně nekontrolovali, zda monitorovaný skutečně plní své povinnosti, k porušením byli příliš laxní, nebo jim při práci s pachateli chyběla diskrétnost.³⁹

Studie také konstatuje, že pozice probačního úředníka nebo pracovníka monitorovacího centra, které kontroluje monitorované osoby nepřetržitě 24 hodin denně, vyžaduje zvýšené nároky na boj se stresem a nestálou potřebu být připraven k okamžitému jednání. Probační úředníci a pracovníci monitorovacích center se navíc musí potýkat s mnoha problémy a obavami, jednou z nejčastějších je například strach z pachatelů při jejich kontrolách v domácnostech. Tato nelehká pracovní náplň a zvýšené požadavky vedou v mnoha případech k časté obměně zaměstnanců či jejich vyhoření. Studie ukazuje, že právě nedostatečné personální kapacity jsou častou příčinou selhávání celého monitorovacího systému.⁴⁰

Fungování a řádná správa programu elektronického monitorování začíná dle analytické studie již ve fázi plánování možného zavedení systému elektronické kontroly v prostředí dané jurisdikce. Analýza zdůrazňuje potřebu explicitní identifikace konkrétních cílů programu a zřetelného vymezení rolí a odpovědnosti jednotlivých institucí a orgánů, včetně vymezení jasných způsobů komunikace všech zapojených subjektů. Častým problémem

³⁸ Tamtéž, s.46-48

³⁹ Tamtéž, s.47-48

⁴⁰ Tamtéž, s.48

provozu programu elektronického monitorování bývá právě koordinace a spolupráce mezi zúčastněnými institucemi, obzvlášť když jsou do systému zapojeny soukromé společnosti.⁴¹

Pod **problematikou informací** související se systémem elektronické kontroly se skrývá několik rovin, kterými je poskytování informací pachatelům, oběťm a jejím rodinným příslušníkům a rovněž výměna informací mezi monitorovacím střediskem a probačními institucemi. Z hlediska vztahu mezi poskytováním informací pachatelům a úspěšností monitoringu studie naznačuje, že větší ochotu spolupracovat, vyšší míru pochopení a také lepší přípravu na monitoring dlouhodobě vykazují osoby, kterým bylo opatření elektronického monitorování uděleno až ve fázi odnětí svobody, tedy v okamžiku, kdy se již ve vězení nacházely, ať už z důvodu výkonu trestu (pak šlo o podmíněné propuštění spojené s elektronickou kontrolou) nebo z vazebních důvodů (pak se jedná právě o případ nahrazení vazby spojeného s elektronickým kontrolním systémem). Důvodem je zejména dostatečný časový úsek, který mají probační pracovníci k dispozici pro proškolení monitorovaného o fungování systému a také pro zjištění, zda je konkrétní osoba pro daný institut vůbec vhodná a přítomné okolnosti jí výkon elektronické kontroly umožňují. Ukazuje se tedy, že řádné a úplné předání informací mezi obviněným a probačními institucemi je klíčový.⁴²

Adekvátní **reakce na porušení pravidel elektronického monitorování** je patrně vůbec nejdůležitější podmínkou, bez které by celý systém sledování pachatele pozbyl smyslu. Pachatelé jsou zpravidla předem poučeni o limitech a nedovoleném jednání a jsou si vědomi závažných důsledků, které nastanou, pokud uložené podmínky poruší. Tím je zaručeno, že pachatel by v hrozícím případě porušení monitorovacích podmínek, které nemůže ovlivnit, spolupracoval a snažil se stanovená pravidla dodržet nebo situaci napravit.

Účinnost, rychlost a povaha reakce na porušení podmínek monitoringu dle výzkumné studie závisí zejména na monitorovacím středisku nebo instituci, která je prvotně odpovědná za neustálý dohled nad systémem elektronického monitorování pachatelů. Takovou institucí můžou přitom být v závislosti na konkrétní právní úpravě jak orgány veřejného, tak soukromého sektoru. V každém případě je vždy nutné, aby instituce, která monitorování provádí, reagovala na porušení podmínek okamžitě a ihned pátrala také po zjištění příčiny.⁴³

⁴¹ Tamtéž, s.49

⁴² Tamtéž, s.49-50

⁴³ Tamtéž, s.50-51

2.3. Náklady a ekonomická náročnost elektronického monitorování

Posledním zkoumaným aspektem studie byly náklady vynaložené na provoz elektronického monitorování, které jsou dle mého názoru vůbec nejdiskutovanějším atributem systému elektronické kontroly.

Nejprve je třeba osvětlit, jaké druhy nákladů se pod provozem systému elektronické kontroly skrývají. Patří zde v první řadě prostředky vynaložené na zaměstnance zajišťující provoz systému v příslušných institucích, náklady na veškerou používanou techniku, přístroje a software, ale také finance potřebné pro instalaci jednotlivých zařízení a jejich údržbu. Nejvyšší položkou v ekonomické náročnosti provozu systému jsou právě výdaje na zaměstnance, u nichž je složité předem stanovit, kolik času budou muset jednotlivým případům věnovat. Práce a kontakt příslušných zaměstnanců s pachatelem totiž většinou začíná již před samotným rozhodnutím o uložení elektronické kontroly, kdy je potřeba zjistit a identifikovat, zda je pachatel svými vlastnostmi a osobními poměry vůbec pro monitorování schopný a vhodný, a to včetně zkoumání domácnosti, ve které by byl monitoring aplikován. Následně je nutné, aby příslušní pracovníci pachatele na výkon monitoringu připravili, poučili a se systémem ho patřičně seznámili. V další fázi přichází instalace zařízení, technická podpora, kontrola, reakce na porušení a řešení různých situací v domácnosti kontrolovaného, která rovněž vyžaduje dostatečné personální zapojení. Stanovení a odhad nákladů elektronického monitoringu navíc není jednoduchý proces, neboť do něj mohou vstupovat i nepředvídatelné faktory, jako je míra úmyslného poškození zařízení ze strany monitorovaných osob.⁴⁴

Zajímavou položkou ve vyčíslení nákladů pro provoz monitorovacího systému by bylo vyčíslení finančních prostředků potřebných pro potřebné zapojení orgánů činných v trestním řízení. Pokud bychom tuto položku chtěli srovnat s využitím daných orgánů při stíhání obviněné osoby vazebně, nákladově stejně by z pohledu orgánů činných v trestním řízení dle mého názoru vyšlo samotné vazební zasedání a rozhodování o vazbě. Náklady navíc by v případě elektronického monitorování tvořily zejména prostředky vynaložené na řešení porušení stanovených podmínek, ať už by šlo o zapojení orgánů policie, státních zastupitelství nebo soudu. Souhrnná analytická studie se okrajově věnuje i tomuto problému, když zmiňuje, že někteří odborníci navrhuji, aby se nákladů nějakým způsobem zahrnula také práce policie, která souvisí s šetřením a řešením situací porušení podmínek elektronické kontroly, neboť tato porušení by policie při uvěznění, respektive vazebním stíhání pachatele, nemusela řešit⁴⁵. V této

⁴⁴ Tamtéž, s.54

⁴⁵ Tamtéž, s.54

souvislosti je vhodné zmínit výzkum Hudson and Jones z roku 2016, který dochází k závěru, že z hlediska komparace nahrazení vazby dohledem s nahrazením vazby spojeným s elektronickým monitoringem naopak elektronická kontrola obviněného šetří práci policie, neboť ta je o pokusech zopakovat trestnou činnost včas notifikována a pachatele má pod kontrolou⁴⁶.

Souhrnná analytická studie pro účely určení celkové ekonomické náročnosti systému pracovala s výzkumy, které obsahovaly jak údaje o denních nákladech monitoringu přepočtenými na jednu sledovanou osobu, tak srovnání nákladové náročnosti monitorování oproti odnětí svobody či tradičnímu probačnímu dohledu. Zajímavým konstatováním studie je přitom skutečnost, že náklady elektronického monitoringu jsou do značné míry závislé na typu využívané technologie a všeobecně lze stanovit, že programy využívající technologii RFID jsou levnější než programy GPS. Výše nákladů pak samozřejmě závisí také na tom, zda je monitorovaná osoba sledována nepřetržitě, nebo pouze v určitých časových intervalech, neboť nepřetržitě sledování generuje logicky vyšší náklady na provoz.⁴⁷

Bez ohledu na drobné finanční rozdíly při užívání jednotlivých technologií elektronického monitoringu lze obecně stanovit, že elektronická kontrola jako taková je výrazně levnější než pobyt dané osoby ve věznici. Pro bližší představení ekonomické náročnosti elektronického monitoringu považuji za vhodné zmínit americkou studii Omori and Turner z roku 2015⁴⁸. Tato studie uvádí, že průměrné denní náklady na elektronické monitorování v USA činí 33,43 USD, zatímco denní náklady na uvěznění pachatele ve vazebních věznicích činí 88,94 USD (v případě již odsouzených pachatelů pobývajících v klasických věznicích je tento rozdíl ještě vyšší)⁴⁹. Vidíme tedy, že ve Spojených státech je rozdíl vynaložených prostředků na nahrazení vazby spojeného s elektronickým monitorováním oproti uvěznění pachatele ve vazební cele skutečně významný a elektronická kontrola je zde téměř třikrát levnější.

Pro účely této práce je významné také srovnání ekonomické náročnosti elektronického monitoringu s náklady na dohled prostřednictvím probačních institucí. V tomto srovnání naopak elektronická kontrola vychází hůř. Výše uvedená americká studie Omori and Turner

⁴⁶ Tamtéž, s.54

⁴⁷ Tamtéž, s.51

⁴⁸ Jedná se o závěry studie publikované ve výše specifikované souhrnné analytické studii. Pro úplnost dodávám úplnou citaci tohoto zdroje, jak jej uvádí souhrnná analytická studie: OMORI, M. K. and TURNER, S. F. (2015) 'Assessing the Cost of Electronically Monitoring High-Risk Sex Offenders'. *Crime and Delinquency*, 61(6), s.873-894.

⁴⁹ Tamtéž, s.51

uvádí, že nepřetržité elektronické monitorování vysoce rizikového delikventa stojí o 4600 USD ročně víc, než obvyklý intenzivní probační dohled s častými kontrolami nad stejným pachatelem bez elektronické kontroly. V případě průměrných nákladů na nahrazení vazby pak tento americký výzkum uvádí, že pokud je obviněný propuštěn z vazebního stíhání na svobodu pouze s probačním dohledem bez elektronické kontroly, pak denní náklady na jeho dohled činí 13,51 USD. Pokud toto číslo srovnáme s již zmíněnými průměrnými denními náklady na provoz elektronického monitoringu ve Spojených státech ve výši 33,43 USD, můžeme konstatovat, že náklady na pouhý probační dohled jsou téměř třetinové.⁵⁰

Ačkoli je tedy nahrazení vazby spojeného s elektronickým monitorováním obviněného statisticky levnější, než stíhání osoby ve vazební věznici, je třeba rovněž brát v potaz skutečnost, že elektronická kontrola bývá dražší, než pouhé nahrazení vazby dohledem.

Snahu ovlivnit množství veřejných prostředků vynakládaných na provoz elektronického kontrolního systému řeší některé státy ukládáním povinnosti pachateli k určité finanční úhradě spojené s monitoringem. Ze souhrnné analytické studie vyplývá, že způsob a výše spoluúčasti na hrazení monitorování se v každém státě liší. Osobně považuji za zdařilou například právní úpravu v USA, kde je výše této platby stanovena na základě příjmu pachatele a rovněž dle typu uloženého monitoringu, respektive skutečnosti, zda je osoba sledována nepřetržitě, nebo pouze v některých časových intervalech. V závislosti na uvedených faktorech mohl být v roce 2012 ve Spojených státech nařízen monitorované osobě poplatek ve výši až 18,50 USD.⁵¹

3. Vymezení institutu vazby v trestním řízení

Institut vazby bývá v teorii definován různě. Jako jeho nejobsáhlejší vymezení lze uvést definici V. Mandáka, podle kterého je vazba „*institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařil nebo ztěžoval objasnění věci nepřípustným působením na prameny důkazů nebo konečně pokračoval v trestné činnosti*“.⁵²

⁵⁰ Tamtéž, s.52

⁵¹ Tamtéž, s.57

⁵² MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1975, s.65

Z hlediska zákonného rámce institutu vazby v českém právním řádu je vhodné na úvod zmínit, že těžiště tzv. vazby vyšetřovací je upraveno v trestním řádu, v hlavě IV. s názvem Zajištění osob a věcí. Kromě klasické, vyšetřovací vazby, rozlišujeme také tzv. zvláštní případy vazby, které zakotvuje jak trestní řád v hlavě XXI., oddílu pátém, pro vazbu vyhošťovací, tak zejména zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, který je účinný od 1. ledna 2014 a svým obsahem nahradil dřívější úpravu v trestním řádu pro většinu druhů vazby v mezinárodní justiční spolupráci. Speciální úprava jednotlivých typů vazeb při uskutečňování právního styku s cizinou v podobě zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních se ukázala jako vhodnější vzhledem k prudkému rozvoji mezinárodní justiční spolupráce v posledních letech a rovněž v souladu se snahou o jednotnou úpravu celé problematiky mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v podobě jednoho právního předpisu.⁵³

Nikoliv samostatný vazební druh, avšak speciální úpravu některých podmínek vazby, obsahuje dále také zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Základní funkcí vazby je zajištění osoby obviněného, vazba naopak nemá funkci sankční, nesmí mít tudíž povahu trestu a nemá ani žádné výchovné poslání a neplní tudíž funkci výchovnou. Vazba by v žádném případě neměla být považována za předběžný výrok o vině, neboť toto pojetí by se dostávalo do silného střetu s presumpcí neviny. Právě v souladu s ochranou principu presumpce neviny by u vazby nemělo být přítomno ani negativní morální hodnocení obviněného, což činí zásadní rozdíl mezi vazbou a trestem. V souvislosti s vymezením institutu vazby je vhodné rovněž zmínit, že vazba nesmí být za žádných okolností zneužívána k působení na obviněného, aby se pod tíhou vzetí do vazby doznal.⁵⁴

Vazba představuje **výjimku z ústavní ochrany principu osobní svobody**. Právo na osobní svobodu bývá někdy považováno za východisko všech ostatních základních práv a svobod, z čehož vyplývá, že by se do jeho realizace mělo zasahovat spíše sporadicky.⁵⁵

Klíčový základ pro zasažení do práva na osobní svobodu prostřednictvím vzetí do vazby upravuje článek 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod. Listina zde zakotvuje základní podmínky vzetí do vazby, jimiž jsou zákonné důvody, doba stanovená zákonem a rozhodnutí

⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních ze dne 14. 3. 2012, beck-online [online], [cit. 11. 06. 2020], dostupné na <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjqgrpwi6q&groupIndex=0&rowIndex=0>, s.1-4

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 735-736

⁵⁵ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.278

soudu. Tyto ústavní garance nedopadají jen na vazbu vyšetřovací, ale také na ostatní druhy vazeb, jimiž jsou vazba předběžná, vydávací a předávací v souvislosti s uplatněním mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu, případně na základě žádosti o vydání osoby k výkonu trestu v cizím státě, nebo zvláštní vazba v rámci řízení o uznání cizozemského rozhodnutí či v souvislosti s průvozem osoby přes území ČR z jednoho do jiného cizího státu.⁵⁶

Další garanci práva na osobní svobodu představuje článek 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, v jehož odstavci 1., v písmenu c) je stanovena výjimka ze zákonného zatčení nebo jiného zbavení osobní svobody za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu, nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit osobě ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání. Článek 5 odst. 1 písm. c) Evropské úmluvy tak stanoví podmínky legality vyšetřovací vazby, z nichž je důležité především důvodné podezření ze spáchání trestného činu, přičemž další dva vymezené důvody mohou pouze přistoupit k onomu důvodnému podezření navíc.⁵⁷ Vazby v souvislosti s vydáním či předáním osoby orgánům cizího státu upravuje článek 5 odst. 1 písm. f) Evropské úmluvy. Obdobnou úpravu podmínek zbavení osobní svobody pak obsahuje také článek 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.⁵⁸

Směrodatný pro tuto práci je dále článek 5 odst. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ze kterého vyplývá zejména nepřípustnost automatického vyloučení možnosti složit na místo vazby kauci a s tím související zákaz nepřezkoumatelného rozhodnutí o vzetí do vazby.⁵⁹ Evropský soud pro lidská práva také konstantně judikuje⁶⁰, například v rozsudku ve věci Fešar proti České republice ze dne 13. 11. 2008, číslo stížnosti: 76576/01, že orgány činné v trestním řízení jsou při rozhodování o tom, zda má být určitá osoba propuštěna či nadále zadržována, povinny zvážit i jiná opatření namísto vzetí do vazby. Pakliže orgány činné v trestním řízení během trvání vazby neuvažují i o použití mírnějších zajišťovacích opatření, je tento jejich postup v rozporu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy.

⁵⁶ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, s. 239–246.

⁵⁷ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2002, ISBN: 80-86199-57-6, s.219

⁵⁸ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.278-279

⁵⁹ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, s. 239–246.

⁶⁰ Např. také Rozsudek ESLP ve věci Jarzynski proti Polsku, ze dne 4.10.2005, číslo stížnosti: 15479/02.

Vazba by měla být vždy ukládána jako tzv. **prostředek ultima ratio**, tedy jako zcela výjimečné opatření, které lze aplikovat až tehdy, pokud sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak. Jako mimořádné opatření vnímá institut vazby i Ústavní soud, který dlouhodobě deklaruje, že vazbu nelze svévolně ukládat jen z toho důvodu, je-li obviněný stíhán za závažný zločin. Vazba představuje vážný zásah do základních práv obviněného a má navíc velký vliv na život obviněného i život jeho blízkých, je proto nutné k tomuto institutu přistupovat vždy s mimořádným a pečlivým zvažováním všech okolností daného případu a řízení.⁶¹

Vazba je nejen nejzazším, subsidiárním prostředkem, ale rovněž institutem, při kterém musí být dbáno na **princip proporcionality a zásadu zdrženlivosti**. Z principu přiměřenosti zde vyplývá, že vazba nemá způsobovat větší újmu, než trest, který za spáchání daného trestného činu hrozí. Obviněný by proto neměl být vzat do vazby, pokud by vazba byla v nepoměru k opatřením z oblasti hmotného práva, která jej dle očekávání mohou postihnout.⁶²

V souladu s principem přiměřenosti a se závažností zásahu do základních práv obviněného, kterou vazba představuje, je výrazně omezeno použití vazby při stíhání obviněného pro méně závažné trestné činy a jsou stanoveny také maximální délky trvání vazby dle stupně závažnosti konkrétní trestné činnosti. Dále platí, že doba vazby se dle podmínek ustanovení § 92 a § 93 trestního zákoníku započítává do uloženého trestu. V případě, že započítání vazby do uloženého trestu není možné, přihlédně k této skutečnosti soud při stanovení druhu trestu, případně jeho výměry.⁶³

Lze tedy shrnout, že vazba je fakultativním, krajním a zajišťovacím opatřením, jehož důvodnost musí být vždy podložena konkrétními skutečnostmi. Platí, že obviněný nemusí být vzat do vazby ani když jsou splněny všechny níže popsané zákonné podmínky.⁶⁴

V souvislosti s problematikou vazby rozlišujeme **materiální vazební právo a formální vazební právo**. Materiální vazební právo upravuje zejména hmotněprávní předpoklady vazby, tedy materiální podmínky, které je v daném případě třeba splnit, aby vazba mohla být uložena.

⁶¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7, s.4

⁶² FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.279

⁶³ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.280

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s. 320

Formální vazební právo se pak zabývá otázkami týkajícími se procesního postupu příslušných orgánů a rovněž procesními úkony obviněného.⁶⁵

3.1. Materiální vazební právo

Materiální vazební právo upravuje materiální podmínky neboli hmotněprávní předpoklady vazby. Ačkoliv se ovšem jedná o úpravu hmotněprávní, stále se pohybujeme v oblasti trestního práva procesního.⁶⁶

3.1.1. Osoba obviněná

Mezi **základní materiálně vazební atribut** patří podmínka vymezená v ustanovení § 68 odst. 1 trestního řádu, které říká, že do vazby lze vzít toliko **osobu obviněnou**, tedy osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, přičemž rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi.

Trestní stíhání se zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání, respektive doručením opisu jeho písemného vyhotovení obviněné osobě. Pro zahájení trestního stíhání není vyžadováno dosažení jednoznačného závěru, že skutek se za zjištěných podmínek stal a určitá osoba je jeho pachatelem, ale postačí tzv. vyšší stupeň pravděpodobnosti této úvahy založený na konkrétních skutkových okolnostech. Rozhodnutí o zahájení trestního stíhání je výhradně v pravomoci policejního orgánu, respektive státního zástupce.⁶⁷

3.1.2. Základní důvody vazby; vazba útěková, koluzní a předstižná

Druhou **nezbytnou podmínkou** pro vzetí obviněného do vazby je **existence konkrétních skutečností**, které odůvodňují některou z obav, jež předpokládá ustanovení § 67 písm. a) až c) trestního řádu. Na základě těchto vymezených vazebních důvodů rozlišujeme vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou⁶⁸. Jak ve svých rozhodnutích opakovaně zdůrazňuje Evropský soud pro lidská práva, povaha a trvání vazebních důvodů musí být během celého řízení pravidelně přezkoumávána, s čímž souvisí také požadavek zesílených důvodů pro další

⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7, s. 382

⁶⁶ MANDÁK, V. *Důvody vazby v čs. trestním řízení*. Univerzita Karlova, Acta Universitatis Carolinae-Iuridica, 1971, č.3, s.152

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s. 317

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s. 318

trvání vazby, neboť původní vazební důvody přítomné při vzetí do obviněného do vazby obvykle postupem času slábnou.⁶⁹

Vazba dle ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu, tzv. **vazba útěková**, pak představuje důvod, který dle V. Mandáka vůbec nejvýrazněji směřuje k účelu zabezpečit přítomnost obviněného při úkonech trestního řízení⁷⁰. Jedná se o zdůvodnění vazby obavou, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. K naplnění tohoto vazebního důvodu stačí existence kterékoli z demonstrativně vyjmenovaných okolností uvedených slovem „zejména“, a to za současné splnění podmínky, že konkrétní skutečnosti odůvodňují obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat s cílem vyhnout se trestnímu stíhání či trestu.

Důležitým aspektem útěkového vazebního důvodu, jakožto i ostatních vazebních důvodů, je stanovený stupeň pravděpodobnosti, že se obviněný skutečně dopustí vymezeného jednání. Podmínky k uložení útěkové vazby jsou splněny jen tehdy, pokud se lze s rozumným stupněm pravděpodobnosti domnívat, že obviněný učiní stanoveným způsobem pokus vyhnout se trestním následkům svého jednání. Není proto možné klást požadavek, aby orgán, který v daném případě o vazbě rozhoduje, věděl zcela jistě a určitě, že pokud vazba nařízena nebude, obviněný skutečně uprchne nebo se bude skrývat. Absolutní požadavek jistoty bez jakýchkoli pochybností je možno požadovat pouze při rozhodování o vině obviněného v meritu věci. Při odlišném výkladu bychom došli k závěru ad absurdum, kdy by orgány činné v trestním řízení byly nuceny přihlížet faktické přípravě obviněného na útěk či plánované skrytí a musely by tak nečinně vyčkávat až na hraniční okamžik mezi přípravou a přímým uskutečňováním útěku či úkrytu, což by bylo značně neefektivní a v mnoha případech také neuskutečnitelné či neúčinné.⁷¹

K problematice vazby dle ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu je na místě zmínit též nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 2665/13 ze dne 12. 12. 2013, který dovozuje, že útěkový vazební důvod v případě dlouhotrvající vazby nemůže být založen výlučně na skutečnosti, že obviněnému hrozí vysoký trest. Pokud se obviněný ve vazbě nachází po delší dobu, trvání vazby

⁶⁹ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, s. 239–246.

⁷⁰ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s.75

⁷¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7, s. 406-407

musí být podepřeno též dalšími závažnými konkrétními okolnostmi, které vylučují nahrazení vazby jiným opatřením podle trestního řádu. Na uvedené rozhodnutí pak navazuje nálezh Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 2652/16 ze dne 14. 9. 2016, který uvádí, že při prvotním rozhodování o vazbě na počátku vyšetřování například může k osvědčení útěkového vazebního důvodu stačit, že obžalovanému hrozí konkrétní vysoký trest a má osobní kontakty v zahraničí. Pakliže ovšem vazba trvá delší dobu, orgány činné v trestním řízení by již měly předestřít konkrétní důkazy, že útěk skutečně hrozí.

Koluzní vazba, tedy vazba dle ustanovení § 67 písm. b) trestního řádu, je dána tehdy, pokud je shledána obava, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Vzhledem k demonstrativnímu pojetí forem koluzního jednání obviněného lze dle M. Růžičky dovodit, že za vymezené koluzní jednání lze považovat také hrozící působení na osobu znalce.⁷²

Koluzní vazba se na rozdíl od vazby útěkové a předstížné častěji setkává s odbornou kritikou jejího teoretického vymezení a začlenění mezi vazební důvody. Nejzávažnější polemiku s koluzní vazbou provedl A. Zucker, který vyslovil názor, že pokud hrozí nebezpečí koluze, je především záležitostí státu, aby urychleně provedl potřebné důkazní a zajišťovací úkony a předešel tak tomuto hrozícímu ovlivnění a maření procesu ze strany obviněného. A. Zucker dále poukazoval na skutečnost, že v koluzním jednání má smysl obviněnému bránit, pouze jestliže je izolován bezprostředně po činu nebo na začátku vyšetřování tak, aby se minimalizovala možnost obviněného realizovat nežádoucí koluzní záměry. Přestože tedy bývá koluzní vazební důvod některými odborníky v jejím teoretickém pojetí relativizován či zpochybňován, koluzní vazba byla řadou nálezů Ústavního soudu shledána zcela v souladu s ústavním pořádkem.⁷³ Se zvláštním charakterem koluzní vazby se pojí odlišná nejvyšší přípustná doba trvání vazby, která je ustanovením § 72a odst. 3 trestního řádu stanovena na dobu 3 měsíců, pokud nebylo zjištěno, že obviněný již na svědky nebo spoluobviněné působil či jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Jak vymezil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97, za maření nebo ztížení účelu trestního řízení ve smyslu vazebního důvodu dle § 67 písm. b) trestního řádu nelze považovat jednání, které svou povahou náleží k právu obviněného na obhajobu. Součástí práva na obhajobu, které má obviněný garantováno, je přitom i popírání

⁷² Tamtéž, s.411

⁷³ Tamtéž, s. 412-414

viny a uvádění nepravdivých okolností. Koluzní vazbu proto nelze podepřít nepravdivou výpovědí obviněného, srovnávat ji obsahově s podáním vysvětlení před sdělením obvinění a následně z tohoto vyvozovat snahu obviněného vyhnout se trestní odpovědnosti a působit v rámci dokazování ve vlastní prospěch.

Třetí typ vazebního důvodu dle ustanovení § 67 písm. c) trestního řádu vymezuje **vazbu předstižnou**. Podmínka pro její uložení je naplněna, pokud hrozí obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval či kterým hrozil. Vymezené předstižné důvody vzhledem ke své povaze přicházejí v úvahu pouze u trestných činů úmyslných. Nebezpečí páčání další trestné činnosti musí být jednak aktuální, což znamená, že obviněný musí být subjektivně i objektivně schopen takovou trestnou činnost páchat a zároveň akutní, tedy že toto nebezpečí musí hrozit bezprostředně.⁷⁴

Předstižná vazba bývá někdy označována jako vazba preventivní či mimoprocení, a to pro své zvláštní postavení mezi ostatními důvody vazby. Dle pojetí V. Mandáka je totiž povinnost předcházet a zabraňovat trestné činnosti, prostřednictvím které je tento vazební důvod realizován, především povinností policejních orgánů a jedná se tedy o opatření mimoprocení, neboť zákonným podkladem pro něj je právo administrativní, respektive bezpečnostní. Právě v této souvislosti někteří autoři namítají, že toto donucovací opatření svou povahou nepatří do trestního procesu.⁷⁵

Z hlediska odůvodnění vazby předstižné představil Ústavní soud v nálezu ze dne 2. 6. 2011 sp. zn. II. ÚS 3647/10 své důležité stanovisko, že hrozbu opakování trestné činnosti nelze vyvozovat pouze na základě skutečnosti, že obviněný ve vazbě aktivně udržuje písemnou korespondenci s několika desítkami osob. Pouhá realizace práva na písemný styk s jinými osobami, jež je rovněž ústavně garantována a chráněna, tak nemůže být sama o sobě důvodem pro ponechání obviněného ve vazbě dle ustanovení § 67 písm. c) trestního řádu.

3.1.3. Důvodnost trestního stíhání

Třetí zákonnou podmínkou pro zajištění osoby vazbou je dle ustanovení § 67 trestního řádu závěr soudu, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody

⁷⁴ Tamtéž, s. 422

⁷⁵ Tamtéž, s. 423

podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, úzce souvisejí s důvodností zahájení trestního stíhání pro vymezený skutek a jemu odpovídající právní kvalifikaci. Pakliže by orgán rozhodující o vazbě dospěl k závěru, že trestní stíhání obviněného je nedůvodné a nepodložené, obviněný do vazby vzat nebude a nachází-li se již ve vazbě, bude z ní propuštěn na svobodu.⁷⁶

Konkrétními skutečnostmi, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, jsou v první řadě ty skutečnosti a skutkové okolnosti, o které se v daném případě opírají důvody vazby útěkové, koluzní, či předstižné, jak je definuje ustanovení § 67 písm. a), b) nebo c) trestního řádu. Patří zde rovněž i tzv. kvalifikované důvody vazby uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3 větě druhé trestního řádu, které se uplatňují především u méně závažných trestných činů a v případě koluzního důvodu vazby pro účely její maximální doby trvání. Podstatné je, že orgán rozhodující o vazbě nemusí o povaze těchto skutečností a okolností vyvodit zcela jednoznačný závěr, o němž by neměl sebemenších pochybností. Tento závěr opakovaně potvrdil i Nejvyšší soud, a to například v usnesení ze dne 19. července 2001, sp. zn. 5 Tvo 93/2001, kde výslovně uvedl, že důvodnost vazby nemusí být podmíněna důkazy, že obviněný daným způsobem již skutečně jednal. Postačí, že je přítomna hrozba takové možnosti, která se hodnotí v souladu s konkrétními okolnostmi projednávaného případu. Vyvozené skutečnosti a okolnosti však zároveň nemohou vést pouze k mlhavému a neodůvodněnému podezření.⁷⁷

V souladu se subsidiárním pojetím vazby jako tzv. prostředku ultima ratio je dále nutno v odůvodnění vymezit také **důvody, pro které nebylo možno dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.** Povinné zvažování jiných opatření namísto vazby je projevem výjimečnosti institutu vazby, která souvisí i s obecným principem zdrženlivosti a přiměřenosti. Jinými opatřeními se zde rozumí nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem dle § 73 odst. 1 trestního řádu, dále také nahrazení peněžitou zárukou dle §73a trestního řádu, nahrazení uložením omezení spočívajícím v zákazu vycestování do zahraničí dle §73 odst. 5 trestního řádu a konečně také nahrazení systémem elektronické kontroly obviněného, jehož výkon však lze uložit pouze v kombinaci s některým z opatření uvedených v §73 odst. 1 trestního řádu. V řízení o mladistvých pak lze dle §49 a § 50 zákona o soudnictví ve věcech

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 919

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.919-920

mládeže využít speciálního institutu nahrazení vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby.⁷⁸

Zde je vhodné uvést, že závěr o tom, že dosud zjištěné skutečnosti odůvodňují trestní stíhání při rozhodování o vazbě lze činit i na podkladě zjištění, která vyplývají z důkazů před soudem nepoužitelných⁷⁹. Jak totiž vyplývá z Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 10. 2000, sp. zn. 3 To 884/2000, závěr o tom, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění, byl spáchán, lze při rozhodování o vazbě činit i ze záznamů opatřených před zahájením trestního stíhání, např. z protokolů o vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu.

3.1.4. Kvalifikované důvody vazby

Čtvrtým materiálně vazebním požadavkem je na základě ustanovení § 68 odst. 2 trestního řádu stíhání obviněného pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři léta. Vzetí do vazby je tak v zásadě omezeno u obviněných, kteří jsou stíháni pro méně závažné trestné činy.

Požadavek minimální výše horní hranice trestní sazby je prolomen v ustanoveních § 68 odst. 3 a odst. 4 trestního řádu, která pak vytvářejí tzv. **kvalifikované, neboli zpřísněné důvody vazby**. Dodržení minimální výše horní hranice trestní sazby pro stíhanou trestnou činnost tedy není vyžadováno, pokud se ve shodě s ustanovením § 68 odst. 3 trestního řádu zjistí, že *obviněný uprchl nebo se skrýval; opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení; je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit; již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání; nebo již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*

Smyslem kvalifikovaných důvodů vazby je mimo jiné zajistit účinnou ochranu poškozeného před dalším trestným jednáním obviněného, pakliže toto jednání naplňuje skutkovou podstatu méně závažného trestného činu. Zmíněnou ochranu poškozeného zajišťuje ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu, a to ve spojení s předstížnou vazbou dle § 67 písm. c)

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.920-922

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s.318

trestního řádu. Zaručení účinné ochrany poškozeného je v § 68 odst. 4 demonstrativně vymezeno účely jako jsou ochrana zdraví poškozeného, života nebo jiného obdobného zájmu.⁸⁰

3.1.5. Možnost dosáhnout účelu vazby jiným způsobem

Pátým materiálním bodem, který je nutno dle ustanovení § 67 trestního řádu pro vzetí obviněného do vazby splnit, je povinnost soudu zkoumat, zda nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným způsobem, tedy o *zjištění, že v době rozhodování o vazbě nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření*. Jedná se o podmínku přiměřeného a subsidiárního využití vazby, která se posuzuje v souvislosti s osobou obviněného a také dle povahy a závažnosti stíhaného trestného činu.⁸¹

3.2. Formální vazební právo

3.2.1. Orgány rozhodující o vazbě a postupy při jejich rozhodování

Mezi **orgány rozhodující o vazbě** patří zásadně **soud** a za jistých okolností také **státní zástupce**. Trestní řád v §73b stanovuje, že o vzetí obviněného do vazby rozhoduje výlučně soud, což odpovídá základnímu principu osobní svobody obsaženému v čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, který uvádí, že vzetí do vazby je možné pouze na základě rozhodnutí soudu. Zároveň platí, že rozhoduje-li soud o vzetí do vazby ve fázi přípravného řízení, může tak učinit výhradně na základě návrhu státního zástupce, který musí pečlivě zvážit, zda jsou dány všechny podmínky pro vzetí do vazby a své stanovisko v odůvodnění návrhu řádně zdůvodnit. Soudní rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby má formu usnesení.⁸²

Obviněný má na základě §71a trestního řádu právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby **žádat o propuštění z vazby**, o takové žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Dojde-li k zamítnutí této žádosti o propuštění z vazby, obviněný ji pro stejné důvody může opakovat nejdříve po uplynutí lhůty 30 dní od právní moci posledního zamítavého rozhodnutí o propuštění z vazby, nebo od rozhodnutí o dalším trvání z vazby, případně od rozhodnutí o změně vazebních důvodů.

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s.766-767

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.748

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 897-903

Jestliže obviněný žádá o propuštění na svobodu, je o ni, jak již bylo výše naznačeno, za určitých okolností oprávněn rozhodovat státní zástupce, jinak rozhoduje soud. V řízení před soudem, tedy po podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo návrhu na potrestání rozhoduje o vazbě a o žádosti o propuštění z vazby výhradně soud. Soudem je zde myšlen předseda senátu, případně senát. Předseda senátu rozhoduje o propuštění obviněného z vazby jen pokud státní zástupce vyjádřil souhlas s tímto propuštěním obviněného na svobodu, přičemž po udělení souhlasu již nemá státní zástupce právo podat proti usnesení o propuštění obviněného na svobodu stížnost. Pokud státní zástupce souhlas s propuštěním obviněného nevysloví, rozhoduje v řízení před soudem o propuštění z vazby senát, v řízení před samosoudcem pak samosoudece. Státní zástupce je v přípravném řízení sám plně oprávněn žádosti obviněného zcela vyhovět a obviněného bez dalšího z vazby pustit na svobodu, nebo přijmout nabídku některého z opatření nahrazujících vazbu a propustit obviněného s konkrétním uloženým opatřením. Pokud se státní zástupce rozhodne žádosti obviněného o propuštění z vazby nevyhovět, je povinen ji neprodleně předložit k rozhodnutí soudu.⁸³

Zastavme se ještě jednou u rozhodování o vazbě spojeným se **zvažováním opatření nahrazujících vazbu**, která jsou pro tuto práci klíčová, neboť s některými z nich lze spojit právě i elektronickou kontrolu obviněného. V řízení před soudem rozhoduje o opatřeních nahrazujících vazbu pouze soud. Státní zástupce je nahrazující opatření oprávněn ukládat samostatně za jediné situace, a to pokud rozhoduje v přípravném řízení o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu, tedy výhradně, nachází-li se již obviněný v přípravném řízení ve vazbě a státní zástupce na podkladě jeho žádosti shledá, že by za určitých podmínek a při dodržování určitých opatření bylo možno od dalšího držení obviněného ve vazbě upustit. Platí, že pokud státní zástupce žádosti obviněného o propuštění z vazby za současného uložení nahrazujícího opatření nevyhoví, postoupí onu žádost do pěti pracovních dní soudu, který žádosti může vyhovět, nahrazující opatření přijmout a obviněného propustit z vazby na svobodu. Státní zástupce ovšem za žádných okolností není oprávněn rozhodnout o ponechání obviněného na svobodě v důsledku přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu. Důvodem je skutečnost, že pokud se obviněný nachází na svobodě, je nutné, aby byla nejprve osvědčena a zjištěna přítomnost vazebních důvodů, což může závazně rozhodnout a stvrdit pouze soud při rozhodování o vzetí do vazby.⁸⁴

⁸³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.903-905

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.906-907

Z procesního hlediska je dále vedle opatření nahrazujících vazbu ještě záhodno okrajově zmínit **omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí** a rovněž **předběžné opatření nahrazující vazbu**. Omezení spočívající v zákazu obviněného vycestovat do zahraničí může dle §77a odst. 1 uložit soud, přičemž v přípravném řízení tak činí soud pouze na podkladu návrhu státního zástupce. Zároveň platí, že o zákazu vycestování do zahraničí může být rozhodnuto i v souvislosti s uložením některého z opatření, které nahrazují vazbu, v takovém případě se samozřejmě využije výše popsany procesní postup pro rozhodování o opatřeních nahrazujících vazbu. Pro úplnost však uvádím, že pokud je omezení spočívající v zákazu vycestování uloženo samostatně (tedy bez přímé souvislosti s vazbou a jejím nahrazením) může obviněný kdykoliv žádat o jeho zrušení, přičemž tuto žádost lze znovu opakovat až po uplynutí tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí.⁸⁵

Obdobná úprava platí i pro zrušení předběžných opatření nahrazujících vazbu, která mohou být ukládána buďto v souvislosti s nahrazením vazby dle §73 odst. 1 písm. d trestního řádu, nebo zcela samostatně bez jakékoliv přímé souvislosti s vazbou. Pro trvání předběžných opatření dle § 88n odst. 1 trestního řádu platí, že předběžná opatření trvají, dokud to vyžaduje jejich účel, avšak nejdéle do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí. O změně a zrušení vazebně nezávislého, samostatně uloženého předběžného opatření z důvodu, že výkon předběžného opatření se ukáže býti nemožným, jeho plnění nelze na obviněném spravedlivě požadovat nebo dané opatření není nezbytně nutné v původně stanoveném rozsahu, rozhoduje dle konkrétní povahy tohoto předběžného opatření v řízení před soudem předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce, nebo na návrh státního zástupce soudce. Opět platí, že obviněný je oprávněn kdykoliv žádat o zrušení předběžného opatření a byla-li tato žádost zamítnuta, obviněný ji bez uvedení nových důvodů může opakovat nejdříve po uplynutí tří měsíců ode dne nabytí právní moci předmětného zamítavého rozhodnutí.⁸⁶

Rozhodování o dalším trvání vazby obviněného přísluší výlučně soudu. V přípravném řízení tak činí soudce na základě návrhu státního zástupce. Ustanovení § 72 odst. 1 trestního řádu určuje pravidelnou lhůtu pro soudní přezkum dalšího ponechání obviněného ve vazbě, která činí tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo od právní moci jiného rozhodnutí o vazbě. Co se týče návrhu státního zástupce na vydání rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby, je tento návrh v souladu s § 72 odst. 2 trestního řádu nutno doručit soudu

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.910-912

⁸⁶ Tamtéž

nejpozději patnáct dní před uplynutím lhůty tří měsíců. Na základě § 72 odst. 3 trestního řádu dále platí, že dnem podání obžaloby, dnem podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo dnem doručení spisu na základě rozhodnutí o postoupení nebo přikázání věci obviněného, který se zároveň ve všech třech případech nachází ve vazbě, začíná soudu plynout třicetidenní lhůta pro další rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě či jeho propuštění. Pokud soud tuto třicetidenní lhůtu nedodrží, je povinen obviněného neprodleně propustit z vazby na svobodu.⁸⁷

Pokud se v průběhu trestního řízení ukáže, že **vazební důvody se v daném případě změnily**, případně důvody vazby již vůbec netrvají, nebo by vazbu bylo možno nahradit některými z nahrazujících opatření, je na tuto skutečnost potřeba v souladu s pojetím vazby jako tzv. prostředku ultima ratio pružně reagovat. Ustanovení § 71 odst. 1 ukládá proto všem orgánům činným v trestním řízení povinnost průběžně zkoumat, zda u obviněného důvody vazby ještě trvají či se nezměnily a rovněž zda nelze vazbu v daném případě nahradit některými z opatření nahrazujících vazbu.

O změně důvodů vazby spočívajících v rozšíření těchto důvodů rozhoduje dle § 73b odst. 4 trestního řádu soud a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce. Naopak o změně vazebních důvodů záležející v jejich zúžení, respektive pominutí některého z důvodů vazby, může dle § 73b odst. 4 věty za středníkem rozhodnout v přípravném řízení sám státní zástupce, v řízení před soudem tak činí vždy pouze soud. Jestliže změna vazebních důvodů spočívá ve zjištění, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, pak na základě §72a odst.3 věty druhé rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud.⁸⁸

3.2.2. Obecné a zvláštní náležitosti rozhodnutí o vazbě

Příslušné rozhodnutí o vazbě má vždy formu usnesení a musí tak v první řadě splňovat **obecné náležitosti** usnesení uvedené v § 134 trestního řádu, tedy označení orgánu, o jehož rozhodnutí se jedná, dále den a místo rozhodnutí, výrok usnesení s uvedením těch zákonných

⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.908-909

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.909-910

ustanovení, kterých bylo v daném případě použito, odůvodnění a v neposlední řadě také poučení o opravném prostředku. Co se týče odůvodnění, v něm je v obecné rovině vždy třeba uvést skutečnosti, které byly vzaty za prokázané, důkazy, z nichž daný orgán odvodil příslušná skutková zjištění, úvahy jimiž se rozhodující orgán řídil při hodnocení důkazů a právní úvahy, které tvoří podklad pro posouzení prokázaných skutečností ve vztahu k odpovídajícím zákonným ustanovením.⁸⁹

Další a zároveň obligatorní náležitosti pro odůvodnění všech rozhodnutí o vazbě, jejichž výsledkem je vzetí či ponechání obviněného ve vazbě, pak upravuje ustanovení §73c trestního řádu. Těmito **zvláštními náležitostmi odůvodnění** jsou skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, dále konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v §68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3 trestního řádu a konečně také důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením. Vymezené speciální požadavky pro odůvodnění rozhodnutí o vzetí či ponechání obviněného ve vazbě jsou stanoveny v souladu se závažností zásahu do základních práv a svobod, jenž vazba představuje.⁹⁰

3.2.3. Vazební zasedání a vazební lhůty

Vazební zasedání je specifickou procesní formou, která vychází z kombinace prvků veřejného a neveřejného zasedání. Jedná se o realizaci práva obviněného na osobní slyšení při omezení osobní svobody. Účelem vazebního zasedání je umožnit obviněnému, aby se vyjádřil ke všem konkrétním skutečnostem, z nichž se dovozují vazební důvody a uvedl okolnosti, které jsou způsobilé umožnit jeho ponechání na svobodě. Obviněný se však během vazebního zasedání může vyjádřit také k dalším otázkám, které jsou pro rozhodování o vazbě důležité. Například se může vyslovit k možnostem nahrazení vazby, přiblížit orgánům činným v trestním řízení své osobní poměry, motivaci a možnosti, které by nahrazení vazby podporovaly a uvést jakékoli jiné okolnosti, které mohou být pro vazební rozhodování důležité.⁹¹

Úpravu vazebního zasedání lze nalézt především v ustanoveních § 73d až 73g trestního řádu. Koná-li se hlavní líčení nebo veřejné zasedání, jehož se účastní obviněný, pak soud dle §73d odst. 1 trestního řádu rozhodne i o vazbě, je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.915-918

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.918-919

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.924-926

lhůtám a vazební zasedání se tedy v daném případě nekoná. Jestliže však soud rozhoduje o vzetí do vazby v **přípravném řízení** nebo **mimo hlavní líčení a veřejné zasedání**, činí tak na základě § 73d odst. 2 vždy ve vazebním zasedání.⁹²

V **ostatních případech** kromě těch uvedených v § 73d odst. 1 a odst. 2 soud rovněž může rozhodovat ve vazebním zasedání, a to na výslovnou žádost obviněného, nebo pokud soud v řízení před soudem a soudce v přípravném řízení považuje za potřebné, aby byl obviněný pro účely rozhodování o vazbě slyšen. Trestní řád však dále v § 73d odst. 3 stanovuje, že tento postup se neuplatní a vazební zasedání tak není třeba konat při splnění některé ze čtyř alternativních podmínek. Zaprvé vazební zasedání není třeba konat, odmítne-li se následně obviněný vazebního zasedání zúčastnit, což je zcela logické, neboť bez účasti obviněného by vazební zasedání postrádalo svůj smysl. Od vazebního zasedání lze dále upustit pokud byl obviněný v posledních šesti týdnech k vazbě již slyšen a žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě neuvádí, případně jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně vazebního rozhodnutí. Jedná se o řešení situace, kdy se konání vazebního zasedání jeví jako nadbytečné, neboť od vyjádření obviněného nelze očekávat nic nového či pro rozhodnutí o vazbě přelomového. Třetím důvodem je případ, kdy zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech. Tato překážka nevyhovujícího zdravotního stavu musí být osvědčena lékařskou zprávou lékaře ošetřujícího obviněného ve vazební věznici a musí být přítomna v období bezprostředně předcházejícím vydání příslušného vazebního rozhodnutí. Za čtvrté se pak vazební zasedání nemusí konat, pokud se obviněný z vazby propouští, což dopadá i na případ, kdy se obviněný propouští z vazby na svobodu za současného uložení některého z opatření nahrazujícího vazbu.⁹³

K vazebnímu zasedání se v souladu s realizací práva být slyšen **předvolává** dle § 73e trestního řádu pouze obviněný, který se jej dle § 73f trestního řádu musí účastnit vždy, avšak jeho účast může být v případě potřeby zajištěna i prostřednictvím videokonferenčního zařízení. O konání vazebního zasedání se naopak **vyrozumívá** státní zástupce a obhájce, jejich účast při vazebním zasedání není nutná. Vazební zasedání se dále koná za stálé přítomnosti všech členů senátu, bez účasti veřejnosti.⁹⁴

⁹² ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.927-928

⁹³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.929-932

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.942

Vzhledem k obecně velmi **krátkým lhůtám pro zajištění osob** v trestním řízení se pro stanovení doby konání vazebního zasedání nestanoví žádná lhůta k přípravě, neboť zejména při rozhodování o vzetí do vazby by taková úprava patrně postrádala svůj význam i faktickou možnost realizace. Vůbec nejkratší lhůtu pro dodání obviněného soudu obsahuje úprava zatčení obviněného na základě příkazu k zatčení, kdy má policejní orgán dle § 69 odst. 5 trestního řádu pouhých 24 hodin na to, aby obviněného dodal soudu, který příkaz vydal, případně aby jej dodal na místo, kde bude moci proběhnout výslech soudu pomocí videokonferenčního zařízení, eventuelně při zcela výjimečných, nepředvídatelných okolnostech, aby jej dodal jinému věcně příslušnému soudu. V případě zadržení osoby obviněného či podezřelého běží na základě §75, respektive §77 odst.1 trestního řádu zcela odlišná lhůta, a to lhůta o výměře 48 hodin, během které musí státní zástupce podat návrh na vzetí do vazby a obviněného předat soudu, jinak musí být obviněný propuštěn na svobodu. Pro úplnost je vhodné zmínit rovněž úpravu zadržené osoby ve zkráceném přípravném řízení, kde § 179e trestního řádu stanoví opět lhůtu 48 hodin, avšak s rozdílem možných postupů státního zástupce, který vyjma propuštění zadržené osoby na svobodu dle okolností případu může rozhodnout, zda ve vymezené lhůtě zadrženou osobu předá soudu s návrhem na potrestání či s návrhem na schválení dohody o vině a trestu, nebo zda rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě.⁹⁵

Krátké vazební lhůty, jejichž nedodržení vede ke striktní povinnosti obviněného propustit na svobodu, však neplatí jen pro státního zástupce a policejní orgány, nýbrž i pro soud samotný. Z ustanovení § 77 odst. 2 trestního řádu vyplývá, že soudce musí do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce zadrženého vyslechnout, rozhodnout o jejím propuštění anebo o vzetí do vazby. Obdobná lhůta platí i pro vzetí do vazby obviněného, který byl zatčen, ta čítá dle § 69 odst. 6 trestního řádu 24 hodin od doby, kdy byl obviněný dodán na místo výslechu. V rámci těchto 24 hodin musí soudce, který vydal příkaz k zatčení, obviněného neprodleně vyslechnout, rozhodnout o vazbě a zároveň toto rozhodnutí obviněnému oznámit, jinak musí být obviněný propuštěn na svobodu. Z těchto vymezených 24hodinových lhůt lze usuzovat, že vazební zasedání se obzvláště v případě vzetí obviněného do vazby koná zpravidla ve velmi krátkém časovém horizontu, ve kterém soud musí pečlivě zvážit všechny potřebné skutečnosti a učinit konečné rozhodnutí, což může být nevýhodou právě při zvažování nahrazení vazby v kombinaci s elektronickou kontrolou obviněného.

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.941-942

Nejdůležitější součástí vazebního zasedání je vyslechnutí obviněného ke všem okolnostem podstatným pro rozhodnutí o vazbě, což představuje klíčový důvod, pro který se celé vazební zasedání koná. Výslech provádí výlučně předseda senátu a v přípravném řízení soudce, na rozdíl od právní úpravy hlavního líčení tedy není výslech oprávněna provádět jiná osoba. Poté, co udělí předseda senátu, respektive v přípravném řízení soudce, státnímu zástupci a obhájci slovo, má státní zástupce a obhájce právo klást obviněnému otázky. Kladení otázek však probíhá striktně až po skončení výslechu předsedou senátu či soudcem. Platí, že otázky musí být pokládány srozumitelným způsobem a jejich povaha nesmí být kapciózní, tedy předstírající klamavé či nepravdivé okolnosti, ani návodná, tedy obsahující v sobě naznačení odpovědi.⁹⁶

Ve vazebním zasedání může dojít také k provádění důkazů, dokonce je to mnohdy k rozhodnutí o vazbě nutné. Trestní řád v ustanovení §73g odst. 3 stanovuje, že na provádění dokazování se zde přiměřeně užije ustanovení o dokazování v hlavním líčení, avšak neuplatní se omezení v provádění důkazů čtením protokolu o výpovědi svědka nebo znalce. Ve vazebním zasedání tak lze provádět výslechy svědků i znalců zcela bez omezení.⁹⁷

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.948-949

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 949-951

4. Elektronické monitorování jako náhrada vazby v české právní úpravě a dosavadní aplikační praxi

4.1. Obecně k opatřením nahrazujícím vazbu

Opatření nahrazující vazbu, jichž se tato práce dotýká, lze označit za negativní předpoklady uplatnění institutu vazby, které musí být zvažovány již před prvotním rozhodnutím o vazbě. Pokud by orgán rozhodující o vazbě řádně a dostatečně nezvažil, zda v daném případě přicházejí v úvahu některá ze zákonem stanovených opatření nahrazujících vazbu, porušil by základní principy, na kterých je institut vazby založen, tedy princip zdrženlivosti a přiměřenosti, subsidiarity, fakultativnosti, proporcionality a pojetí vazby jako zajišťovacího opatření. Příslušný orgán rozhodující o vazbě zároveň musí ukládání těchto surrogátů vazby zvažovat ve dvou časových rovinách, a to nejen před vydáním rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, ale také po uložení vazby obviněnému z hlediska rozhodování o jeho propuštění.⁹⁸

Rozhodnutí o nahrazení vazby některým z možných opatření je vždy fakultativní. Orgán, jenž v daném případě o vazbě rozhoduje, by měl při zvažování přijetí nabízených opatření přihlídnout zejména k osobě obviněného, povaze stíhané činnosti a konkrétnímu obsahu příslušného opatření. Hledisko osoby obviněného je pro rozhodování o konkrétním nahrazujícím opatření obzvláště důležité. Spadá pod něj především dosavadní způsob života obviněného, jeho rodinné a sociální poměry, zdravotní stav a zaměstnání. Významnou roli v hodnocení osoby obviněného přitom může sehrát **Probační a mediační služba**.⁹⁹

Působnost Probační a mediační služby při vytváření předpokladů pro nahrazení vazby upravuje § 4 odst. 1 zákona o Probační a mediační službě. Probační a mediační služba dle tohoto ustanovení poskytuje obviněnému za účelem nahrazení vazby odborné vedení a pomoc, dále také sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s jeho rodinným a sociálním prostředím. V době předcházející samotnému uložení nahrazujícího opatření tak může Probační a mediační služba být obviněnému i orgánům činným v trestním řízení nápomocna především tím, že provede šetření k osobě obviněného, jeho rodinnému a sociálnímu zázemí a o těchto okolnostech obstará a připraví relevantní podklady, které následně může vzít orgán rozhodující o vzetí do vazby při svém rozhodování v potaz. Z vlastních zkušeností v advokacii a rovněž ze

⁹⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7, s. 521-523

⁹⁹ AUGUSTINOVÁ, Pavla. § 73 *Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář, [Systém Aspi]*. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

své stáze na státním zastupitelství mohu konstatovat, že obdobný postup přichází v úvahu zejména v okamžiku, kdy se již obviněný ve vazbě nachází a Probační a mediační služba má tedy dostatek času i prostoru pro náležitý sběr informací, jejich vyhodnocení a kompletaci.

Činnost Probační a mediační služby v tomto ohledu však může být zcela zásadní, neboť soud ani státní zástupce obvykle nemá tolik časových a faktických prostředků, aby podrobně zkoumal osobu obviněného, jeho dosavadní sociální a rodinné vazby, či jeho bytové a pracovní poměry. Oproti soudu totiž disponuje Probační a mediační služba vyškolenými probačními úředníky, kteří jsou s obviněným oprávněni pro účely nahrazení vazby osobně projednávat jeho osobní a sociální situaci a mohou též kontaktovat osoby mu blízké, kolegy, spolužáky, či zaměstnavatele.

Veškeré získané informace pak probační úředníci zpracují do souhrnné zprávy, která obsahuje také odborné posouzení o možnostech dalšího výchovného působení na obviněného do budoucna a rovněž vlastní stanovisko k možnostem nahrazení vazby. Probační a mediační služba zároveň může vyvinout úsilí k nápravě aktuálních rodinných problémů obviněného a jeho osobám blízkým poskytnout patřičné poradenství či psychosociální pomoc.¹⁰⁰

Výčet opatření, kterými lze nahradit v českém trestním řízení institut vazby, nalezneme v ustanovení § 73 a § 73a trestního řádu. Tvoří je záruka zájmových sdružení občanů dle § 3 trestního řádu, záruka důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka, uložení předběžného opatření a peněžitá záruka. Vymezené mírnější prostředky lze mezi sebou libovolně kombinovat a při nahrazení vazby jich tedy dle potřeby uložit několik vedle sebe, stejně jako je možné uložit jakékoli nahrazující opatření samostatně. Opatření nahrazující vazbu dle § 73 a § 73a nelze uložit namísto vazby koluzní, tedy v případě přítomnosti vazebního důvodu dle § 67 písm. b) trestního řádu. Zapovídá to ustanovení § 73 odst. 1, když umožňuje nahrazení vazby pouze pro důvody uvedené v § 67 písm. a) nebo c) trestního řádu a obdobnou úpravu pak obsahuje také ustanovení § 73a upravující peněžitou záruku.¹⁰¹ Nahradit vazbu postupem dle § 73 a § 73a naopak je možné u vazby vyhošťovací, neboť to umožňuje ustanovení § 350c trestního řádu.

V souvislosti s nahrazením vazby opatřeními uvedenými v § 73 a § 73a trestního řádu lze současně obviněnému uložit také omezení, které spočívá v zákazu vycestování do zahraničí. Ustanovení § 73 odst. 5 vytyčuje, že v takovém případě orgán rozhodující o vazbě vyzve

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.4527

¹⁰¹ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.293

obviněného nebo toho, kdo má u sebe jeho cestovní doklad, aby jej ve stanovené lhůtě vydal rozhodujícímu orgánu. V této výzvě orgán stanoví jejímu adresátovi lhůtu, ve které má doklad vydat a poučí jej, že pokud tak neučiní, bude mu doklad odejmut. Pokud povinná osoba výzvě nevyhoví, doklad se jí odejme přiměřeným postupem dle § 79 trestního řádu o odnětí věci. Uvedené omezení lze uložit také bez souvislosti s vazbou buďto samostatně za podmínek § 77a trestního řádu, nebo jako předběžné opatření dle § 88c písm. e) trestního řádu.¹⁰²

V případě trestního řízení vedeného proti mladistvému je možno ukládat všechna opatření uvedená v § 73 a § 73a trestního řádu. Nad rámec těchto standardních nahrazujících opatření upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže také opatření spočívající v umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby. Na základě ustanovení § 50 zákona o soudnictví ve věcech mládeže tak může být mladistvý místo vzetí do vazby svěřen do péče důvěryhodné osoby, a to za podmínky, že s tím tento mladistvý souhlasí a písemně se zaváže dodržovat soudem pro mládež stanovené podmínky. Zvolená důvěryhodná osoba musí být ochotná a schopná se dohledu a péče o jeho osobu ujmout, písemně se k tomuto zavázat a převzít odpovědnost za chování mladistvého v souladu s uloženými podmínkami. Nahradit vazbu u mladistvého prostřednictvím svěřením do péče důvěryhodné osoby připadá na rozdíl od standardních opatření uvedených v trestním řádu v úvahu i pro vazební důvod dle § 67 písm. b) trestního řádu, tedy i v případě vazby koluzní.¹⁰³

Nahrazení vazby některými z mírnějších opatření může ze své podstaty trvat pouze po dobu, kdy zároveň trvají i důvody vazby. Jakmile důvody vazby odpadnou, orgán rozhodující o vazbě je povinen usnesením uložená opatření zrušit. Jedinou výjimku představují předběžná opatření dle ustanovení § 88b - § 88o trestního řádu, pokud byla uložena nezávisle na existenci vazebních důvodů. Pak na základě § 88n odst. 1 trvají předběžná opatření do té doby, dokud to jejich účel vyžaduje, avšak nejdéle do právní moci rozsudku či jiného rozhodnutí, jímž řízení končí.¹⁰⁴

Z hlediska formálního vazebního práva je ve vztahu k procesu ukládání nahrazujících opatření vhodné připomenout, že při pobytu obviněného na svobodě je o nahrazení vazby oprávněn rozhodnout pouze soud, respektive v přípravném řízení soudce, a to na základě řádně podaného návrhu na vzetí do vazby. Státní zástupce tedy namísto podání návrhu na vzetí do

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.875-876

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s.333-338

¹⁰⁴ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

vazby nesmí za žádných okolností vazbu sám svým rozhodnutím nahradit, je ovšem oprávněn vyjádřit v návrhu na vzetí do vazby své stanovisko ohledně eventuálního uložení některého z nahrazujících opatření. V případě, že se však obviněný již ve vazbě nachází a trestní řízení je stále ve fázi přípravného řízení, může státní zástupce samostatně rozhodnout o propuštění obviněného z vazby a současně přijmout některé z nahrazujících opatření.¹⁰⁵

Rozhodnutí o nahrazení vazby některým ze surrogátních opatření má formu usnesení a v jeho výroku je vždy uvedeno, která konkrétní opatření se obviněnému ukládají a dále, že se vzhledem k jeho přijetí obviněný propouští z vazby na svobodu, nebo se i nadále na svobodě ponechává. Pakliže rozhodující orgán opatření nepřijme, rovněž vydá usnesení, jehož součástí bude výrok o nepřijetí daného opatření a současné vzetí či ponechání obviněného ve vazbě. Výjimkou je situace, kdy je návrh na uložení nahrazujícího opatření obsažen v žádosti o propuštění z vazby na svobodu a trestní řízení se nachází ve fázi přípravného řízení, pak totiž státní zástupce, který této žádosti nevyhoví, sám žádné negativní rozhodnutí nevydává a žádost postoupí k rozhodnutí soudu. Proti rozhodnutí o opatření nahrazujícím vazbu, ať už pozitivním, či negativním, je přípustná stížnost. Tato stížnost zásadně nemá odkladný účinek, vyjma stížnosti státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby.¹⁰⁶

Pokud obviněný nerespektuje uložené povinnosti a omezení související s nahrazením vazby, porušuje je či dostatečně neplní a zároveň u něj důvody vazby stále trvají, pak soud dle § 73 odst. 8 trestního řádu rozhodne o vazbě, přičemž v přípravném řízení tak činí soudce na základě návrhu státního zástupce.

4.1.1. Záruka zájmového sdružení občanů

Převzetí první ze dvou záruk uvedených v § 73 odst. 1 písm. a) trestního řádu je projevem základní zásady trestního řízení spočívající ve spolupráci se zájmovými sdruženími občanů. Smyslem vymezeného opatření je působit prostřednictvím činnosti zájmového sdružení na psychiku obviněného a odradit či zabránit mu prostřednictvím tohoto působení v nežádoucím jednání, které by mohlo být důvodem pro vzetí do vazby.¹⁰⁷

¹⁰⁵ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

¹⁰⁶ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.867

Právnícké osoby, které mohou být dle své povahy považovány jako zájmová sdružení občanů, vytyčuje trestní řád v § 3 odst. 1 na odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, dále na církve, náboženské společnosti a ty právnícké osoby, které v předmětu své činnosti sledují charitativní účely. Aby záruka mohla být přijata, musí zájmové sdružení toto převzetí nejprve samo nabídnout, přičemž záruka se kromě chování obviněného vztahuje také na to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo k policejnímu orgánu a bude předem oznamovat svá vzdálení z místa pobytu. Důležitou součástí záruky jsou konkrétní opatření, která budou proti obviněnému uplatňována.¹⁰⁸

4.1.2. Záruka důvěryhodné osoby

Důvěryhodná osoba, která nabídne převzetí záruky za obviněného, musí být dle § 73 odst. 1 písm. a) trestního řádu především schopna příznivě ovlivňovat chování obviněného, přičemž toto hledisko musí soud před rozhodnutím pečlivě ověřit. Uvedená schopnost je vždy podmíněna existencí určitého vztahu mezi obviněným a zaručující se osobou, může se jednat například o vztah rodinný či pracovní.¹⁰⁹

Zaručit se za chování obviněného a stát se tak důvěryhodnou osobou může například vedoucí zaměstnanec, který je obviněnému nadřízen, či rodiče obviněného. Za důvěryhodnou osobu, která by tuto záruku mohla nabídnout, však nelze považovat obhájce obviněného.¹¹⁰ Obsah záruky důvěryhodné osoby je totožný jako v případě záruky nabízené zájmovým sdružením občanů.

Nahrazení vazby zárukou dle § 73 odst. 1 písm. a), ať už ve formě záruky zájmového sdružení občanů, nebo důvěryhodné osoby, je ze všech vazebních alternativ v praxi nejméně časté. Důvodem může být jednak skutečnost, že obviněný žádnou důvěryhodnou osobou v prostředí svých sociálních a rodinných vazeb nedisponuje a rovněž ztížená možnost se s potenciální důvěryhodnou osobou či zájmovým sdružením spojit.¹¹¹ U některých obviněných lze navíc s úspěchem pochybovat, zda by zaručení a působení důvěryhodné osoby či zájmového sdružení mělo vzhledem k osobě obviněného a jeho dosavadnímu životu faktický význam.

¹⁰⁸ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.294

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.867

¹¹⁰ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.294

¹¹¹ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9, s.318-320

4.1.3. Písemný slib obviněného

Pro obviněného nejméně pracovním a v praxi tak dle mých zkušeností velmi často nabízeným opatřením je písemný slib.

Obviněný se v něm zavazuje k vedení řádného života, přičemž tak může učinit libovolnými prostředky, vždy však písemnou formou s vlastnoručním podpisem. Připravit a vyhotovit znění slibu však nemusí jen sám obviněný, pomoci mu smí i obhájce či kterákoli jiná osoba.¹¹²

Obsahem slibu je písemný závazek obviněného, že povede řádný život, zejména že se dle § 73 odst. 1 písm. b) trestního řádu nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, dále vždy předem oznámí svá vzdálení z místa pobytu a konečně také splní všechny povinnosti a dodrží omezení, jež se mu uloží.

Přestože nabízí obviněný svůj slib pro účely nahrazení vazby poměrně často, soud jej při rozhodování o vazbě zadrženého obviněného přijímá pouze u menší části návrhů. Důvodem často bývá nesouhlasné stanovisko státního zástupce, se kterým se soud při svém rozhodování ztotožní.¹¹³

4.1.4. Dohled probačního úředníka nad obviněným

Dohledem se dle ustanovení § 49 trestního zákoníku rozumí pravidelný osobní kontakt obviněného s probačním úředníkem, spolupráce obviněného a probačního úředníka při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu a v neposlední řadě také kontrola dodržování uložených podmínek. Výkon dohledu zajišťují úředníci Probační a mediační služby.

Jak předestřel Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 21. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 509/2004, smyslem dohledu probačního úředníka při nahrazení vazby je zejména ovlivnit postoje obviněného, přispět ke zlepšení jeho osobních a společenských poměrů a v neposlední řadě také kontrolovat jeho chování s cílem zabránit maření účelu probíhajícího trestního stíhání.

Dohled probačního úředníka se uloží pouze za předpokladu, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu je dohled způsobilý dosáhnout účelu vazby. Podklady pro posouzení osoby obviněného smí pro účely rozhodnutí o uložení tohoto

¹¹² AUGUSTINOVÁ, Pavla. § 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. Trestní řád: Komentář, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

¹¹³ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9, s.318

nahrazujícího opatření zjišťovat a zkompletovat i sama Probační a mediační služba.¹¹⁴ Tento postup se dle mého názoru jeví jako víc než vhodný, neboť úředníci Probační a mediační služby většinou na základě svých zkušeností a kvalifikace dokážou poměrně spolehlivě odhadnout, zda by byl dohled pro danou osobu obviněného vůbec vhodný a proveditelný. Nepochybně totiž existuje spousta obviněných, u kterých lze vzhledem k jejich osobě, povaze, dosavadnímu životu a projevenému chování kvalifikovaně určit, že v jejich případě by dohled probačního úředníka účelu nahrazení vazby patrně nedostál. Kontaktovat tedy před uložením dohledu příslušné pracoviště Probační a mediační služby je proto přiléhavé a výhodné jak pro orgán rozhodující o vazbě, kterému to v rozhodování může výrazně pomoci, tak pro Probační a mediační službu samotnou, která tím bude o daném případě uvědomena a bude k němu moci vyjádřit své stanovisko.

Základní povinnosti obviněného při stanovení dohledu upravuje trestní řád v ustanovení § 73 odst. 3, a to na povinnost dostavovat se ve stanovených lhůtách k probačnímu úředníkovi a dále také měnit místo pobytu výhradně se souhlasem probačního úředníka. Orgán rozhodující o vazbě je oprávněn vyslovit ve výroku rozhodnutí také další vhodná omezení, která svou povahou mají směřovat k prevenci trestné činnosti pachatele a k maření průběhu trestního řízení. Obviněný s těmito omezeními nemusí souhlasit, pokud se by se jim však nepodřídil a následně je porušoval, vystavoval by se takřka jistému riziku vzetí do vazby.¹¹⁵

Úprava nahrazení vazby dohledem dle § 73 odst. 1 písm. c) trestního řádu je sice poměrně důmyslná, avšak někteří odborníci upozorňují na časté aplikační problémy, které jsou s ní spojeny. V praxi se dle těchto názorů ukazuje, že soudcům ani státním zástupcům není jasné, kdy přesně lze s přihlédnutím k osobě obviněného a jeho projednávanému případu konstatovat, že účelu vazby lze uložením dohledu spolehlivě dosáhnout a kdy již nikoliv. U státních zástupců a soudců se tak mnohdy objevuje nedůvěra k dohledu samotnému a nejistota ohledně konkrétních podmínek, které mají být pro uložení tohoto institutu splněny.¹¹⁶

4.1.5. Uložení některého z předběžných opatření

V souvislosti s nahrazením vazby může být obviněnému uloženo také některé z předběžných opatření uvedených v § 88c trestního řádu. Jedná se celkem o devět druhů

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s.869

¹¹⁵ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář, [Systém Aspi]*. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

¹¹⁶ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9, s. 321

různých povinností a omezení, jejichž účelem je primárně ochránit poškozeného a osoby mu blízké, zabránit obviněnému v páchání trestné činnosti a zajistit účinné provedení trestního řízení.¹¹⁷

Ve spojitosti s problematikou předběžných opatření je třeba striktně rozlišovat, zda jsou předběžná opatření ukládána skutečně při nahrazení vazby dle ustanovení § 73 odst. 1 písm. d.) trestního řádu, nebo zcela samostatně bez souvislosti s vazbou. Výhodou samostatného, nevazebního ukládání předběžných opatření, může být především širší možnost jejich využití i v případech, kdy stíhaná trestná činnost neodpovídá minimálním sazbám nutným pro vzetí do vazby dle § 68 odst. 2 trestního řádu¹¹⁸.

Pokud jsou tedy předběžná opatření ukládána nezávisle na vazbě, pak o některých z nich, konkrétně o zákazu styku s určitými osobami, o zákazu přechovávat věci, jež mohou sloužit k páchání trestné činnosti, o zákazu užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje či jiné návykové látky a o zákazu her a sázek může v přípravném řízení rozhodnout i sám státní zástupce. O ukládání ostatních předběžných opatření rozhoduje výhradně soud, konkrétně v přípravném řízení soudce, a to na základě návrhu podaného státním zástupcem. Na uvedenou úpravu pak logicky navazuje i procesní problematika nahrazení vazby, kdy pokud se jedná o předběžná opatření, o kterých státní zástupce není dle § 88m odst. 3 trestního řádu sám oprávněn rozhodovat, je i v případě propuštění obviněného z vazby za současného přijetí daného předběžného opatření povinen podat návrh na toto rozhodnutí soudu.¹¹⁹

4.1.6. Peněžitá záruka

Pokud jsou u obviněného přítomny důvody vazby únikové nebo předstízné, může rozhodující orgán stanovit nahrazení vazby též prostřednictvím přijetí peněžitě záruky. Uložení tohoto surrogátního opatření je ovšem možné pouze u některých trestných činů s výjimkou okruhu stanoveném v § 73a odst. 1 trestního řádu. Nabídnout složení peněžitě záruky nemusí pouze osoba obviněná, ale také kterákoli jiná osoba od obviněného odlišná, pokud s tím obviněný vysloví souhlas. Je však nutné, aby byla konkrétní osoba skládající záruku ještě před

¹¹⁷ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. *Bulletin advokacie* 5/2013, [online], [cit. 15.6. 2020], dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

¹¹⁹ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

přijetím této záruky seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby, aby svůj záměr mohla dostatečně zvážit.

O přijetí peněžitě záruky se rozhoduje ve dvou fázích. V první fázi příslušný orgán posoudí a následně usnesením rozhodne, zda je přijetí peněžitě kauce přípustné, případně určí její výši a způsob složení. Výše kauce je určována na základě osoby obviněného, majetkových poměrů jeho či jiné osoby, která za něj složení záruky nabízí, dále dle povahy a závažnosti stíhaných trestných činů a rovněž dle závažnosti přítomných vazebních důvodů. Minimální výše peněžitě záruky je 10 000 Kč, horní hranice není stanovena. V druhé fázi, tedy poté, co bylo rozhodnuto o přípustnosti peněžitě záruky, rozhoduje soud o samotném ponechání obviněného na svobodě, nebo o propuštění z vazby na svobodu.¹²⁰

Nespornou výhodou peněžitě záruky je široká možnost využití složených finančních prostředků v případě, že obviněný poruší či neplní některou svou uloženou povinnost. Peněžitá záruka tak může připadnout státu, pokud se obviněný skrývá, uprchne a neoznámí změnu svého pobytu, dále když se zaviněně nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno, opakuje trestnou činnost či se pokusí trestný čin dokonat a nebo se vyhýbá výkonu uloženého trestu. Peněžitá záruka zásadně trvá v případě pravomocného odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo k peněžitému trestu až do dne, kdy obviněný k výkonu trestu odnětí svobody nastoupí a uhradí peněžitý trest.

Další možné využití složené kauce pak představuje uspokojení pohledávky poškozeného, kterému byl pravomocným odsuzujícím rozsudkem přiznán nárok na náhradu majetkové škody nebo nemajetkové újmy v penězích. Podmínkou pro toto využití je žádost poškozeného učiněná ve stanovené lhůtě, o jejíž možnosti soud zašle poškozenému vyrozumění.¹²¹

Na základě ustanovení § 73a odst. 9 trestního řádu musí být jak osoba skládající záruku, tak sám obviněný náležitě a předem upozorněni na všechny důvody, pro které kauce může připadnout státu, či pro které může být použita k uhrazení peněžitěho trestu, nákladů trestního řízení či pohledávky poškozeného. Důležitost uvedeného poučení zdůraznil také Ústavní soud¹²² když uvedl, že je povinností obecného soudu jako orgánu ochrany základních práv a svobod náležitě před přijetím peněžitě záruky ověřit, zda se skutečně osobě skládající kauci

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 884-889

¹²¹ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *§ 73a Peněžitá záruka*. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

¹²² Nález Ústavního soudu, sp. zn. III.ÚS 2787/15, ze dne 14. 6. 2016

dostalo zákonem vyžadovaného upozornění. Vrácení peněžité záruky totiž není podmíněno chováním složitele, nýbrž faktickým jednáním obviněného a složitel se tak snadno může dostat do situace, kdy mu složená finanční částka nebude navrácena, aniž by toto nebezpečí mohl svým konáním výrazněji ovlivnit. V případě, že poučovací povinnost není řádně splněna, nemůže být dle Ústavního soudu peněžítá záruka použita k úhradě pohledávky poškozeného postupem dle § 73a odst. 7 trestního řádu, neboť v opačném případě by došlo k neústavnímu zásahu do vlastnického práva složitele dle čl. 11 odst. 1 ve spojení s právem na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.¹²³

4.2. Využívané technologie elektronického kontrolního systému

Elektronické monitorování je v českém trestním procesu technicky zajišťováno pomocí monitorovacích sad skládajících se ze čtyř základních zařízení, kterými jsou základnová stanice, náramek, komunikátor a alkohol tester. Instalaci monitorovacích sad provádějí na základě usnesení orgánu rozhodujícího o vazbě zaměstnanci Probační a mediační služby. Základnová stanice se instaluje v obydlí obviněného a slouží k zaměření lokace prostoru daného obydlí. Náramek se připevňuje vždy na dolní končetinu obviněného v oblasti kotníku a umožňuje neustálé sledování polohy obviněného. Dalším zařízením je komunikátor, což je dotykový mobilní telefon s nainstalovanou aplikací, která slouží ke komunikaci mezi Probační a mediační službou, operačním střediskem a obviněným. Posledním, dle mého názoru rovněž velice užitečným, zařízením k monitorování obviněného, je alkohol tester, který detekuje přítomnost alkoholu v dechu obviněného. Alkohol tester se používá v kombinaci s komunikátorem, přičemž komunikátor zobrazí obviněnému pokyn k provedení alkoholového testu a výsledné hodnoty z testu pak odešle operačnímu středisku. Účinným opatřením zabráňujícím provedení alkoholového testu jinou osobou, než by byl obviněný, je také automatické vyfocení osoby provádějící test.¹²⁴

Centrálním prvkem všech monitorovacích zařízení je informační systém, což je softwarový nástroj, který zaznamenává všechny údaje o monitorovaných osobách a v reálném čase je předává operačnímu středisku, kde je zpracovávají příslušní operátoři. Úlohou operátorů je neustále vyhodnocovat údaje získané při monitorování a činit operativní rozhodnutí v případě projevů porušení stanoveného režimu sledovanou osobou.¹²⁵

¹²³ Nález Ústavního soudu, sp. zn. III.ÚS 2787/15, ze dne 14. 6. 2016

¹²⁴ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, *Elektronický monitoring* [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné na https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_cz_A4_EMS.pdf

¹²⁵ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s.5 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

Elektronická kontrola obviněného je v českém trestním procesu díky kombinaci GPS, RFID a GMS technologií na poměrně vysoké úrovni a umožňuje monitorovat několik různých druhů povinností a omezení.¹²⁶

4.3. Zákonná úprava elektronické kontroly obviněného při nahrazení vazby

Zákonný základ pro využití elektronického kontrolního systému při nahrazení vazby nalezneme v ustanovení § 73 odst. 3 a odst. 4 trestního řádu, které určují základní podmínky pro uložení tohoto institutu, a dále v § 360a trestního řádu, který upravuje samotný výkon elektronické kontroly.

Ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu uvádí, že v souvislosti s nahrazením vazby přijetím záruky, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem (tedy v souvislosti se všemi opatřeními uvedenými v § 73 odstavci 1 trestního řádu) může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného. Podmínkou uložení výkonu této elektronické kontroly je slib obviněného, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Elektronická kontrola osob tedy není v českém právním řádu upravena jako zcela samostatné opatření, kterým by mohla být nahrazena vazba, ale pouze jako doplňkový institut jednoho ze čtyř surrogátních opatření uvedených v § 73 odst. 1 trestního řádu. Ze znění uvedené zákonné úpravy pak jednoznačně vyplývá, že elektronická kontrola osob slouží primárně ke sledování a zjišťování, zda obviněný skutečně plní uložené povinnosti v souvislosti se stanovenou zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem. Samotná elektronická kontrola je zároveň dle slov zákona realizována prostřednictvím elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu obviněného, což dává zákonný podklad pro využití některé z technologií elektronického monitorování.

Ustanovení § 73a trestního řádu se zabývá opatřením nahrazujícím vazbu prostřednictvím přijetí peněžitě záruky, přičemž ze znění § 73a trestního řádu lze dovodit, že uložení tohoto opatření nelze zkombinovat s uložení elektronické kontroly osob, neboť zákon se zde nijak o této možnosti nezmiňuje. Není proto patrně možné uložit elektronickou kontrolu obviněného, pokud je vazba nahrazována pouze přijetím peněžitě záruky.

¹²⁶ ČTK. Co umí náramky pro vězně? Sledují trasu pohybu a měří alkohol od 0,2 promile. *Česká justice.cz* [online], publikováno 21. 9. 2018 [cit. 12. 04. 2019], dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2018/09/umi-naramky-vezne-sleduji-trasu-pohybu-meri-alkohol-od-02-promile/>

Na základě ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu in fine je dále orgán rozhodující o vazbě povinen obviněného před učiněním rozhodnutí poučit o průběhu elektronické kontroly. Pro tyto účely připravila Probační a mediační služba speciální formulář s názvem Poučení o výkonu elektronické kontroly, kde jsou srozumitelně a jasně uvedeny všechny povinnosti obviněného, vysvětleno fungování jednotlivých monitorovacích zařízení včetně pokynů k jejich řádnému používání a rovněž jsou zde vypočtena možná porušení podmínek elektronické kontroly a související oprávnění probačních pracovníků.¹²⁷

Výkon monitoringu uložených povinností zajišťuje dle znění § 360a odst. 1 trestního řádu Ministerstvo spravedlnosti (nebo jím zřízená organizační složka státu) ve spolupráci s Probační a mediační službou. Kontrolu monitorovaných osob pak v praxi spravuje v nepřetržitém, 24hodinovém provozu, speciálně zřízené Operační středisko Ministerstva spravedlnosti. Z hlediska organizace systému elektronické kontroly je pro orgány činné v trestním řízení stěžejní role tzv. vedoucího případu, což je probační pracovník místně příslušného střediska Probační a mediační služby. Úlohou vedoucího případu je vedení daného případu, zpracovávání stanoviska o vhodnosti využití elektronické kontroly a informování orgánů činných v trestním řízení o průběhu vykonávaného nahrazení vazby.¹²⁸

Co se týče konkrétního postupu orgánů činných v trestním řízení při výkonu elektronické kontroly, ze zákonné dikce § 360a odst. 1 trestního řádu je vhodné předestřít, že jakmile se rozhodnutí o výkonu elektronické kontroly stane vykonatelným, zašle je orgán rozhodující o vazbě bez zbytečného odkladu orgánu zajišťujícímu elektronickou kontrolu. Obviněný je pak dle § 360 odst. 2 trestního řádu povinen umožnit orgánu zajišťujícímu elektronickou kontrolu vstup do určeného obydlí nebo jeho části, čímž je zajištěna řádná instalace a údržba technických zařízení, která jsou k elektronické kontrole potřebná. Obviněný dále musí strpět pořízení svých biometrických údajů (jimiž jsou otisky prstů, rysy obličeje a záznam hlasu) orgánem zajišťujícím kontrolu na jeho žádost jednak při zahájení elektronické kontroly, jednak i dále v jejím průběhu, existuje-li podezření na porušení kontrolovaných povinností. Obviněný je také povinen poskytnout orgánu zajišťujícímu kontrolu veškerou potřebnou součinnost.

¹²⁷ Jedná se o neveřejný dokument vytvořený Probační a mediační službou pro potřeby soudů a státních zastupitelství, zasláný všem těmto orgánům interně: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *K rukám krajské státní zástupkyni/ krajskému státnímu zástupci/ městskému státnímu zástupci v Praze*, 07. 09. 2018, spr.č. 1835/201/-031

¹²⁸ VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník 27, č.1, 2019. Masarykova univerzita, Brno. ISSN 1210-9126, s. 39

V závěru § 360 odst. 2 trestního řádu je uvedeno, že ustanovení § 334b odst. 2 se použije obdobně, čímž se má patrně na mysli, že záznamy o pohybu obviněného, které byly elektronickou kontrolou získány, se uchovávají nejdéle po dobu dvanácti měsíců od skončení výkonu elektronické kontroly (pokud však nebyly při výkonu elektronické kontroly zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení, například pokud nebylo shledáno porušení stanovených povinností v souvislosti s nahrazením vazby).

Zákon ve stejném ustanovení upravuje také postup orgánu zajišťujícího elektronickou kontrolu při zjištění porušení uložených povinností obviněným, a to konkrétně v § 360 odst. 3 trestního řádu, kde se uvádí, že pokud obviněný neplní povinnosti podléhající elektronické kontrole, sdělí tuto skutečnost orgán zajišťující elektronickou kontrolu bezodkladně soudu a v přípravném řízení státnímu zástupci. Příslušný orgán zajišťující elektronickou kontrolu, jímž je vždy Operační středisko Ministerstva spravedlnosti¹²⁹, tuto skutečnost bezodkladně sdělí také policejnímu orgánu, který obviněného zadrží, pokud existuje důvodná obava, že obviněný bude mařit účel vazby, přičemž na postup při tomto zadržení obviněného se použije obdobně § 75 trestního řádu. Orgán zajišťující elektronickou kontrolu sdělí pro tento účel policejnímu orgánu údaje potřebné pro identifikaci obviněného a odůvodnění jeho případného zadržení.

4.3.1. Prvopočátky institutu elektronické kontroly v českém trestním řízení

Existenci úvah o zakotvení elektronického monitorování obviněných v souvislosti s nahrazením vazby do českého trestního procesu lze vystopovat již v době před více než deseti lety. Patrně prvním významnějším výzkumem, který se touto problematikou zabíral, bylo šetření Institutu pro kriminologii a sociální prevenci¹³⁰, které bylo dokončeno v roce 2010 a týkalo se získání podrobných poznatků o využívání opatření nahrazujících vazbu v českém trestním řízení. Sekundárním cílem tohoto výzkumu bylo i posouzení potenciální možnosti využití elektronické kontroly při nahrazení vazby. Ve snaze nalézt podněty a náhled odborné veřejnosti na toto téma bylo provedeno expertní dotazníkové šetření mezi soudci, státními zástupci a probačními úředníky ohledně tehdejší právní úpravy vazebních alternativ. Z výsledků výzkumu vyplývá, že respondenti v naprosté většině shodně uváděli, že doplnění vazebních

¹²⁹ VICHÉREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník 27, č.1, 2019. Masarykova univerzita, Brno. ISSN 1210-9126, s. 39

¹³⁰ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2010, [online], [cit. 10.06. 2020], dostupné z <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf>

alternativ právě o institut elektronické kontroly se jim jeví jako velmi vhodné a při vykonávání své profese by jej využili.¹³¹

Před vtělením institutu elektronického monitorování souvisejícího s nahrazením vazby do konkrétní právní úpravy proběhla na základě zadání Probační a mediační služby v roce 2015 také rozsáhlá Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici¹³². Účelem studie bylo prozkoumat tehdejší možnosti trhu a určit, nakolik jsou komerčně dostupné technologie monitoringu schopny naplnit potřeby trestní justice v České republice¹³³. Podstatným výstupem pak bylo zjištění, že technologie používané pro elektronický monitoring v Evropě nebyly shledány jako zcela ideální, avšak při respektování a srozumění s jejich omezeními mohou být považována za dostatečná¹³⁴.

Lze tedy soudit, že elektronický monitoring související s nahrazením vazby byl přijat v zásadě s velkým očekáváním, ale nesporně také s jistými obavami o výsledné podobě uvedeného institutu v praxi.

4.3.2. Zvažované modifikace praktické podoby současné úpravy

Z důvodové zprávy¹³⁵ k zákonu č. 150/2016 Sb., který začlenil institut elektronické kontroly do trestního řádu mezi opatření ukládaná spolu s nahrazením vazby, vyplývá, že konkrétní podoba tohoto institutu byla zvažována z mnoha možných alternativ úpravy.

Prvním hlediskem, které bylo před přijetím předmětné novely diskutováno, byla povinnost soudu činit případné rozhodnutí o uložení výkonu elektronické kontroly spojeného s nahrazením vazby výhradně na podkladě předběžného šetření Probační a mediační služby. Otázkou bylo, zda vůbec takové šetření povinně vyžadovat a pokud ano, nakolik by soud měl být výsledkem šetření vázán. Výhodou varianty bez nutnosti pořizování takové zprávy je zejména větší flexibilita soudu při rozhodování o vazbě, jenž samo o sobě bývá spojeno

¹³¹ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue, 2011, č. 5, s. 142-144

¹³² KPMG. *Závěrečná zpráva*. Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici, 18. 05. 2015. psmcr.cz [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf

¹³³ KPMG. *Závěrečná zpráva*. Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici, 18. 05. 2015. psmcr.cz, s.1 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf

¹³⁴ Tamtéž, s. 101

¹³⁵ *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 150/2016 ze dne 25. 5. 2015*. 150/2016 DZ, beck-online, [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3f6mjvgbpwi6romnqtq&groupIndex=0&rowIndex=0>

s přísnými, krátkými lhůtami, ve kterých je nutné stihnout i nemalé množství jiných úkonů. Na druhou stranu by v případě obligatorního šetření Probační a mediační služby k vhodnosti elektronické kontroly u dané osoby bylo zaručeno, že budou dostatečně zjištěna a zohledněna všechna rizika a skutečnosti, se kterými se soud seznamuje sám jen těžko. Nakonec byla jako nejvhodnější zvolena varianta bez nutnosti pořizovat a předložit před uložením elektronické kontroly stanovisko Probační a mediační služby, a to ze zmíněného důvodu větší volnosti soudu při rozhodování o trvání či vzetí do vazby.¹³⁶

I přes uvedené zakotvení právní úpravy bez nutného pořizování předběžného stanoviska se však v praxi vyskytly jisté tendence Probační a mediační služby na vyhotovení předběžného šetření setrvat, což se samozřejmě při krátkých lhůtách pro vzetí do vazby vzhledem k povaze a délce šetření ukazuje na první pohled jako nemožné. Probační a mediační služba ve své neveřejné příručce určené pro soudce a státní zástupce výslovně uvádí, že před rozhodnutím o elektronické kontrole při nahrazení vazby má orgán rozhodující o vazbě v zásadě tři možnosti. Buď může soud či státní zástupce důvěřovat informacím, kterými v daném okamžiku disponuje a uložit elektronickou kontrolu na základě těchto informací, dále se nabízí rozhodnout o nahrazení vazby opatřením bez elektronické kontroly a konečně pak nabízí Probační a mediační služba řešení spočívající v prozatímním vzetí obviněného do vazby a následném pokynu k provedení předběžného šetření. Uvedená doporučení se přitom oprávněně setkala s četnou kritikou mnoha odborníků.¹³⁷ Dle mých vlastních zkušeností a poznatků se tento kritizovaný doporučující postup následně v praxi modifikoval tím způsobem, že pakliže soud či státní zástupce zvažuje před rozhodováním o vzetí do vazby její nahrazení spojené s elektronickou kontrolou, zpravidla telefonicky či jiným vhodným způsobem kontaktuje příslušné středisko Probační a mediační služby. Pověřený probační úředník pak alespoň v rychlosti na základě sdělených informací provede minimální nutné šetření a může se také dostavit přímo na vazební zasedání, kde si doplní a posoudí údaje o bydlišti obviněného a na místě vyjádří své stanovisko o proveditelnosti monitoringu pro konkrétní případ.

Další problematický bod představovala otázka postupu a reakce na signalizaci porušení uložených povinností, které jsou v daném případě předmětem elektronické kontroly. V úvahu

¹³⁶ *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 150/2016 ze dne 25. 5. 2015. 150/2016 DZ, beck-online. Obecná část, bod 2. [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3f6mjvgbpwi6romnqtq&groupIndex=0&rowIndex=0>*

¹³⁷ VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník 27, č.1, 2019. Masarykova univerzita, Brno. ISSN 1210-9126, s. 40-44

přicházely v zásadě tři varianty. První, nejmírnější, počítala s pouhým učiněním záznamu provozovatelem a následným předáním této informace příslušnému orgánu. Vzhledem k charakteru a účelu elektronické kontroly však tento postup naštěstí nebyl shledán jako dostatečně rychlý a účinný. Druhá zvažovaná možnost spočívala v bezodkladném vyrozumění příslušného soudce, případně v přípravném řízení příslušného státního zástupce, který by v dané chvíli vykonával službu. Ani tato možnost nebyla shledána jako nejvhodnější, neboť nepochybně není v silách soudce, ani státního zástupce, aby byl nepřetržitou dobu během své služby schopen do pár sekund od zazvonění pohotovostního telefonu za všech okolností hovor přijmout a ihned situaci samostatně vyřešit. Dle mého názoru by to navíc pohotovostní linku zbytečně zatěžovalo, neboť ani soudci, ani státní zástupci by v danou chvíli neměli k učinění okamžitého rozhodnutí o nic víc informací, než sám provozovatel systému a zamýšleným postupem by byli nevyhnutelně notifikováni i v případě drobných porušení či možných technických chyb.¹³⁸

Nakonec tedy byla zvolena třetí varianta, která se dle mého soudu v aplikační praxi doposud jeví jako nejúčinnější a nejefektivnější. Pokud dojde k signalizaci porušení povinností podléhajících elektronické kontrole, provozovatel systému bezodkladně vyrozumí nejprve policejní orgán, který ve stanovených případech provede zadržení obviněného. Následně vyrozumí provozovatel i příslušného soudce a v přípravném řízení státního zástupce, který právě vykonává službu. Policejní orgán ihned na základě sdělených informací celou situaci vyhodnotí, operativně na ni zareaguje a při obavě z maření účelu vazby postupuje dle § 75 trestního řádu a obviněného může zadržet.¹³⁹

Jasno zpočátku nebylo ani o zvolení provozovatele elektronického monitorovacího systému. Mezi instituce, které by se provozování a zajišťování elektronické kontroly mohly chopit, připadala v úvahu Probační a mediační služba, Ministerstvo spravedlnosti či jím zřízená organizační složka a v neposlední řadě také subjekt soukromého práva. Svěření elektronického monitoringu při nahrazení vazby soukromému subjektu bylo Důvodovou zprávou shledáno jako nevhodné, a to pro špatnou výchozí pozici při koordinaci spolupráce s ostatními zúčastněnými subjekty, dále pro předpokládané obtíže v pružném přizpůsobení se případným změnám v oblasti trestní politiky, pro rizika spočívající v plynulém a bezproblémovém výkonu

¹³⁸ *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 150/2016 ze dne 25. 5. 2015. 150/2016 DZ, beck-online. Obecná část, bod 2. [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3f6mjvgbpwi6romnqtc&groupIndex=0&rowIndex=0>*

¹³⁹ Tamtéž

elektronické kontroly v případě sporů s příslušným státním orgánem a celkově pro jistou náchylnost a rizikovost svěřením této citlivé činnosti do rukou subjektu soukromého práva. Vzhledem k tomu, že chránit společnost před trestnou činností a jejími pachateli je primární úlohou státu, byl tak preferován výběr mezi provozovatelem v podobě Ministerstva spravedlnosti a Probační a mediační služby. Nakonec bylo zákonodárcem zvoleno řešení představující svěřením výkonu elektronické kontroly při nahrazení vazby do rukou Ministerstva spravedlnosti či jím k danému účelu zřízené organizační složky státu ve spolupráci s Probační a mediační službou. Provozovatelem, který je odpovědný za řádný výkon elektronické kontroly, je tak primárně Ministerstvo spravedlnosti, respektive jím zřízená organizační složka státu, při aktivním zapojení Probační a mediační služby, jejíž úloha by dle Důvodové zprávy měla spočívat zejména v instalaci a umístění monitorovacích zařízení a v prověřování provozních, technických a bezpečnostních incidentů.¹⁴⁰

Důležitým bodem k projednání před přijetím úpravy elektronického sledování obviněného při nahrazení vazby byla v neposlední řadě také otázka náhrady nákladů, které jsou s institutem elektronické kontroly spojeny. Důvodová zpráva k této problematice konstatovala, že není vhodné požadovat náhradu takto vzniklých nákladů v rámci paušální částky, jíž se hradí ostatní náklady trestního řízení, a doporučila stanovit vyšší náhrad formou denní sazby o částce 50 Kč každý jednotlivý den provozu elektronického kontrolního systému. Zároveň důvodová zpráva uvedla kvalifikovaný odhad celkových nákladů na provoz systému, dle kterého by mělo jít o cca 90 Kč na jeden den, přičemž povinné uhrazení takovéto plné náhrady by vzhledem k časté zadluženosti obviněných nebylo vhodné.¹⁴¹

V současné době upravuje náhradu vzniklých nákladů vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady. V § 1 této vyhlášky je stanoveno, že denní sazba nákladů spojených s využitím elektronického kontrolního systému činí 50 Kč za každý kalendářní den, ve kterém byl alespoň zčásti využíván elektronický kontrolní systém. Konečnou částku dle počtu těchto dní je pak obviněný povinen uhradit, tuto povinnost mu dle § 2 této vyhlášky ukládá příslušné rozhodnutí soudu.

¹⁴⁰ Tamtéž

¹⁴¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 150/2016 ze dne 25. 5. 2015. 150/2016 DZ, beck-online. Zvláštní část, k bodům 7 až 9. [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3f6mjvgbpwi6romnqtq&groupIndex=0&rowIndex=0>

4.3.3. Zákonná dikce a rozbor ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu

Ze znění ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu vyplývá, že elektronická kontrola osob při nahrazení vazby není v české právní úpravě mechanismem, který by bylo možné ukládat namísto vazby zcela samostatně bez dalších opatření, ale funguje pouze jako doplňkový prostředek, který by měl usnadnit výkon a sledování reálného dodržování jiných soudem uložených opatření nahrazujících vazbu.

Z jazykového výkladu uvedeného ustanovení lze dovodit, že elektronické monitorování má sloužit primárně jako efektivnější forma kontroly těch povinností, které jsou obviněnému v souvislosti s nahrazením vazby ukládána. Podíváme-li se detailněji na doslovné znění ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu, můžeme si povšimnout, že ustanovení obsahuje poněkud problematické spojení „*prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného, ...*“. Pokud bychom tak postupovali dle doslovného jazykového znění, které zákonodárce pro úpravu elektronického monitorování zvolil, došli bychom k závěru, že **pomocí elektronického kontrolního systému lze při nahrazení vazby sledovat výhradně pohyb obviněného, nikoliv například aktuální hladinu alkoholu či jakékoli jiné údaje mimo jeho pohyb.**

Uvedený závěr považuji za poměrně závažné zjištění, které jde proti smyslu celé úpravy, zejména s ohledem na aktuálně dostupné technologické možnosti monitoringu a jeho praktickou podobu. Vycházíme-li z principu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí dle čl. 2 odst. 3 Ústavy, za kterého vyplývá, že orgány veřejné moci se při výkonu své činnosti musí řídit výhradně zákonem¹⁴², nemůže být stricto sensu v rámci nahrazení vazby monitorována jiná povinnost, než ta související s pohybem obviněného.

Proti uvedenému poznatku by se samozřejmě dalo argumentovat teleologickým výkladem, neboť účelem dané úpravy patrně není pouze monitorovat polohu obviněného a lze soudit, že ono zavádějící slovní spojení bylo spíš legislativním opomenutím, než záměrem. Přesto bych se ráda zasadila o legislativní změnu uvedeného ustanovení, ve kterém by stačilo vypustit nešťastné slovní spojení o čtyřech slovech „*umožňující detekci pohybu obviněného*“.

¹⁴² SLÁDEČEK, V., MIKULE V., SUCHÁNEK R. a SYLLOVÁ J.. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9., s.32-33

Navrhovaná podoba ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu pak zní následovně:

§ 73

(4) V souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v odstavci 1 může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému, jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Před tím orgán rozhodující o vazbě obviněného poučí o průběhu elektronické kontroly.

Ráda bych dále upozornila na skutečnost, že stejná legislativní chyba se vyskytuje i u elektronické kontroly ukládané v souvislosti s podmíněným propuštěním a s trestem domácího vězení dle § 334b trestního řádu, kde je pro změnu uvedeno slovní spojení „*umožňujícího detekci pohybu odsouzeného*“. Uvedené ustanovení se přitom pojí s § 60 odst. 5 trestního zákoníku a s § 48 odst. 4 trestního zákoníku, kde je pod § 48 odst. 4 písm. h) uvedena i povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek.

4.3.4. Monitorované povinnosti u jednotlivých surrogátních opatření

Nejtradičnějším a patrně i nejvyužívanějším monitorovacím programem je povinnost zdržovat se v určeném obydlí či jeho části ve stanoveném časovém období v souvislosti s uloženým dohledem probačního úředníka dle § 73 písm. c) v kombinaci s § 73 odst. 3 trestního řádu. Obviněnému je přitom umožněno navštěvovat zaměstnání a neznamená to tedy, že by se v prostoru svého obydlí musel zdržovat nepřetržitě. K detekci polohy obviněného během času, kdy má dovoleno opustit své obydlí, slouží monitorovací funkce s příkazem setrvání v příkázané zóně. Orgán rozhodující o vazbě tak může obviněnému jasně vymezit zónu a polohu, ve které se obviněný v konkrétních časech během pohybu mimo obydlí musí zdržovat, nejčastěji tak učiní dle pracovní doby obviněného a souvisejícího potřebného přesunu do zaměstnání a zpět. Účel příkazu setrvání ve vymezené zóně však může spočívat například i v povinnosti docházet na pravidelná sezení resocializačního či probačního programu, nebo v účasti na léčebném protialkoholním programu a podobně.¹⁴³

¹⁴³ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 2-3 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

Dále lze obviněnému uložit také povinnost setrvání mimo vymezenou zakázanou zónu, pokud je žádoucí, aby se monitorovaný v určité lokalitě vůbec nezdržoval. Elektronická kontrola povinnosti setrvání mimo zakázanou zónu při nahrazení vazby bude typicky stanovena v souvislosti s uloženým předběžným opatřením dle § 73 odst. 1 písm. d.) trestního řádu. Nejčastějším příkladem tohoto omezení bude dle § 88g trestního řádu místo, které určitým způsobem souvisí či může souviset s pácháním trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán což může vést k prevenci opakování či dokonání trestné činnosti. Velmi vhodné může být také uložení a elektronická kontrola zákazu návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami dle § 88f trestního řádu a rovněž zákaz vstupu do obydlí dle § 88e trestního řádu.¹⁴⁴

Kromě nepřetržitého sledování polohy obviněného umožňuje monitoring také účinnou ochranu oběti, respektive poškozeného. Elektronický monitorovací systém je pak nainstalován také u chráněné osoby, její pohyb je neustále sledován a v reálném čase porovnáván s polohou obviněného, který má uloženou povinnost zákazu styku s určitou osobou¹⁴⁵. Pakliže se obviněný k chráněné osobě přiblíží na menší než povolenou vzdálenost, osoba je na tuto skutečnost okamžitě upozorněna prostřednictvím komunikátoru. Podmínkou této ochrany a dvojitého monitorování však musí být výslovný souhlas chráněné osoby s touto kontrolou a uložení předběžného opatření dle § 88d trestního řádu.¹⁴⁶ V praxi však reálné setrvání obviněného mimo perimetr určité osoby může být místy problematické. Na základě vlastních zkušeností mohou říci, že obzvláště v případě, kdy obviněný bydlí v malém městě, ve stejné městské části, pracuje nedaleko chráněné osoby, nebo se jen náhodou rozhodne jít nakupovat do stejného obchodního centra, může docházet k velmi častým detekcím nebezpečného přibližování obou osob a chráněná osoba je pak kontrolou spíše stresována. Je pak přirozeně na zvážení okolností každého případu a také na rozhodnutí chráněné osoby, nakolik má u ní monitorování smysl, přičemž neznárodně nakonec dochází k situacím, kdy se chráněná osoba rozhodne raději na přechodnou či trvalou dobu odstěhovat mimo dosah či okres obviněného.

Současné technologie elektronické kontroly využívané v českém trestním procesu umožňují také dálkovou kontrolu přítomnosti alkoholu v dechu obviněného. Elektronický monitorovací systém tak dle § 88c písm. g.) lze využít také při nahrazení vazby předběžným

¹⁴⁴ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 3 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

¹⁴⁵ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 3-4 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

¹⁴⁶ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, *Elektronický monitoring* [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné na https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_cz_A4_EMS.pdf

opatřením spočívajícím v zákazu užívání alkoholických nápojů, a to díky alkohol testeru spojeného s komunikátorem.¹⁴⁷ O velmi dobré funkčnosti a důmyslnosti monitorovacích zařízení svědčí i má zkušenost z praxe, kdy obviněný, znaje, že bude během testu komunikátorem vyfocen, předložil před snímací kameru svou vytištěnou fotografii a do alkohol testeru nechal dýchnout jinou osobu. Komunikátor však snímek sám vyhodnotil jako problematický, vyzval obviněného k pořízení další fotografie a následně notifikoval monitorovací centrum o porušení podmínek při konání dálkového testu.

V souvislosti s předběžnými opatřeními dle § 88d trestního řádu a § 88c písm. g.) trestního řádu bych však opětovně ráda upozornila na výše uvedený závěr, že tyto povinnosti mohou jít *stricto sensu* nad rámec jazykového výkladu zákonného zmocnění k elektronickému monitorování dle § 73 odst. 4 trestního řádu. Stejný závěr může vyplynout i v případě písemného slibu dle § 73 písm. b) trestního řádu, kdy se obviněný zaváže, že „splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží“, pakliže by mu orgán rozhodující o vazbě uložil povinnost zdržet se konzumace alkoholických nápojů a on by si ji ve svém předloženém slibu předsevzal. Naopak v případě povinnosti vždy předem oznámit vzdálení se z místa pobytu a jiných povinností souvisejících s detekcí polohy obviněného je kombinace písemného slibu s elektronickou kontrolou vhodná.

Pokud se naopak zamyslíme nad institutem záruky zájmového sdružení občanů, jehož účelem je vést svým vlivem obviněného k řádnému životu a zaručit se za jeho chování, zjistíme, že obsahem této záruky *apriori* nebývá explicitní stanovení povinností pro obviněného. Primárním obsahem záruky je zaručení právnické osoby za působení na obviněného a závazek uplatňovat vůči obviněnému takové postupy, které zaručí nerušený průběh trestního řízení a zamezí obavám ve vazebních důvodech. Pokud by se tedy orgán rozhodující o vazbě rozhodl uložit obviněnému nahrazující opatření záruky zájmového sdružení občanů a spojit jej s výkonem elektronické kontroly, je otázkou, jaké povinnosti obviněného by vlastně měly být monitorovány. Teoreticky by se nabízelo sledovat pohyb obviněného a jeho pravidelné docházení do prostor zájmového sdružení občanů na smluvené schůzky, uvedený postup se však nejeví jako příliš smysluplný a není zřejmé, k čemu by takové sledování mělo pomoci. Obdobný závěr dle mého názoru platí i o záruce důvěryhodné osoby. Ve vztahu k nahrazujícímu opatření dle § 73 odst. 1 písm. a) tak lze uzavřít, že kombinace záruky zájmového sdružení občanů či

¹⁴⁷ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 4-5 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

důvěryhodné osoby s elektronickou kontrolou se z hlediska monitorovaných povinností jeví jako nadbytečné a v praxi ne příliš využitelné.

4.4. Dosavadní výsledky elektronického monitorování osob při náhradě vazby v ČR

Samotné spuštění systému elektronické kontroly v trestním řízení a jeho ostré uvedení do praxe proběhlo v polovině září roku 2018.¹⁴⁸

V roce **2018**, tedy během prvních čtyř měsíců od zářijového spuštění, byl tento institut využit jen zřídka. Výkaz o stavu vazeb z období září až prosince 2018 uvádí, že během prvních měsíců od spuštění systému elektronické kontroly byl elektronický monitoring při nahrazení vazby uložen celkem **10** osobám obviněných, přičemž u 7 z nich tak bylo učiněno v soudních krajích Prahy a Středočeského kraje. Dále je zajímavé, že z celkového počtu 10 obviněných bylo 6 obviněným uloženo elektronické monitorování při prvotním rozhodování o vzetí do vazby ihned po zadržení, přičemž u všech 6 obviněných se tak stalo v příslušnosti okresních státních zastupitelství. Zbylým 4 obviněným byla elektronická kontrola uložena za současného propuštění z vazby, přičemž z tohoto počtu byl pouze 1 obviněný v příslušnosti okresních státních zastupitelství a u 3 obviněných byla dána příslušnost krajských státních zastupitelství.¹⁴⁹

V roce **2019** již byl elektronický monitoring při nahrazení vazby využíván častěji a dle statistik Ministerstva spravedlnosti byl vykonáván celkem v 62 případech¹⁵⁰. Z těchto 62 obviněných mělo 6 osob nařízeno nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem již od roku 2018 a ve výkonu monitorování dané osoby tedy pouze pokračovaly. Podíváme-li se podrobněji na nově přibylých 56 případů do výkazu o stavu vazeb v období od ledna do prosince 2019, zjistíme, že nejčastěji byla elektronická kontrola ukládána za současného propuštění z vazby, a to konkrétně u 26 obviněných v příslušnosti okresních státních zastupitelství a u 14 obviněných v příslušnosti krajských státních zastupitelství. V souvislosti s rozhodováním o vzetí do vazby u obviněných, kteří se nacházeli na svobodě, tak bylo o elektronické kontrole

¹⁴⁸ ČTK. Ministerstvo v tichosti spustilo náramky pro vězně, zatím kontrolují 30 odsouzených. *Česká justice.cz* [online], Publikováno 21. 9. 2018 [cit. 12. 04. 2019], dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2018/09/ministerstvo-tichosti-spustilo-naramky-vezne-zatim-kontroluji-30-odsouzenych/>

¹⁴⁹ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Výkaz o stavu vazeb*, kód výkazu V(MS)-007, Datum od/do: 01.01.2018 / 31.12.2018, [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>

¹⁵⁰ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Náramky, Souhrnný přehled*, Počet monitorovaných osob dle důvodu monitoringu a krajů 2019. [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné na: <https://naramky.justice.cz/souhrnny-prehled/>

rozhodnuto jen 16krát, z toho v drtivé většině 15 obviněných v rámci příslušnosti okresních státních zastupitelství a pouze v 1 případě v příslušnosti krajského státního zastupitelství.¹⁵¹

Z hlediska konkrétních soudních krajů, v nichž bylo nahrazení vazby společně s elektronickým monitorováním obviněným ukládáno, v roce 2019 jednoznačně dominoval Severomoravský kraj, v jehož příslušnosti bylo uvedené opatření uloženo 13 obviněným, často jej ukládal také soudní kraj Středočeský a Praha, které nahrazovaly vazbu opatřeními spojenými s elektronickou kontrolou v součtu 17 případů. Na opačném konci žebříčku se umístil soudní kraj Jihočeský s pouhým 1 monitorovaným obviněným a kraj Severočeský se 2 obviněnými.¹⁵²

Konečně z dostupných údajů k četnosti ukládání elektronického monitorování při nahrazení vazby v prvním čtvrtletí roku **2020** vyplývá, že v období od ledna do konce března tohoto roku byl uvedený institut uložen celkem 18 obviněným, 9 z nich v příslušnosti okresních státních zastupitelství a 9 z nich při krajských státních zastupitelstvích. Z uvedeného počtu bylo 6 obviněným uloženo nahrazení vazby společně s elektronickým monitorováním v příslušnosti soudního kraje Prahy, 6 obviněným v Jihomoravském kraji a 4 obviněným v Západočeském kraji. Zajímavý je zde též poměr případů, kdy byl monitoring uložen při prvotním rozhodování o vazbě a kdy byl naopak ukládán v souvislosti s propuštěním z vazby na svobodu. V příslušnosti okresních státních zastupitelství nejčastěji docházelo k ukládání monitoringu ihned při prvotním rozhodování o vzetí do vazby, a to u 6 osob z celkových 9 obviněných. Naopak v případech příslušnosti krajských státních zastupitelství byla elektronická kontrola nejčastěji ukládána v souvislosti s nahrazujícími opatřeními při propouštění obviněných z vazby na svobodu, konkrétně u 8 z celkových 9 obviněných.¹⁵³

Co se tedy týče dosavadní míry užití elektronického monitorování při opatřeních nahrazujících vazbu, z dostupných údajů vyplývá, že četnost ukládání tohoto institutu zatím není příliš vysoká. Pokud výše uvedené statistiky sečteme, dojdeme k závěru, že od spuštění systému elektronického monitorování v září 2018 do konce března 2020, tedy zhruba během

¹⁵¹ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Výkaz o stavu vazeb*, kód výkazu V(MS)-007, Datum od/do: 01.01.2019 / 31.12.2019, [online], [cit. 12. 06. 2020], dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>

¹⁵² MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Náramky, Souhrnný přehled*, Počet monitorovaných osob dle důvodu monitoringu a krajů 2019. [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné na: <https://naramky.justice.cz/souhrnny-prehled/>

¹⁵³ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Výkaz o stavu vazeb*, kód výkazu V(MS)-007, Datum od/do: 01.01.2020 / 31.03.2020, [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>

prvého roku a půl, podstoupilo nahrazení vazby společně s elektronickou kontrolou celkem 84 obviněných osob.

V důvodové zprávě přitom bylo učiněno několik odhadů ohledně budoucího možného využití institutu elektronického monitorování. Vězeňská služba toto množství kvalifikovaně odhadla na cca 10 % vazebně stíhaných osob, tedy na množství okolo 200 osob ročně. V souvislosti s tímto odhadem pak Ministerstvo spravedlnosti určilo také očekávané náklady na pořízení 200 monitorovacích zařízení o celkové částce 10 560 000 Kč, což vychází na předpokládanou cenu 58 800 Kč za jednu monitorovací sadu zařízení.¹⁵⁴ Ze smlouvy uzavřené mezi Probační a mediační službou a dodavatelskou společností vyplývá, že úvodní dodávka monitorovacích zařízení a souvisejících služeb byla ve smlouvě vyčíslena na 15 600 292.95 Kč. Ostatní ceny, například jednotková cena za pořízení jedné monitorovací sady, byly ve smlouvě před jejím zveřejněním v Registru smluv bohužel začerněny.¹⁵⁵

Nelze přehlédnout, že mezi odbornou veřejností se již před přijetím příslušné novely zakotvující nahrazení vazby elektronickou kontrolou vyskytovaly nezdědka kdy jisté skepse o výsledné podobě monitoringu a jeho využívání. Zpochybňovány byly právě uvedené odhady o budoucí četnosti ukládání elektronického monitorování v praxi. Plánovaný dopad elektronické kontroly při nahrazení vazby byl také s obavami přirovnáván k osudu předběžných opatření, která se v rozporu s oslavným očekáváním v době svého přijetí doposud nesetkala v aplikační praxi s žádným významnějším využíváním.¹⁵⁶ Vzhledem k uvedeným statistikám bohužel zatím nelze než obdobným názorům dát za pravdu, neboť míra současného využívání elektronické kontroly ani zdaleka neodpovídá proklamovaným 200 případům obviněných ročně.

Současná ministryně spravedlnosti Marie Benešová výše uvedené statistiky přikládá vesměs rezervovanému a poněkud konzervativnímu postoji českého soudnictví vůči novým institutům¹⁵⁷, přičemž i toto hledisko lze shledat jako jednu z možných příčin.

¹⁵⁴ *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 150/2016 ze dne 25. 5. 2015. 150/2016 DZ, beck-online. Obecná část, 3. Vyhodnocení nákladů a přínosů, [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3f6mjvgbpwi6romnqtc&groupIndex=0&rowIndex=0>*

¹⁵⁵ REGISTR SMLUV. *Smlouva o dodání Elektronického monitorovacího systému a poskytování dalších služeb, s.116, [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné na <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/6455363>*

¹⁵⁶ KOZÁK, Vítězslav. *Nad elektronickou kontrolou obviněných coby alternativou vazby. Trestněprávní revue 10/2015, s. 241*

¹⁵⁷ ŠTEFAN, Václav. Justice se k náramkům pro vězně podle Benešové staví „rezervovaně“, pachatelům však chybí zázemí. *Irozhlás.cz* [online], publikováno 16. 10. 2019 [cit. 23. 06. 2020], dostupné na https://www.irozhlás.cz/zpravy-domov/naramky-pro-vezne-domaci-vezeni_1910160600_pj

Častější ukládání výkonu elektronického monitoringu ve spojení s nahrazením vazby však patrně v blízké době nelze očekávat. Počátkem tohoto roku se ve sdělovacích prostředcích objevily informace, že dodavatelská společnost, se kterou byla uzavřena v roce 2017 Smlouva na dodání Elektronického monitorovacího systému a dalších služeb, nedodala České republice smlouvenou várku monitorovacích sad¹⁵⁸. Společnost nakonec dle vyjádření Ministerstva spravedlnosti se značným zpožděním předmětná monitorovací zařízení dodala, avšak část z nich byla nefunkční a další vývoj celé spolupráce zatím není příliš zřejmý¹⁵⁹. Na tuto situaci reagovala také Probační a mediační služba svým sdělením předsedům a vedoucím státních zastupitelství v lednu tohoto roku, kde ve vztahu k možnému nedostatku monitorovacích zařízení uváděla, že elektronický monitoring bude, až do vyřešení nedostatku koncových zařízení a instalačního materiálu, prioritně využíván právě v případech nahrazení vazby¹⁶⁰.

4.5. Praktické aspekty výkonu elektronické kontroly

S provozem a výkonem systému elektronické kontroly obviněných při nahrazení vazby souvisejí také některé další praktické souvislosti, na které bych rovněž ráda v krátkosti poukázala.

V prvé řadě existují určité okolnosti, které svou povahou neumožňují efektivní kontrolu obviněného prostřednictvím elektronického monitorování. Nejčastěji se tyto faktické překážky týkají bydliště obviněného, ve kterém mají být instalována monitorovací zařízení a kde se má obviněný zdržovat. Problémem například je, pokud v domácnosti obviněného není stabilní zdroj elektrické energie, nebo se jedná o území, kde není GPS či GSM signál. Překážkou řádného výkonu elektronické kontroly a funkčnosti zařízení však mohou být i specifické podmínky na pracovišti, jako jsou extrémně vysoké teploty (nad 50 °C) nebo rentgenové záření. Problematickým hlediskem je i zdravotní stav obviněného, který vyžaduje častá vyšetření EKG, magnetickou rezonanci či počítačovou tomografií, neboť působením daných fyzikálních sil může dojít k poškození monitorovacího náramku, který musí být neustále připevněn na dolní

¹⁵⁸ ČTK. Monitoring odsouzených se bortí, elektronické náramky z Izraele nedorazily. *iDNES.cz* [online], publikováno 14. 01. 2020 [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/elektronicky-naramek-firma-odsouzeni-monitoring-ministerstvo-spravedlnosti.A200114_113325_domaci_rko

¹⁵⁹ ŠTEFAN, Václav. Druhá šance pro elektronické náramky z Izraele, Ministerstvo váhá s výběrem nového dodavatele. *Irozhlás.cz* [online], publikováno 09. 06. 2020 [cit. 23. 06. 2020], dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ministerstvo-spravedlnosti-elektronicke-naramky-vezni-domaci-vezeni-izrael-firma_2006091902_tzr

¹⁶⁰ Jedná se o neveřejný dopis Probační a mediační služby k rukám předsedů soudů a vedoucích státních zastupitelství: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *K rukám předsedyň/předsedů soudů a vedoucích státních zastupitelství*, 13. 01. 2020, č.j. 95/2020-040

končetině v oblasti kotníku.¹⁶¹ Všechna tato hlediska a potenciální překážky je vhodné předem detekovat a za tímto účelem tak iniciovat předběžné šetření Probační a mediační služby, i kdyby mělo jít o pouhou konzultaci probačního úředníka s obviněným během vazebního zasedání.

Jak již bylo zmíněno výše, instalaci elektronického monitorovacího systému mají na starost zaměstnanci Probační a mediační služby. Instalaci zařízení je prováděna v bydlišti obviněného, a to zásadně dvěma osobami, jimiž jsou probační pracovník a dále tzv. specialista elektronického monitorovacího systému, jehož úlohou je především technické zabezpečování kontroly a také zanesení všech stanovených povinností monitorované osoby do informačního systému.¹⁶² Z uvedeného postupu vyplývá, že monitorovací zařízení nejsou instalována v době rozhodnutí o vazbě ani bezprostředně poté, přičemž tento zřejmý nedostatek je odbornou veřejností silně kritizován. Jak uvádí R. Vicherek, obviněnému je zpravidla po propuštění na svobodu stanovena povinnost dostavit se ve lhůtě 2–5 dní do konkrétního střediska Probační a mediační služby, kde sdělí probačnímu úředníkovi podstatné informace a svůj telefonický kontakt a teprve poté se k němu po telefonické domluvě dostaví příslušní zaměstnanci k instalaci potřebných zařízení. Bývá tak běžné, že obviněný je několik dní po propuštění na svobodu bez jakékoliv kontroly, což se jednoznačně jeví jako největší nedostatek aktuální úpravy elektronické kontroly při nahrazení vazby, neboť riziko porušení povinností a naplnění vazebního důvodu během těchto dní je vysoké.¹⁶³ Nelze se tedy příliš divit, že orgány rozhodující o vazbě jsou zatím v ukládání monitoringu spíše zdrženlivé a je třeba vytknout, že právě toto hledisko může oprávněně hrát významnou roli i v jejich odmítavém či rezervovaném postoji vůči elektronické kontrole při nahrazení vazby jako takové.

Samotný výkon elektronické kontroly zajišťuje operační středisko, které je umístěno v prostorách Ministerstva spravedlnosti a je v neustálém provozu 24 hodin denně. Pokud se vyskytne jakýkoliv provozní či bezpečnostní incident nebo problém, operační středisko na něj ihned reaguje prostřednictvím svých operátorů. Prvním krokem bývá okamžité kontaktování obviněného, zjištění příčiny incidentu a působení na monitorovanou osobu za účelem ukončení závadného stavu. Zohledněna musí být míra rizikovosti monitorované osoby i povaha a

¹⁶¹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 10-11 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

¹⁶² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 11-12 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

¹⁶³ VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník 27, č.1, 2019. Masarykova univerzita, Brno. ISSN 1210-9126, s. 45-46

rizikovost incidentu jako takového. V případě podezření či hrozby útěku obviněného, dokonání či opakování trestné činnosti, fyzické újmy konkrétní osobě či obdobného nebezpečí iniciuje operátor také zásah policejního orgánu a postupuje způsobem dle § 360 odst. 3 trestního řádu včetně kontaktování soudce a v přípravném řízení státního zástupce vykonávajícího dosahovou službu. Poté, co je incident dořešen a uzavřen, vloží operátor zprávu o proběhlém incidentu do informačního systému pro potřeby probačního úředníka. Probační úředník následně po vyhodnocení celého incidentu v případě závěru o porušení stanovených povinností bezodkladně kontaktuje soudce a v přípravném řízení státního zástupce a předá jim všechny potřebné informace, aby mohlo být případně co nejdříve rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby.¹⁶⁴

¹⁶⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Elektronický monitorovací systém (EMS)*. s. 12 [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

5. Nahrazení vazby spojené s využitím elektronického kontrolního systému ve vybraných zahraničních úpravách

Institut nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem není zpracován pouze do českého právního řádu, ale vyskytuje se v mnoha státech a právních systémech po celém světě. Pro účely komparace české právní úpravy a zkušeností v této oblasti s jinými zeměmi byly vybrány dvě evropské jurisdikce, kterými jsou Belgie a jurisdikce Anglie a Walesu.

5.1. Elektronický monitoring jako náhrada vazby v Belgii

Belgie byla pro uvedenou komparaci zvolena jako prosperující evropská země kontinentálního právního systému s počtem obyvatel srovnatelným s Českou republikou¹⁶⁵. Elektronický monitoring se vyskytuje v belgickém trestním řízení od roku 2000 a spravuje jej tamější Národní centrum pro elektronické monitorování (NCEM) jako čistě státní instituce. Počínaje rokem 2014 začal být elektronický monitoring v trestním procesu využíván také pro předsoudní fázi řízení ve formě alternativy za vazbu.¹⁶⁶

Institut vazby, jeho pojetí a důvody jsou v Belgii upraveny obdobným způsobem, jako v České republice. Tamní systém rovněž z hlediska vazebních důvodů rozeznává vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou¹⁶⁷. Belgická právní úprava umožňuje z hlediska vazebního řízení tři různé alternativy vzetí do vazby, ze kterých může vyšetřující soudce v předsoudní fázi volit. Namísto vazby tak může vyšetřující soudce obviněnému uložit buď dočasné propuštění s určitými stanovenými podmínkami, propuštění na kauci, nebo obviněného umístit pod elektronické monitorování. Elektronická kontrola zde není koncipována jako pouhá pomůcka spojená s dočasným propuštěním obviněného za současného uložení konkrétních podmínek (tedy omezení či povinností, kterých se obviněný musí zdržet, nebo které naopak musí vykonávat), ale jako zcela samostatná a plnohodnotná alternativa za vzetí do vazby. Uložena smí přitom být skutečně jen osobě, kterou je namísto vazebně stíhat a u které soudce toto opatření shledá za vhodné.¹⁶⁸

¹⁶⁵ FEDERAL PUBLIC SERVICE FOR FOREIGN AFFAIRS, Foreign Trade and Development Cooperation. *Belgium at a glance*. Federal Public Service for the Chancellery of the Prime Minister, D/2015/9737/4, [online], [cit. 12. 06. 2020], dostupné z https://www.belgium.be/sites/default/files/belgium_at_a_glance_en_lowres.pdf

¹⁶⁶ BEYENS Kristel and ROOSEN Marijke. *Electronic Monitoring in Belgium*. Department of Criminology, Research Group Crime & Society, Vrije Universiteit Brussel. May 2016, s.3 [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné na <http://28uzqb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-Belgium.pdf>

¹⁶⁷ EVROPSKÁ UNIE. Obecné soudy – Belgie. *Oficiální internetová stránka Evropské unie: e-justice.europa.eu*, únor 2020, [online], [cit. 21. 06. 2020], dostupné z https://e-justice.europa.eu/content_ordinary_courts-18-be-maximizeMS-cs.do?member=1

¹⁶⁸ BEYENS Kristel and ROOSEN Marijke. *Electronic Monitoring in Belgium*. Department of Criminology, Research Group Crime & Society, Vrije Universiteit Brussel. May 2016, s.10-11 [online], [cit. 12. 04. 2019],

Belgická právní úprava nevyžaduje souhlas osob sdílejících s obviněným společnou domácnost v souvislosti s uloženým opatřením elektronického monitorování.¹⁶⁹

5.1.1. Výkon a podmínky

Technologie elektronického monitorování při nahrazení vazby je v Belgii používána pouze na bázi nepřetržitého sledování GPS polohy obviněného, který se až na několik striktních výjimek nesmí vzdálit z prostorů svého domova. Veškeré výjimky lze učinit pouze se souhlasem vyšetřujícího soudce, který je může povolit jen z taxativně vymezených důvodů, kterými jsou: zajištění přítomnosti obviněného při potřebných úkonech a fázích probíhajícího trestního řízení (např. pro účely výslechu), dále pro případné účely jiných soudních řízení, kde by vznikla potřeba osobní účasti obviněného, či pro zdravotní důvody spojené s lékařskou péčí obviněného a v neposlední řadě také pro případy způsobené vyšší mocí (zde v některých případech předchozí souhlas soudce samozřejmě nebude možný a nutný). Vzhledem k charakteru elektronického monitorování nahrazujícího vazbu není obviněnému umožněno dál navštěvovat zaměstnání, nutná je tedy jeho neustálá přítomnost v místě bydliště.¹⁷⁰

Důsledně propracován je v Belgii zejména postup aplikace a instalace monitorovacích zařízení. Potom, co je obviněnému vyšetřujícím soudcem uloženo opatření nahrazující vazbu ve formě elektronického monitorování, se musí obviněný za doprovodu eskorty dostavit k pověřenému zaměstnanci vazební věznice, který se spojí s Národním centrem pro elektronické monitorování, aby byl domluven čas a datum instalace potřebných technických zařízení v bydlišti obviněného. Národní centrum pro elektronické monitorování by mělo veškerou potřebnou instalaci zařízení provést do 48 hodin od uložení opatření soudem. Obviněný je nucen setrvat v cele příslušné věznice až do doby, než bude instalace možná. Následně se do věznice dostaví pověřený zaměstnanec z NCEM, aby obviněnému nasadil elektronický náramek, který je zprovozněn již ve vězení. Poté obviněnému příslušný pracovník z dispečinku NCEM sdělí, kterou trasou a jakým způsobem se má odebrat do místa svého bydliště, kde bude opatření nahrazující vazbu vykonávat. Trasa obviněného z věznice do místa jeho bydliště je přitom vybrána tak, aby byla co nejkratší a nejjednodušší a aby během ní nemohlo dojít k výpadku signálu GPS. Příslušný pracovník dispečinku NCEM pak pečlivě v reálném čase sleduje a kontroluje, zda obviněný plní jeho pokyn a nevybočuje mimo

dostupné na <http://28uzqzb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-Belgium.pdf>

¹⁶⁹ Tamtéž, s.40

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 10

stanovenou trasu, veškerá porušení okamžitě hlásí policejním jednotkám. Ve stejné době vyrazí na cestu k místu bydliště obviněného také technický pracovník NCEM, který po příchodu obviněného zajistí zprovoznění zbylých zařízení v domácnosti. Samotné sledování obviněného prostřednictvím elektronického monitorování pak zajišťují 24 hodin denně pracovníci NCEM, kteří díky GPS zařízením sledují polohu obviněných.¹⁷¹

5.1.2. Skupiny obviněných, kterým lze předmětné opatření uložit

Elektronický monitoring jako náhrada vazby může být uložen všem obviněným, vyjma těch, kteří svým jednáním představují vyšší hrozbu pro společnost, a mladistvých. Zvážení konkrétních okolností případu spojených s mírou hrozby obviněného pro společnost je vždy na vyšetřujícím soudci.¹⁷²

5.1.3. Řešení technických potíží u monitorovacích zařízení, porušení stanovených podmínek obviněným a bezpečnost terénních pracovníků

NCEM díky elektronickému monitorování a využívané GPS technologii sleduje polohu obviněného v podstatě nepřetržitě. Systém NCEM okamžitě signalizuje, pokud se obviněný vzdálí z místa svého bydliště či prostoru své domácnosti. V takových případech kontaktuje NCEM neprodleně policii a zjišťuje příčinu vzniklé situace, neboť se může stát, že chybu způsobilo jak úmyslné jednání obviněného, tak i technické potíže či výpadky zařízení. Pokud však pracovníci NCEM shledají, že obviněný způsobil poruchu úmyslně, z místa bydliště se vzdálil, nebo zařízení cíleně poškodil, ihned kontaktují vyšetřujícího soudce.¹⁷³ Vyšetřující soudce pak zváží, zda je porušení stanovených podmínek závažné a případně rozhodne o vzetí obviněného do „klasické“ vazby. Obviněný je také povinen nahradit vzniklou, úmyslně způsobenou, škodu na monitorovacích zařízeních.¹⁷⁴

V souvislosti se správou provozu monitorovacích zařízení mohou vznikat otázky, jak je v praxi řešena bezpečnost zaměstnanců a terénních pracovníků NCEM, kteří obviněné navštěvují v místě jejich bydliště a řeší s nimi instalaci zařízení či vzniklé problémy. Instalaci zařízení provádí zpravidla jeden zaměstnanec NCEM, který je na místě během instalace s obviněným sám. Stejným způsobem jsou řešeny i výjezdy k poruchám a technickým problémům, na místo je vyslán vždy jeden zaměstnanec. K tomuto NCEM uvádí, že případy incidentů nebo fyzických napadení zaměstnanců obviněnými zatím v podstatě nebyly

¹⁷¹ Tamtéž, s. 10-11

¹⁷² Tamtéž, s.38

¹⁷³ Tamtéž, s.57

¹⁷⁴ Tamtéž, s.20

evidovány. Pozoruhodné je, že terénní zaměstnanci, ať již jedou do domácnosti obviněného za účelem instalace zařízení nebo řešení poruch, nemají před vstupem do domu obviněného k dispozici žádné informace o dané osobě (například o charakteru trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán). Předpokládá se, že tato absence informací zvýší neutralitu přístupu terénního pracovníka k obviněnému. Základním bezpečnostním opatřením je v tomto ohledu poplašný systém, který upozorní dispečink NCEM, pokud se terénní zaměstnanec nachází v domácnosti obviněného více než 40 minut, což by mělo být podnětem k okamžitému kontaktování zaměstnance a případnému dalšímu řešení situace.¹⁷⁵

5.1.4. Specifika použité technologie a výdaje na její provoz

Pro elektronické monitorování obviněných, kterým je nahrazována vazba, zvolil belgický zákonodárce variantu technologie GPS – globálního pozičního systému.

Pro provoz a fungování technologie GPS jsou používána tři základní zařízení – elektronický náramek, základní jednotka a mobilní jednotka. Základní jednotka spolu s mobilní jednotkou je nainstalována pracovníkem NCEM v domácnosti obviněného, přičemž mobilní jednotka se zasune do základní jednotky, ze které nesmí být během výkonu elektronického monitorování vyndávána, pokud nemá obviněný povolenou výjimku opustit své bydliště.

Nevýhodou technologie GPS zůstává, že stále existují oblasti, ač ojediněle, kde signál GPS nemusí být dostupný. V praxi se tak ukázalo, že někteří obvinění tohoto opatření nemohou využít, neboť jejich bydliště se nachází v místě mimo signál GPS.¹⁷⁶

Kromě zmíněné GPS technologie využívá Belgie také technologii RF-ID a technologii hlasového ověření, tyto však používá pro elektronické monitorování osob při výkonu domácího vězení či při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Náklady vynaložené na elektronické monitorování byly v roce 2016 pro monitoring technologií GPS stanoveny na € 8.51 denně. Průměrné denní náklady na provoz elektronického monitorování zvýšené o náklady na zaměstnance a veškerý provoz monitorovacího centra pak činí celkem € 25 denně.

Všechna technická zařízení, která se pro elektronické monitorování osob v trestním řízení v Belgii využívají, jsou pouze pronajímána od smlouvaného výrobce. Rozpočet Belgie počítá s každoročním vynaložením € 4.300.000 na pronájem všech zařízení potřebných pro elektronické monitorování v zemi.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Tamtéž, s.49

¹⁷⁶ Tamtéž, s.43

¹⁷⁷ Tamtéž, s.42

5.1.5. Úspěšnost z hlediska míry řádného dokončení

Elektronické sledování obviněného při nahrazení vazby v Belgii může skončit v zásadě dvěma způsoby, přičemž o skončení rozhoduje vždy vyšetřující soudce. Prvním, nejčastějším způsobem, je skončení elektronického monitorování z důvodu prostého ukončení opatření nahrazující vazbu a přesunu do další fáze trestního řízení. Druhý způsob přichází v úvahu, pakliže obviněný poruší některou z podmínek elektronického monitorování, například nedodrží téměř absolutní zákaz vycházení, nebo úmyslně poškodí monitorovací zařízení, kdy pak může být na základě rozhodnutí vyšetřujícího soudce vzat do „klasické“ vazby.

Z dostupných statistických údajů ke způsobům ukončení elektronického monitorování nahrazujícího vazbu v Belgii vyplývá, že v roce 2015 bylo předmětné opatření uloženo a zároveň v témže roce ukončeno u celkem 418 obviněných osob, z nichž u 42 obviněných bylo opatření ukončeno na základě porušení stanovených podmínek a u zbylých 376 obviněných bylo opatření ukončeno na základě přesunu do další fáze soudního řízení. Z uvedené statistiky plyne, že téměř 90 % všech obviněných bylo schopno dodržet stanovené podmínky elektronického monitorování a dané opatření tedy dle mého názoru můžeme považovat z hlediska míry řádného dokončení v Belgii za úspěšné.¹⁷⁸

5.1.6. Praktické zkušenosti a problémy

Jak již bylo naznačeno, obviněnému v Belgii během výkonu vazební alternativy elektronickým monitoringem prakticky není dovoleno opouštět bydliště. Z tohoto poměrně striktního pravidla vyplývají také hlavní problémy, se kterými se obvinění při výkonu tohoto opatření potýkají. Obvinění mají především potíže se zajišťováním některých nutných záležitostí, jako mohou být například obyčejné nákupy potravin, a s těmito překážkami se musí naučit fungovat.¹⁷⁹

Dalším problémem, se kterým se někteří obvinění při výkonu elektronického monitorování v Belgii potýkají, je jazyková bariéra při komunikaci s pracovníky NCEM. Komunikace mezi pracovníky NCEM a obviněnými se tak poměrně často stává svízelnou, když obviněná osoba hovoří jazykem, který příslušný pracovník dokonale, či téměř vůbec neovládá a naopak.¹⁸⁰ Tento problém však z hlediska národnostního uspořádání a jazykového zastoupení České republiky v naší zemi zatím nehrozí.

¹⁷⁸ Tamtéž, s.55

¹⁷⁹ Tamtéž, s.38

¹⁸⁰ Tamtéž, s.63

5.2. Elektronický monitoring jako náhrada vazby v Anglii a Walesu

Další jurisdikcí, kterou jsem pro účely své komparace se zahraniční úpravou zvolila, je jurisdikce Anglie a Walesu, zejména proto, že Anglie a Wales byly již v roce 1989 vůbec prvními zeměmi v Evropě, kde byl elektronický monitoring v rámci trestního řízení zaveden. Elektronické monitorování zde má silnou, tradiční pozici a během 30 let své existence se stalo neodmyslitelnou součástí tamějšího trestního procesu. Anglie a Wales jsou zároveň jedněmi z největších a nejzapálenějších uživatelů elektronického monitoringu na světě.¹⁸¹

Elektronické monitorování osob se v Anglii a Walesu využívá ve všech fázích trestního procesu.¹⁸² Správu a provoz elektronického monitorování nezajišťuje na rozdíl od Belgie a České republiky žádná státní instituce či organizační složka státu. Celá organizace a správa elektronického monitorování je od počátku svěřena soukromému sektoru na základě veřejných zakázek zajišťovaných tamním Ministerstvem spravedlnosti. Zde narážíme dle mého názoru na pravděpodobně největší nedostatek elektronického monitorování v Anglii a Walesu, neboť právě se soukromými společnostmi, které v minulosti měly na starost správu elektronického monitorování, se během posledních 15 let pojilo nespočet skandálů a korupčních kauz, které značně ovlivnily kredibilitu elektronického monitorování v očích veřejnosti.¹⁸³

Co se týče elektronického monitorování jako náhrady vazby, tento institut je v jurisdikci Anglie a Walesu používán pouze ve spojení s propuštěním na kauci, nikoliv tedy jako samostatné opatření. Specifikem právní úpravy nahrazení vazby kaucí spojenou s elektronickým monitorováním je v Anglii a Walesu nejvyšší přípustná doba trvání vazby, která činí pouhých šest měsíců, přičemž tuto dobu lze prodloužit pouze za omezených podmínek. Účelem tohoto striktního pravidla je zamezit nadužívání institutu vazby a podpořit častější ukládání vazebních alternativ, což je pro nařizování elektronického monitorování velkým přínosem.¹⁸⁴

Elektronické monitorování při nahrazení vazby kaucí slouží k vynucení zákazu vycházení, který se zpravidla ukládá jako jedna z podmínek kauce a úzce souvisí s dalšími ukládanými podmínkami kauce, jako je neopakovat či nedokonat trestnou činnost, za kterou je obviněný stíhán, dále zákaz ovlivňování svědků a jiných osob, které by mohly přispět

¹⁸¹ HUCKLESBY Anthea and HOLDSWORTH Ella. *Electronic monitoring in England and Wales*. Centre for Criminal Justice Studies, University of Leeds, UK. May 2016, s. 3 [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné z <http://28uzqb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-England-and-Wales.pdf>

¹⁸² Tamtéž, s.5

¹⁸³ Tamtéž, s.6-7

¹⁸⁴ FAIR, Helen and HEARD, Catherine. *Pre-trial detention and its over-use: Evidence from ten countries*. Institute for Crime and Justice Policy Research, University of London, 2019, s.15, [online], [cit. 25. 02. 2020] dostupné z <https://www.prisonstudies.org/news/pre-trial-detention-and-its-over-use-evidence-ten-countries>

k objasnění věci a zákaz provádět jakoukoliv činnost s cílem mařit řádný trestní proces. Pokud je některá z podmínek porušena, obviněný je zatčen a znovu postaven před soud k dalšímu rozhodnutí.¹⁸⁵

K uložení elektronického monitorování spojeného s kaucí obviněného není potřeba souhlas obviněného. Obvinění jsou však ještě před počátkem elektronického monitorování nuceni podepsat prohlášení, že jim byl vysvětlen princip fungování elektronického monitorování a všechny jeho podmínky, aby se v případě jejich porušení nemohli odvolávat na skutečnost, že o něčem nevěděli či nerozuměli fungování systému. Souhlas je naopak striktně vyžadován od osob, které s obviněným sdílí společnou domácnost, ve které je obviněný během výkonu elektronického monitoringu nucen pobývat. Tyto spolu žijící osoby jsou zároveň oprávněny vzít svůj souhlas kdykoliv zpět.¹⁸⁶

Co se týče statistických údajů, k datu 30.11.2015 bylo v danou chvíli pod výkonem elektronického monitorování při kauci umístěno celkem 3617 osob obviněných.¹⁸⁷ Zajímavá je skutečnost, že z tohoto celkového počtu obviněných tvořily ženy pouze 9 %, neboť elektronické monitorování ve spojení s propuštěním na kauci bylo v dané chvíli uloženo jen 311 z nich, převážnou část obviněných osob s uloženou kaucí a elektronickým monitorováním tedy tvořili muži.¹⁸⁸ Četnost ukládání elektronické kontroly v souvislosti s nahrazením vazby kaucí však v posledních letech klesá. Jak vyplývá z oficiálních vládních statistik, tento institut je od roku 2015 ukládán stále méně často, přičemž k datu 31. 03. 2019 čítal aktuální počet obviněných s uloženým elektronickým monitorováním při nahrazení vazby celkem 2572 osob¹⁸⁹.

5.2.1. Výkon a podmínky

Podstata elektronického monitoringu při propuštění na kauci spočívá v zajištění zákazu vycházení pro obviněné. Na rozdíl od belgické právní úpravy tento zákaz vycházení však není absolutní. Konkrétní hodiny, kdy je obviněný nucen setrvat ve svém bydlišti, se tedy mohou v různých případech lišit a jejich stanovení je na uvážení soudce. Nejčastěji soudy ukládají

¹⁸⁵ HUCKLESBY Anthea and HOLDSWORTH Ella. *Electronic monitoring in England and Wales*. Centre for Criminal Justice Studies, University of Leeds, UK. May 2016, s. 13-14 [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné z <http://28uzqb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-England-and-Wales.pdf>

¹⁸⁶ Tamtéž, s.38

¹⁸⁷ Tamtéž, s.22

¹⁸⁸ Tamtéž, s.27

¹⁸⁹ GOVERNMENT DIGITAL SERVICE, Cabinet Office. *Electronic monitoring caseload: Bail*. Crown copyright: gov.uk, Open UK Government Licence v 3.0, May 2020 [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné z <https://data.justice.gov.uk/contracts/electronic-monitoring#em-bail>

12hodinový zákaz vycházení během noci, obviněný tedy ve zbylé době může dál navštěvovat své zaměstnání a vyřídit si své nezbytné záležitosti.¹⁹⁰

Obviněný je oprávněn kdykoliv žádat o změnu hodin zákazu vycházení, o této změně rozhoduje opět příslušný soud. Dříve o drobných změnách rozhodovaly přímo soukromé společnosti zajišťující výkon elektronického monitorování, po výše zmíněných korupčních skandálech však tato pravomoc byla plně převedena již pouze na soudy, soukromé společnosti tak již nedisponují žádným právem měnit konkrétní dobu zákazu vycházení a jakkoliv do ní zasahovat.¹⁹¹

V praxi se v souvislosti s povolováním výjimek a změn ze zákazu vycházení objevilo několik zádrhelů. První častou potíží byla příliš dlouhá reakční doba soudů na žádosti obviněných o povolení těchto změn, například když obviněný žádal pouze o jednorázovou výjimku a ačkoliv tak učinil s dostatečným předstihem, soud žádost nestihl vyřídit. Druhým problémem se stala občasná pochybení v komunikaci mezi soudy a společnostmi zajišťující výkon elektronického monitorování, kdy společnost od soudů neobdržela či správně nenaložila s informací o změně či výjimce ze zákazu vycházení u obviněného a následně evidovala jeho chování jako porušení stanovených podmínek a na místo vyslala policii, ačkoliv obviněný jednal v rámci soudně povolené změny.¹⁹²

Soukromá společnost po uložení opatření soudem vykonává následnou instalaci potřebných monitorovacích zařízení, kontrolu a sledování obviněných a řeší i případná porušení stanovených podmínek a zákazu vycházení. Provoz elektronického monitoringu soukromá společnost zajišťuje prostřednictvím dvou monitorovacích center, která fungují 24 hodin denně a jsou neustále dostupná jak telefonicky pro monitorované osoby, tak pro jakékoliv informace vyžadované orgány činnými v trestním řízení. S možností obviněných kdykoliv (ve dne i v noci) poskytující společnost kontaktovat se pojí skutečnost, že ne vždy obvinění do monitorovacího centra volají s účelem získání informací souvisejících s elektronickým monitorováním. Evidováno je nezanedbatelné množství případů, kdy obvinění volají do monitorovacího centra jen proto, že si chtějí s někým popovídat, nebo protože jsou ve stavu nouze, mají různé zdravotní potíže, či potřebují jiné rady pojící se s rozličnými situacemi. Výjimečné nejsou ani případy, kdy monitorovací centrum telefonicky kontaktují obvinění, kteří

¹⁹⁰ HUCKLESBY Anthea and HOLDSWORTH Ella. *Electronic monitoring in England and Wales*. Centre for Criminal Justice Studies, University of Leeds, UK. May 2016, s. 14 [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné na <http://28uzqb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-England-and-Wales.pdf>

¹⁹¹ Tamtéž, s.35

¹⁹² Tamtéž, s.36

hrozí sebevraždou či sebepoškozováním, nebo jsou v situacích ohrožujících život. V takovém případě pracovník monitorovacího centra ihned kontaktuje záchranné složky, snaží se situaci vyřešit a zůstane v kontaktu s obviněným na telefonu, dokud je to možné.¹⁹³

Pokud provozující soukromá společnost zjistí porušení podmínek obviněným, kontaktuje ihned policii, která vyjede na místo a obviněného zadrží a následně kontaktuje také soud, který učiní konkrétní rozhodnutí o případném vzetí do vazby.¹⁹⁴

Ke konkrétnímu postupu a organizaci při instalaci zařízení určených k elektronickému monitorování lze uvést, že na rozdíl od Belgie není obviněný nucen setrvat do aplikace a instalace zařízení ve věznicí. Poté, co soud uloží obviněnému kauci za současného výkonu elektronické kontroly zákazu vycházení, zašle toto rozhodnutí zároveň i provozující soukromé společnosti. Veškeré instalace zařízení u rozhodnutí, která přijala společnost do 15. hodiny daného dne, musí být provedeny ještě tentýž den mezi začátkem doby zákazu vycházení a půlnocí. Rozhodnutí, která provozující společnost obdržela po 15. hodině daného dne, se vyřizují následující den a instalace pak probíhá opět následující večer mezi začátkem doby zákazu vycházení a půlnocí. Z uvedeného vyplývá, že instalace probíhají pouze v pozdně odpoledních a večerních hodinách, což je výhodou pro obviněné, kteří mohou nerušeně navštěvovat své povolání a obstarávat si své osobní záležitosti, ale zároveň i logistickou výzvou a tlakem pro provozující soukromou společnost, která má na instalaci jen několik hodin.¹⁹⁵

5.2.2. Skupiny obviněných, kterým lze předmětné opatření uložit

Propuštění na kauci v kombinaci s elektronickým monitorováním lze v Anglii a Walesu uložit všem dospělým obviněným bez ohledu na to, zda jim za stíhané delikty skutečně hrozí trest odnětí svobody, nebo pouze jiný druh trestu. Význam pro uložení tohoto opatření naopak nemá pravděpodobnost skutečného vzetí do vazby vzhledem k povaze stíhané trestné činnosti. Pro aplikaci propuštění na kauci spojeného s elektronickým monitorováním proto nejsou zákonem stanovena žádná speciální pravidla a elektronické monitorování je ve fázi předsoudního řízení teoreticky aplikovatelné na všechny obviněné nejen jako náhrada vazby, ale rovněž, pokud máme zmíněný institut přirovnat k českému trestnímu procesu, jako předběžné opatření.¹⁹⁶

¹⁹³ Tamtéž, s.38

¹⁹⁴ Tamtéž, s.36

¹⁹⁵ Tamtéž, s.37

¹⁹⁶ Tamtéž, s.14

Některým obviněným ve výkonu elektronického monitorování brání bytové okolnosti, např. pokud neobývají žádné vhodné prostory pro výkon elektronického monitorování, nebo ve svém bydlišti nemají napojenou elektřinu. Další překážkou může být situace, kdy je některá z osob, které s obviněným sdílejí společnou domácnost, v pozici poškozeného.¹⁹⁷ Na tyto překážky reaguje Anglie a Wales unikátním poskytováním ubytování v rámci tzv. BASS – Bail Support and Accommodation Service (volně přeloženo jako „Podpora při kauci a ubytovací služby“). Ubytování obviněných je zajištěno v malých sdílených bytových jednotkách s 650 místy po celé Anglii a Walesu.¹⁹⁸ Dle oficiálních vládních statistik těchto ubytovacích služeb mezi dubnem 2018 do konce března 2019 v souvislosti s uloženou kaucí využilo celkem 716 obviněných osob¹⁹⁹.

5.2.3. Řešení technických potíží u monitorovacích zařízení, porušení stanovených podmínek obviněným a bezpečnost terénních pracovníků

Pakliže dojde k výpadku funkce zařízení, a to se dostane mimo provoz, monitorovací centra spravované provozující soukromou společností situaci ihned řeší. Zaměstnanci společnosti kontaktují nejprve obviněného a případně policii. Následně jedou situaci řešit do místa bydliště obviněného, aby zjistili konkrétní příčinu poruchy.²⁰⁰ Jakákoliv úmyslná porušení provozu monitorovacích zařízení, stejně jako jakékoliv porušení zákazu vycházení, musí být soukromou společností ihned nahlášeno policii; zákonná úprava stanoví, že v případě elektronického monitorování spojeného s kaucí by tak mělo být učiněno nejpozději do 1 hodiny od zjištění daného porušení. Policie je odpovědná za zadržení obviněného a jeho předání soudu.²⁰¹ Soud poté rozhodne, zda bude obviněný nadále ponechán pod kaucí za stanovených podmínek, případně stanovené podmínky změní a ztíží, nebo rozhodne o vzetí obviněného do vazby.²⁰²

V souvislosti s řešením technických potíží vyvstává opět i otázka zajištění bezpečnosti zaměstnanců, kteří navštěvují obviněné v místě jejich bydliště. Většina návštěv zaměstnanců soukromé provozující společnosti v domácnostech obviněných je realizována pouze jedním

¹⁹⁷ Tamtéž, s.19

¹⁹⁸ Tamtéž, s.15

¹⁹⁹ GOVERNMENT DIGITAL SERVICE, Cabinet Office. *Bail accommodation support services*. Crown copyright: gov.uk, Open UK Government Licence v 3.0, May 2020 [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné z <https://data.justice.gov.uk/contracts/bass>

²⁰⁰ HUCKLESBY Anthea and HOLDSWORTH Ella. *Electronic monitoring in England and Wales*. Centre for Criminal Justice Studies, University of Leeds, UK. May 2016, s. 39 [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné na <http://28uzqb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-England-and-Wales.pdf>

²⁰¹ Tamtéž, s.40

²⁰² Tamtéž, s.41

zaměstnancem, výjimkou z tohoto pravidla jsou situace, kdy při návštěvě a kontaktu s obviněným hrozí některé ze dvou zvýšených rizik. Prvním zvýšeným rizikem jsou návštěvy obviněných, kteří spáchali zvláště závažnou trestnou činnost. Druhým rizikem je poloha bydliště obviněného a povaha domácnosti, ve které obviněný pobývá, vyšším rizikem pak bude například osamocený dům mimo obydlené oblasti. V praxi se však Anglie a Wales potýká s problémy, kdy v rámci provozujících soukromých společností nedochází k řádnému zpracování a předávání všech dostupných informací k danému případu obviněného a tu a tam dochází k tomu, že terénní zaměstnanci nemají potřebné informace o povaze trestné činnosti, ze které je obviněný stíhán. Může tedy například dojít k situaci, kdy bude terénní zaměstnanec bez jakéhokoliv doprovodu vyslán k návštěvě osoby obviněné ze závažného sexuálního deliktu, přičemž nebude předem upozorněn, že by měl během své návštěvy dbát zvýšenou měrou své osobní bezpečnosti.²⁰³

Základní bezpečnostní pomůckou pro všechny terénní zaměstnance, kteří navštěvují obviněné v jejich domácnostech, jsou kapesní přístroje vybavené GPS lokátorem a nouzovým tlačítkem propojeným se signálem monitorovacího centra. Nevýhodou, kterou odhalila až praxe, může být slabý signál GPS v místě bydliště obviněného nebo situace, kdy zaměstnanec nouzové tlačítko nestihne stisknout.²⁰⁴

Dalším bezpečnostním opatřením je povinnost všech terénních pracovníků zasílat včas potvrzující textové zprávy svým nadřízeným o obsahu a úspěšnosti vykonaného pracovního úkolu u obviněného. Pokud pracovník zprávu nezašle ve standardním čase pro vyřízení úkolu, je nadřízený pracovník povinen zaslat terénnímu pracovníkovi dvě textové zprávy v pětiminutovém intervalu, aby zjistil, co se děje. Pokud zůstanou obě zprávy bez příslušné reakce, terénní pracovník obdrží poslední zprávu s otázkou, zda potřebuje pomoc. V případě, kdy ani na tuto zprávu terénní pracovník nereaguje nebo reaguje způsobem, ze kterého je patrné, že je v nouzi, monitorovací centrum díky kapesnímu bezpečnostnímu zařízení terénních pracovníků vygeneruje poslední známou polohu terénního pracovníka a okamžitě kontaktuje policii. Tento bezpečnostní systém však díky své velké časové prodlevě podléhá dlouhodobé a časté kritice ze strany terénních pracovníků.²⁰⁵

5.2.4. Specifika použité technologie a výdaje na její provoz

²⁰³ Tamtéž, s.53

²⁰⁴ Tamtéž, s.53

²⁰⁵ Tamtéž, s.53-54

Pro výkon elektronického monitorování se v Anglii a Walesu používají tři druhy technologií: RF-ID technologie, GPS technologie a technologie sledování hladiny alkoholu. Sledování obviněných a dodržování zákazu vycházení v rámci stanoveného propuštění na kauci pak probíhá prostřednictvím technologie RF-ID.

Systém RF-ID využívá dvě základní zařízení, jimiž je osobní identifikační náramek, který se obviněnému připevňuje na kotník a domácí monitorovací jednotka, která je nainstalována a zapojena do elektrické sítě v bydlišti obviněného. Monitorování zajišťované RF-ID probíhá na základě radiofrekvenčních signálů, díky kterým je neustále patrné, zda jsou sledované osoby přítomny na vymezeném místě.²⁰⁶ Zřejmou nevýhodou RF sledování, kterou praxe v Anglii a Walesu potvrzuje, je detekce pohybu obviněného pouze mimo sledovaný prostor bydliště. Poté, co systém upozorní na skutečnost, že sledovaná osoba opustila vymezený prostor své domácnosti, již RF-ID neukazuje aktuální ani jakoukoli další polohu, kde se obviněný nacházel či nachází a monitorovací středisko tak o konkrétním pohybu osoby nemá žádné další informace. Na druhou stranu, oproti technologii GPS nemají přístroje RF technologie problémy se signálem a nemusí se téměř vůbec nabíjet.²⁰⁷

Co se týče finančních nákladů vynaložených na provoz elektronického monitorování, dle dostupných údajů byla celková průměrná finanční náročnost na jednoho obviněného stanovena na £ 1200.²⁰⁸

Vzhledem k častým diskuzím o přesné finanční náročnosti a naznačeným korupčním kauzám spojených s elektronickým monitorováním bylo také provedeno několik rozsáhlejších výzkumů posuzujících náklady na elektronickou kontrolu osob ve srovnání s odnětím svobody ve věznicích. Podle výsledků studie Národního kontrolního úřadu Anglie a Walesu lze například konstatovat, že devadesátidenní doba elektronického monitorování spojeného se zákazem vycházení konkrétního pachatele je průměrně o £ 5300 levnější než odnětí svobody pachatele ve věznici stejné délky.²⁰⁹ Průměrné denní náklady na elektronický monitoring pak dle nejaktuálnějších vládních údajů z roku 2018 činí £ 12-13, zatímco náklady na zadržení

²⁰⁶ Tamtéž, s.27-28

²⁰⁷ Tamtéž, s.31

²⁰⁸ Tamtéž, s.32

²⁰⁹ BELUR, Jyoti, THORNTON, Amy, TOMPSON, Lisa, MANNING, Matthew, SIDEBOTTOM, Aiden and BOWERS, Kate. *What works crime reduction systematic review series: No. 13 A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders*. UCL Department of Security and Crime Science, University College London, UK & Australian National University, College of Arts and Social Sciences. June 2017, s.8, [online], [cit. 17. 02. 2020], dostupné z https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Documents/Electronic_monitoring_SR.pdf

pachatele ve vazební cele činí průměrně £ 90 denně. Dle těchto vládních údajů by tak tříměsíční elektronická kontrola pachatele měla být dokonce až o £ 7000 levnější než vazba.²¹⁰

5.2.5. Praktické zkušenosti a problémy

Přestože byla jurisdikce Anglie a Walesu vůbec prvním celkem v Evropě, který začal elektronické monitorování v trestním řízení využívat, zdaleka neplatí, že by zároveň v tomto ohledu byla také nejdokonalejší. Většina problémů, které byly výše naznačeny a se kterými se Anglie a Wales souvislosti s elektronickým monitorováním potýká, pramení dle názoru autorky ze správy a organizace samotného elektronického monitoringu soukromým sektorem. Patrná je nedokonalá komunikace mezi orgány činnými v trestním řízení (zejména soudy) a provozujícími společnostmi, stejně jako časté nedostatky v organizaci samotného elektronického monitorování.

²¹⁰ HOUSE OF COMMONS, Committee of Public Accounts. *Offender-monitoring tags, Fifteenth Report of Session 2017-19, Report, together with formal minutes relating to the report*. London, 2018, s. 8, [online], [cit. 28. 02. 2020], dostupné z <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpubacc/458/458.pdf>

6. Kritické zhodnocení současné právní úpravy nahrazení vazby elektronickou kontrolou v českém trestním procesu

Z aplikační praxe obou srovnávaných jurisdikcí lze soudit, že elektronická kontrola je způsobilá zajistit efektivní a spolehlivou kontrolu nad chováním obviněných a dle mého názoru může za předpokladu spolehlivého fungování poměrně dobře rozptýlit obavu, že by obviněný uprchl, skrýval se, dokonal trestnou činnost či ji opakoval.

Pro mnoho lidí, obzvláště pak pro osoby, které doposud nemají s trestním řízením a jakýmkoliv odnětím osobní svobody ve věznici žádné zkušenosti, může vazba představovat mimořádně stresující záležitost²¹¹. Tomuto negativnímu psychologickému efektu může elektronický monitoring čelit, a to díky možnosti se vazebnímu odnětí svobody za stanovených podmínek vyhnout. Zdůraznit lze rovněž významný přínos spočívající v osvojení si jistého řádu a zlepšení sociálních a rodinných vazeb, který lze na základě výše uvedených závěrů u některých obviněných v souvislosti s monitorováním zaznamenat. Elektronický kontrolní systém také může výrazně zvýšit sebekontrolu obviněného, neboť ten si sám aktivně musí neustále hlídat funkčnost monitorovacích zařízení i dodržování všech podmínek.

Český zákonodárce zvolil pro nahrazení vazby elektronickým monitorováním model, který se nedá označit za identický s úpravou žádné ze dvou srovnávaných jurisdikcí. Na rozdíl od Anglie a Walesu v České republice není možné uložit elektronický monitoring obviněnému při současném přijetí peněžitě záruky dle § 73a trestního řádu, neboť zákon toto zmocnění neobsahuje. Uvažovat lze tedy pouze o sledování chování obviněného za účelem zjištění, zda obviněný řádně plní soudem uložené povinnosti vyplývající z některého ze čtyř surrogátních opatření v § 73 odst. 1 trestního řádu, tedy zda se obviněný chová v souladu s přijatou zárukou, písemným slibem, dohledem či předběžným opatřením. Z této skutečnosti zároveň vyplývá, že elektronickým monitoringem nelze bez dalšího, na rozdíl od belgické právní úpravy, nahradit institut vazby osamoceně, nýbrž pouze v kombinaci s uvedenými opatřeními.

Za zdůraznění stojí vzhledem k výše uvedeným závěrům komparace mimo jiné skutečnost, že organizace procesu elektronického monitorování nebyla svěřena do rukou soukromého sektoru, ale právě Ministerstvu spravedlnosti ve spolupráci s Probační a mediační službou, která je ve správě státu. Výhody státního subjektu zodpovědného za fungování systému elektronické kontroly jsou nesporné.

²¹¹ VICHEREK, R. Důvody vazby. *Trestní právo*, 2012, č. 9, s. 14.

Z hlediska podrobněji srovnávaných aspektů elektronické kontroly při nahrazení vazby bych nyní ráda ke každému uvedla svá zjištění, stanoviska a doporučení české právní úpravě.

6.1. Nahrazení vazby elektronickou kontrolou v souvislosti s peněžitou zárukou

Jak bylo výše osvětleno, elektronická kontrola může být při nahrazení vazby ukládána pouze v souvislosti s opatřeními upravenými v ustanovení § 73 trestního řádu. Na základě současné právní úpravy tedy není možné kombinovat elektronický monitoring s uložením peněžitě záruky.

Otázka, zda je toto řešení vhodné, je přitom diskutabilní. Na jedné straně lze argumentovat skutečností, že opatření nahrazující vazbu lze mezi sebou volně kombinovat a ukládat je vedle sebe. Pokud tedy orgán rozhodující o vazbě dojde k závěru, že u obviněného by se jako nejvhodnější jevílo uložení peněžitě záruky, ale zároveň by mu rád stanovil také elektronickou kontrolu, může jedním rozhodnutím uložit nahrazení vazby kaucí dle § 73a trestního řádu a zároveň nad obviněným například stanovit dohled dle § 73 odst. 1 písm. c) trestního řádu a spojit jej s elektronickou kontrolou. Vzhledem k uvedenému řešení by se na dalo uzavřít, že právní úprava možného nahrazení peněžitě záruky společně s výkonem elektronické kontroly by se vlastně jevíla jako duplicitní. Jak však uvádí komentář P. Šámala, v praxi se opatření, kterými lze nahradit vazbu, zpravidla nekumulují²¹² a dle mého názoru by poněkud usnadnilo přednesenou situaci, kdyby orgán rozhodující o vazbě nemusel uvažovat, které z opatření nahrazující vazbu jen kvůli monitoringu k záruce uložit, ale mohl by spojit elektronickou kontrolu přímo s peněžitou zárukou jako takovou. Peněžitá kauce je přitom vzhledem k plnění svého účelu opakovaně hodnocena jako jedno z nejúčinnějších opatření při nahrazení vazby²¹³. Její významný přínos je dlouhodobě zřejmý a nezanedbatelný a považuji proto za vhodné, aby zákonodárce v budoucnu znovu zvážil využití institutu elektronické kontroly také ve spojitosti s peněžitou zárukou dle ustanovení § 73 a trestního řádu.

6.2. Nahrazení vazby koluzní

Nahrazení vazby je při přítomnosti tzv. koluzního vazebního důvodu dle aktuální právní úpravy v českém trestním procesu nemožné. Logicky tak není upraveno ani nahrazení koluzní vazby společně s uložením elektronické kontroly.

²¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., s.884

²¹³ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue, 2011, č. 5, s.143-144

Absence možnosti nahrazení vazby dle ustanovení § 67 písm. b) trestního řádu je přitom kritizována částí odborné veřejnosti i Evropským soudem pro lidská práva. Jak konstatoval Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku ve věci S.B.C. v. Spojené království ze dne 19. 6. 2001, číslo stížnosti: 39360/98, zákon by nikdy neměl automaticky a předem taxativně vylučovat možnosti nahrazení vazby. Konečné rozhodnutí by mělo být vždy ponecháno na konkrétních skutkových okolnostech případu. Dle některých názorů je tak současná právní úprava zatracující jakékoli nahrazení koluzní vazby v přímém rozporu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy.²¹⁴

Hrozbu uvedeného rozporu s mezinárodními závazky vnímám jako vysoce problematickou a domnívám se, že by se této problematice měla věnovat větší pozornost. Nabízí se přitom otázka, zda by koluzní vazbu mohla nahradit právě elektronická kontrola obviněného. Osobně se domnívám, že v některých případech by to bylo reálné. Přestože žijeme v době překotného rozvoje komunikačních technologií, které teoreticky usnadňují i potenciální působení na svědky a spoluobviněné osoby, ne ve všech případech je může obviněný směrem k daným osobám využívat. Příkladem může být situace, kdy obviněný nemá na kompromitující osoby žádný kontakt, nebo by jej sehnal pouze s obtížemi. Orgánům činným v trestním řízení také v případě podezření na nechtěnou komunikaci s určitými osobami zůstává možnost využití odposlechů či záznamu telekomunikačního provozu. Z hlediska možného porušení uložených podmínek nekontaktovat určité osoby bych navíc ráda připomněla, že se vyskytují případy, kdy se obviněnému bez větších obtíží podaří na svědky či spoluobviněné působit i během jeho pobytu ve vazbě, a to například prostřednictvím vlastních kontaktů na svobodě, v některých případech i díky obhájci. Absolutní zabránění koluzního nebezpečí je takřka nemožné a mělo by být spíše v zájmu orgánů činných v trestním řízení, aby byly potřebné osoby co nejdříve vyslechnuty, důkazy získány a vyšetřování uzavřeno. Umím si proto představit situace, kdy by nahrazení koluzní vazby právě ve spojení s elektronickou kontrolou dávalo smysl.

6.3. Časové hledisko instalace monitorovacích zařízení

Pokud bychom se měli ze dvou zmíněných zahraničních úprav něčím inspirovat, pak jednoznačně belgickým modelem při instalaci monitorovacích aparátů. Velice logický a odpovídající daným rizikům je tamější postup, kdy je obviněný po rozhodnutí o vazbě nucen setrvat ve věznici, dokud mu není nasazen monitorovací GPS náramek a následně je pečlivě

²¹⁴ REPÍK, B. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva.* Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 34.

sledována jeho cesta do místa bydliště, aby existovala reálná šance zabránit útěku již od počátku.

Vzhledem k vysokým rizikům, která nahrazení vazby přináší, je soudobá česká právní úprava shledávána v otázce časového hlediska instalace jako vysoce nevyhovující, neboť obviněný je po soudním rozhodnutí o nahrazení vazby propuštěn na svobodu bez okamžité aplikace monitorovacích zařízení. Elektronickou kontrolu obviněného je nutné začít vykonávat skutečně ihned po rozhodnutí soudu. Technologie využívané v České republice by takový postup spočívající v okamžitém nasazení náramku probačním úředníkem ihned po skončení soudního jednání, či v dočasném zadržení obviněného za účelem instalace zařízení bezesporu umožňovaly.

Na druhou stranu je třeba vzít v potaz hledisko dalšího nutného zadržení, které by s sebou instalace monitorovacích zařízení v době před propuštěním obviněného na svobodu přinášela. V situaci, kdy by Probační a mediační služba nebyla schopná personálně či technicky zajistit okamžitou instalaci monitorovacího náramku již během či bezprostředně po skončení vazebního zasedání, bylo by patrně nutné obviněného na další nezbytně nutnou dobu zadržet. Odůvodnění tohoto dalšího zadržení a jeho vztah k základnímu lidskému právu na osobní svobodu by zde však dle mého názoru již poněkud zadrhával, neboť důvody by byly ryze na straně orgánů veřejné moci, respektive na straně Probační a mediační služby. Podíváme-li se tedy na uvedenou problematiku v kontextu limitů omezení osobní svobody, je nutné trvat na postupu, kdy by obviněný po skončení vazebního zasedání nebyl opětovně zadržen, ale monitorovací zařízení by mu bylo instalováno bezprostředně po vyhlášení příslušného rozhodnutí o nahrazení vazby. Řešení by mohlo spočívat například ve zvýšení kapacity zaměstnanců Probační a mediační služby, kdy by pro danou soudní oblast bylo vyčleněno vždy několik pracovníků pověřených instalací monitorovacích zařízení, kteří by vykonávali obdobnou pracovní pohotovost jako soudci a státní zástupci a byli v určenou dobu v telefonickém i fyzickém dosahu pro účast na vazebním zasedání a možnou instalaci. Alternativní způsob realizace celého procesu by mohl spočívat v technickém zaškolení příslušníků Policie ČR, kdy by se na každé služebně během standardní policejní služby vyskytovalo několik policistů seznámených s instalací monitorovacích aparátů. Během komunikace se státním zástupcem o podnětu na návrh na vzetí do vazby by jim státní zástupce dal pokyn, aby zajistili účast pověřeného policisty na vazebním zasedání, ten by pak v rámci své standardní služby nainstaloval obviněnému monitorovací náramek a byl by v úzkém kontaktu s Probační a mediační službou o dalším postupu. Specializace některých policistů pro obdobné činnosti přitom není ničím neobvyklým a policisté jsou zvyklí během služby pracovat

i se složitějšími zařízeními a situacemi. Stejně tak by mohl policisty kontaktovat také příslušný soudce rozhodující o vazbě, pokud by při svých úvahách před vazebním zasedáním shledal, že je na místě zvažovat i nahrazení vazby spojené s elektronickým kontrolním systémem.

6.4. Bezpečnost terénních pracovníků

Za zamyšlení stojí také otázka bezpečnostních opatření v souvislosti s pracovníky Probační a mediační služby ČR, kteří vykonávají svou činnost v místě bydliště obviněného. Vhodné by bylo, aby na rozdíl od belgické právní úpravy příslušní zaměstnanci měli vždy adekvátní informace o osobě obviněného a jeho stíhané trestné činnosti. Přestože již zmíněným účelem tamního postupu terénních pracovníků je snaha o objektivitu a nezájatost v jednání s monitorovanou osobou, při nahrazení vazby a rizicích spojenými s některými obviněnými dle mého názoru převažuje spíš zájem na řádné informovanosti a bezpečnosti všech zúčastněných. Nelze než doporučit, aby pracovníci Probační a mediační služby obviněné při nahrazení vazby navštěvovali ideálně ve dvou a aby byla zavedena a dodržována vhodná bezpečnostní opatření se snahou vyhnout se případným problémům a nechtěným situacím naznačeným zejména v komparaci s Anglií a Walesem.

6.5. Možné rozšíření elektronické kontroly i mezi jiné instituty v přípravném řízení

Přestože se tato práce týká především elektronické kontroly při nahrazení vazby, ráda bych ve stručnosti představila své stanovisko k rozšíření elektronické kontroly i do dalších, příbuzných institutů v trestním řízení.

V této souvislosti považuji za vhodné zabývat se otázkou, zda českou právní úpravu neobohatit také o institut elektronického monitorování při současném uložení předběžného opatření bez souvislosti s vazbou. Hypoteticky by se jednalo zejména o případy, kdy z různých důvodů není (zatím) na místě zvažovat vzetí obviněného do vazby a tedy ani ukládat opatření dle § 73 odst. 1 písm. d) trestního řádu, ale v daném případě by stačilo obviněnému uložit jen předběžné opatření.

Navážme na onu myšlenku modelovým případem, ve kterém by byla daná osoba stíhána například pro méně závažnou trestnou činnost spáchanou pod vlivem alkoholu, přičemž by současně bylo prokázáno, že obviněný se dlouhodobě potýká s problémy pramenícími z nadměrného užívání alkoholických nápojů. Osvědčena by byla rovněž obava, že obviněný bude alkoholické nápoje konzumovat i nadále a bude pod jejich vlivem páchat trestnou činnost. Ve zvoleném modelovém případě by patrně nepřicházelo v úvahu rozhodovat rovnou o vzetí obviněného do vazby, logicky tak ani nahrazovat vazbu některým z možných opatření. Účinné

a efektivní by však mohlo být uložení předběžného opatření spočívajícího v zákazu užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje dle § 88c písm. g) trestního řádu za splnění podmínek dle § 88j trestního řádu. Usnesení o uložení tohoto předběžného opatření je oprávněn vydat v přípravném řízení státní zástupce. Předložený případ by tak mohl být vyřešen poměrně rychle, bez institucionálního zatížení soudu a při změně právní úpravy by bylo dané předběžné opatření efektivnější právě díky elektronickému monitorování, neboť monitorovací zařízení používaná v České republice umožňují také sledování detekce alkoholu v dechu obviněného.

Osobně se proto přikláním k závěru, aby bylo změnou právní úpravy elektronické monitorování umožněno také v souvislosti s ukládáním předběžných opatření dle § 88b a násl. trestního řádu.

Závěr

Vazba je institutem fakultativním a podpůrným, který je založen na principu výjimečnosti, přiměřenosti a zdrženlivosti. V souladu s tímto pojetím v zásadě všechny moderní soudobé právní systémy upravují různá opatření, kterými lze vazbu nahradit.²¹⁵

Ve snaze zamezit nadužívání vazby a zvýšit účinnost již existujících, surrogátních opatření, byla proto v českém trestním procesu přijata novela trestního řádu č. 150/2016 Sb., kterou byl systém elektronické kontroly pověřen také sledováním obviněných při nahrazení vazby. Jak bylo v této práci osvědčeno, fungování elektronického monitorování v Česku stále budí mnohé kontroverze. Mezi odbornou veřejností je vymezení elektronické kontroly doposud vnímáno spíše negativně a orgány činné v trestním řízení se k němu staví rezervovaně a obezřetně.

Mým záměrem při tvorbě této práce bylo poskytnout čtenáři co nejkomplexnější náhled jak do specifík elektronické kontroly jako takové, tak do problematiky vazby a jejího nahrazení, včetně zhodnocení úspěšnosti spojení obou institutů. Z tohoto důvodu jsem se snažila uvést ke všem aspektům elektronického monitorování již existující výzkumy a zjištění, které bylo často nutné hledat v odborných zahraničních publikacích.

Hlavním cílem, který jsem si před psaním této diplomové práce stanovila, bylo kriticky posoudit legislativní konstrukci institutu elektronické kontroly při nahrazení vazby, přispět k právnímu posouzení z hlediska provedené komparace s odlišnými zahraničními jurisdikcemi a zároveň předložit návrhy pro možné změny a efektivnější výkon celého systému. Pokusila jsem se také poukázat na pozitivní i negativní aspekty elektronického monitorování, které se během prvního roku a půl od ostrého spuštění systému v praxi podařilo vysledovat.

U každého jednotlivého zjištění této práce bylo mou snahou nahlížet na problematiku z více různých úhlů pohledu a zároveň nalézt všechny relevantní spojitosti. Na nejpodstatnější výstupy této práce bych nyní ráda v krátkosti poukázala.

Co se týče současné právní úpravy elektronické kontroly při nahrazení vazby a konkrétních surrogátních opatření, shledávám nejpodstatnější přínos monitoringu v jeho kombinaci s dohledem probačního úředníka a s předběžným opatřením. Sami probační úředníci již v minulosti avizovali, že pro lepší účinnost vazební alternativy dohledu by bylo třeba častější a efektivnější kontroly obviněných, neboť obviněný má často široké pole možností, jak manipulovat a pozměnit ty informace, které ze strany Probační a mediační služby nelze

²¹⁵ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s.293

v reálném čase kontrolovat²¹⁶. Elektronický monitoring se jeví jako ideální nástroj pro řešení těchto obtíží a může tak Probační a mediační službě i orgánům činným v trestním řízení v rámci uloženého dohledu umožnit efektivnější kontrolu stanoveného chování. Velký potenciál shledávám také ve vztahu k předběžným opatřením dle § 88c písm. a), b), c), d), g) trestního řádu, neboť současná technická úroveň monitorovacích zařízení umožňuje důmyslně a vhodně sledovat jejich dodržování. Na tomto místě je však vhodné rovněž shrnout zjištění, že zejména v souvislosti s předběžným opatřením zákazu styku s určitými osobami dle §88c písm. a) a s opatřením zákazu užívat alkoholické nápoje dle §88c písm. g) trestního řádu by dle doslovného jazykového výkladu úpravy elektronické kontroly mohlo dojít k potížím, neboť uvedené povinnosti jdou nad rámec zákonného zmocnění k „detekci pohybu obviněného“ obsaženém v § 73 odst. 4 trestního řádu. Ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu tak doporučuji legislativní cestou pozměnit a toto zjevně technické pochybení odstranit.

Opomenuto by nemělo být ani nahrazení vazby kaucí, jejíž spojení s výkonem elektronické kontroly v současné době není možné. Ačkoliv k této problematice nevyjadřuji zcela jasné stanovisko, velmi bych se přikláněla k dalším odborným debatám a hlubším diskuzím nad vtělením elektronického monitorování také při současném uložení peněžité záruky.

V soudobé praxi elektronického monitorování při nahrazení vazby v českém trestním procesu oceňuji skutečnost, že monitorovací zařízení využívají seskupení tří technologií – GPS, RF-ID a GMS. Uvedená kombinace vytváří nespornou výhodou oproti jurisdikci Anglie a Walesu, kde je pro monitorování při kauci používána pouze technologie RF-ID, jež sice avizuje pohyb obviněného mimo vymezené území, ale dále již neurčuje jeho přesnou polohu. Využívané technologie a monitorovací zařízení v českém trestním procesu zároveň umožňují nejen sledování pohybu a aktuální polohy obviněného, ale také detekci přítomnosti alkoholu v jeho dechu, ochranu osoby poškozeného prostřednictvím komunikátoru a stanovení oblastí, které nesmí obviněný navštěvovat z důvodu obavy o dokonání či opakování stíhané trestné činnosti.

Zjištění plynoucí ze zahraniční komparace dále považuji za přínosná zejména co do způsobu a časového rámce instalace monitorovacích zařízení po rozhodnutí o nahrazení vazby. Pokud bychom se inspirovali belgickou úpravou a obviněnému aplikovali monitorovací náramek ještě před jeho faktickým propuštěním na svobodu, nikoliv v rozestupu několika

²¹⁶ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue, 2011, č. 5, s.144

pracovních dní, jako je tomu nyní, byl by dle mého názoru odstraněn významný praktický problém, díky kterému aktuální podoba elektronické kontroly při nahrazení vazby v českém prostředí strádá.

Závěrem bych ráda zdůraznila, že rizika spojená s ponecháním či propuštěním obviněného z vazby na svobodu jsou mnohdy vysoká. V sázce může být nejen zmaření celého trestního procesu, ale i bezpečnost poškozeného či lidské životy potenciálních obětí. Jistá zdrženlivost a obezřetnost při nahrazování vazby je proto dle mého názoru zcela na místě, a to i v případě kombinace s elektronickým kontrolním systémem. Institut elektronického monitorování sám o sobě patrně nezaručí řádný život obviněných osob. Navzdory vyspělým technologiím, které se u elektronické kontroly používají, nelze tento institut považovat za stoprocentní alternativu k vazbě, neboť i u sebelepší technologie nebude nikdy kontrola uložených podmínek natolik striktní, jako u vazebního odnětí svobody. Přesto se mohou najít případy, kdy elektronické monitorování ve spojení s uloženým opatřením nahrazujícím vazbu postačí k zajištění vazebního účelu. Pokud by navíc český zákonodárce legislativní cestou poupravil zmíněné nedostatky, jimiž aktuální úprava nahrazení vazby spojeného s využitím elektronického kontrolního systému trpí, bylo by díky tomuto institutu patrně možné snížit i počet vazebně stíhaných osob v české trestní justici.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BELUR, Jyoti, THORNTON, Amy, TOMPSON, Lisa, MANNING, Matthew, SIDEBOTTOM, Aiden and BOWERS, Kate. *What works crime reduction systematic review series: No. 13 A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders*. UCL Department of Security and Crime Science, University College London, UK & Australian National University, College of Arts and Social Sciences. June 2017, s.6, [online], [cit. 17. 02. 2020], dostupné z:

https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Documents/Electronic_monitoring_SR.pdf

BEYENS Kristel and ROOSEN Marijke. *Electronic Monitoring in Belgium*. Department of Criminology, Research Group Crime & Society, Vrije Universiteit Brussel. May 2016, [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné z

<http://28uzqb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-Belgium.pdf>

BLACK, Matt and SMITH, J. Russel. *Electronic Monitoring in the Criminal Justice System. Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, Australian Institute of Criminology, 2003, s.2, [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné z http://www.antonioacasella.eu/nume/Black_electronic_2003.pdf

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*, [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 23.05.2020]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v systému ASPI.

FAIR, Helen and HEARD, Catherine. *Pre-trial detention and its over-use: Evidence from ten countries*. Institute for Crime and Justice Policy Research, University of London, 2019, s.7 [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné z <https://prisonstudies.org/news/pre-trial-detention-and-its-over-use-evidence-ten-countries>

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.

GABLE, S. Robert. *The Ankle Bracelet Is History: An Informal Review of the Birth and Death of a Monitoring Technology*. The Journal of Offender Monitoring, Civic Research Institute. 2015, s.4-5 [online], [cit. 25. 03. 2020], dostupné z <https://www.civicrosearchinstitute.com/online/PDF/The%20Ankle%20Bracelet%20Is%20History.pdf>

HUCKLESBY Anthea and HOLDSWORTH Ella. *Electronic monitoring in England and Wales*. Centre for Criminal Justice Studies, University of Leeds, UK. May 2016, [online],[cit. 12. 04. 2019], dostupné z <http://28uzqzb445tcn4c24864ahmel.wpengine.netdna-cdn.com/files/2016/06/EMEU-Electronic-monitoring-in-England-and-Wales.pdf>

HUGHES, C. Julian and LOUW, J. Stephen. *Electronic tagging of people with dementia who wander: Ethical considerations are possibly more important than practical benefits*. BMJ, October 2002, PMID: PMC1124366 [online], [cit. 23. 03. 2020], dostupné z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1124366/>

JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin advokacie 5/2013, s.27 [online], [cit. 15.06. 2020], dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rozeni>

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1.

KOZÁK, Vítězslav. *Nad elektronickou kontrolou obviněných coby alternativou vazby*. Trestněprávní revue. 2015, č. 10, s. 241.

MANDÁK, V. *Důvody vazby v čs. trestním řízení*. Univerzita Karlova, Acta Universitatis Carolinae-Iuridica, 1971, č. 3.

MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1975.

REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2002, ISBN: 80-86199-57-6.

REPÍK, B. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 34.

RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7.

SLÁDEČEK, V., MIKULE V., SUCHÁNEK R. a SYLLOVÁ J.. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9.

VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo. 2012, č. 9, s. 14. ISSN 1211-2860.

VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2019, roč. 27, č.1., s. 29, Masarykova univerzita, Brno. ISSN 1210-9126, s. 36.

WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue, 2011, č. 5.

Seznam použitých internetových zdrojů

BBC News. *Coronavirus: People-tracking wristbands tested to enforce lockdown*. BBC. April 2020, [online], [cit. 25. 06. 2020], dostupné z <https://www.bbc.com/news/technology-52409893>

ČTK. *Co umí náramky pro vězně? Sledují trasu pohybu a měří alkohol od 0,2 promile*. Česká justice.cz [online], Publikováno 21. 9. 2018 [cit. 12. 04. 2019], dostupné z <https://www.ceska-justice.cz/2018/09/umi-naramky-vezne-sleduji-trasu-pohybu-meri-alkohol-od-02-promile/>

ČTK. *Ministerstvo v tichosti spustilo náramky pro vězně, zatím kontrolují 30 odsouzených*. Česká justice.cz [online], Publikováno 21. 9. 2018 [cit. 12. 04. 2019], dostupné z

<https://www.ceska-justice.cz/2018/09/ministerstvo-tichosti-spustilo-naramky-vezne-zatim-kontroluji-30-odsouzenych/>

Důvodová zpráva k zákonu č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních ze dne 14. 3. 2012, *beck-online* [online], [cit. 11. 06. 2020], dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjggrpwi6q&groupIndex=0&rowIndex=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 ze dne 25. 5. 2015, *beck-online* [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3f6mjvgbpwi6romnqtc&groupIndex=0&rowIndex=0>

EVROPSKÁ UNIE. Obecné soudy – Belgie. *Oficiální internetová stránka Evropské unie: e-justice.europa.eu*, únor 2020, [online], [cit. 21. 06. 2020], dostupné z https://e-justice.europa.eu/content_ordinary_courts-18-be-maximizeMS-cs.do?member=1

FEDERAL PUBLIC SERVICE FOR FOREIGN AFFAIRS, Foreign Trade and Development Cooperation. *Belgium at a glance*. Federal Public Service for the Chancellery of the Prime Minister, D/2015/9737/4, [online], [cit. 12. 06. 2020], dostupné z https://www.belgium.be/sites/default/files/belgium_at_a_glance_en_lowres.pdf

GOVERNMENT DIGITAL SERVICE, Cabinet Office. *Bail accommodation support services*. Crown copyright: gov.uk, Open UK Government Licence v 3.0, May 2020 [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné z <https://data.justice.gov.uk/contracts/bass>

GOVERNMENT DIGITAL SERVICE, Cabinet Office. *Electronic monitoring caseload: Bail*. Crown copyright: gov.uk, Open UK Government Licence v 3.0, May 2020 [online], [cit. 23. 06. 2020], dostupné z <https://data.justice.gov.uk/contracts/electronic-monitoring#em-bail>

HOUSE OF COMMONS, Committee of Public Accounts. *Offender-monitoring tags, Fifteenth Report of Session 2017-19, Report, together with formal minutes relating to the report*. London, 2018, s. 8, [online], [cit. 28. 02. 2020], dostupné z <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpubacc/458/458.pdf>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Výkaz o stavu vazeb*, kód výkazu V(MS)-007, [cit. 25. 06. 2020], dostupné z <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>

New Zealand Government. *Electronic monitoring for adult offenders: Evidence Brief*. Ministry Of Justice, December 2018, s.2-5 [online], [cit. 25. 02. 2020], dostupné z <https://www.justice.govt.nz/justice-sector-policy/about-the-justice-sector/>

KPMG. *Závěrečná zpráva*. Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici, 18. 05. 2015. psmcr.cz [online], [cit. 24. 06. 2020], dostupné z https://www.psmcr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Elektronický monitoring* [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné z https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_cz_A4_EMS.pdf

REGISTR SMLUV. *Smlouva o dodání Elektronického monitorovacího systému a poskytování dalších služeb*, s.116, [online], [cit. 12. 04. 2020], dostupné z <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/6455363>

ŠTEFAN, Václav. Botanická zahrada zakázaným perimetrem: Radiožurnál otestoval elektronický náramek pro vězně. *Irohlas.cz* [online], [cit. 12. 04. 2019], dostupné z https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/elektronicke-monitorovaci-naramky-mediacne-probacni-sluzba-ministerstvo_1811030700_och

ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2010, [online], [cit. 10.06.2020], dostupné z <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf>

Seznam použitých právních předpisů

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zákon č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Zákon č. 45/2010 Sb., o obětech trestných činů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Seznam použité judikatury

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 10. 2000, sp. zn. 3 To 884/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. 5 Tvo 93/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 509/2004

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2011 sp. zn. II. ÚS 3647/10

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. I.ÚS 2665/13

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III.ÚS 2787/15

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. I.ÚS 2652/16

Rozsudek ESLP ve věci S.B.C. v. Spojené království, ze dne 19. 6. 2001, číslo stížnosti: 39360/98

Rozsudek ESLP ve věci Jarzynski proti Polsku, ze dne 4.10.2005, číslo stížnosti: 15479/02

Rozsudek ESLP ve věci Fešar proti České republice ze dne 13. 11. 2008, číslo stížnosti: 76576/01

Seznam ostatních zdrojů

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *K rukám krajské státní zástupkyně/ krajskému státnímu zástupci/ městskému státnímu zástupci v Praze*, 07. 09. 2018, spr.č. 1835/201/-031

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *K rukám předsedkyň/ předsedů soudů a vedoucích státních zastupitelství*, 13. 01. 2020, č.j. 95/2020-040

Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem

Abstrakt:

Prostor pro využívání technických prostředků elektronického sledování je v rámci trestní justice celosvětově velmi široký a elektronický monitoring je tak uplatňován prakticky ve všech fázích trestního řízení. Přestože nejčastěji se o elektronické kontrole hovoří v souvislosti s trestem domácího vězení či podmíněným propuštěním odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, své uplatnění nachází monitoring rovněž u obviněných při nahrazení vazby.

Vazba je koncipována jako zcela výjimečný institut trestního řízení, který by měl být používán výhradně jako nezbytné a proporcionální opatření, a to v souladu s principem presumpce neviny a při respektování ústavního práva na zajišťování osobní svobody. V souladu s tímto pojetím je po celou dobu trvání vazby nutno zkoumat a zvažovat, zda vazební důvody stále trvají a zda by v daném případě nepřicházelo v úvahu vazbu nahradit.

Systém elektronického monitorování byl v českém trestním procesu spuštěn v září 2018, doposud jsme tedy v této oblasti mohli získat jen nevelký počet zkušeností. Úlohou této práce je identifikovat některé osvědčené postupy, které by mohly efektivitu elektronického monitorování při nahrazení vazby v českém právním řádu zvýšit a dále také navrhnout možné změny související právní úpravy. Autorka se za tímto účelem pokusila o srovnání právního zakotvení a praxe elektronického monitoringu v České republice, Belgii a jurisdikci Anglie a Walesu, s užším zaměřením na elektronickou kontrolu jako alternativu k vazbě. Tato práce poskytuje také kritické zkoumání elektronického monitorování se zaměřením na legislativní konstrukci tohoto institutu, včetně vlastních úvah de lege ferenda. Jejím hlavním cílem zůstává přispět k právnímu posouzení nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem a zároveň předložit návrhy pro možné změny a efektivnější výkon celého systému.

Klíčová slova: elektronický monitorovací systém, nahrazení vazby, elektronická kontrola

Electronic control system as an alternative to custody

Abstract

In the framework of the criminal justice process, the scope of using technical means through electronic monitoring is worldwide very extended indeed, being applied in all stages of criminal proceedings. Although the most frequent manner while analysing the electronic control is the house arrest or release from imprisonment by conditional parole, electronic monitoring system finds its purpose also in pre-trial detention.

Arrest is intended to be an exceptional institute of criminal proceedings, only to be used as necessary and proportionate measure and in compliance with the presumption of innocence and the constitutional right to personal freedom. In accordance with this concept, it is necessary to consider all time in the duration of custody whether the reasons for pre-trial detention still last and whether it would not rather be replaced by some alternative.

The first electronic monitoring permanent program was launched in Czech republic in September 2018, so we have only a few experiences in this field so far. The aim of this paper is to identify some best practices to enhance the effectiveness of electronic monitoring as an alternative to custody in the Czech legal order and also to propose an amendments to the legislation of this institute. Therefore, the author tried to compare law and practices of electronic monitoring in the Czech Republic, Belgium and the jurisdiction of England and Wales focusing on electronic control as an alternative to custody. This thesis provides a critical examination of electronic monitoring, focussing on how legislator construed this penal measure, using considerations de lege ferenda. The overarching objective is to contribute toward a nuanced legal assessment of electronic monitoring as an alternative to pre-trial detention, while presenting directions for future alterations as well as more efficient performance of this subject.

Key words: electronic monitoring, substitution of custody, electronic control